

بی جامه کلال بن مشت خال ل بکیردن
 در مذہب تراہدان ریائی دیدم
 در مسلک صوفیان صفائی دیدم
 از ہجر تو بسکہ و لنگارم چہ کنم
 ہر کس دل خویش منزلت میگوید
 آئے آنکہ فدای مہ جہنت گشتم
 تاراج نگاہ اولیت گشتم
 نامہ در حضرت تو گر ننویسم چہ کنم
 رنج از قاصد و مکتوب من ای شوی چرا
 من چگونیم تا چہ از تو دیدہ ام
 لے سراپا حسن از عالم پیرس
 نہ منصب آنکہ رو برویت باشم
 بس منزلت کہ در خیالت چون فرد
 ہر چند جدا نہ بار گاہت ہستم
 چون ظل حمایت تو بس مدد و است
 آگاہ گشت کس از عالم چہ کنم
 از آہ من است بزم باران روشن
 روی تو ندیدہ دل بہشت دارم
 از نگتے لے گلسترا موشش کن
 مگر می گو کہ زرا از خودت آگاہ کنم
 ترسم از عشق من حسن تو غور فافتد
 دل بس مکان خلقہ کیسوسے لغتیم
 دیگر نماند یا وز محراب کعبہ ام
 ہستم نہ بیدم چہ ہستم ہستم
 برار کشند یا بہ تہنم بکشند

کہ رشک جام جم خواہ شد این جام سفالینم
 در ملت شیخ نجیب ہائے دیدم
 بس مشرب ز ندرہ بجائے دیدم
 آوارہ ہر دور و دیارم چہ کنم
 من راہ بدل کسے ندارم چہ کنم
 قربان عذار تا ز نیست گشتم
 باز عشوہ کہ بندہ کینت گشتم
 بیگ در خدمت تو گر نفریم چہ کنم
 چون کسے نیست بھر تو ایسم چہ کنم
 چشم تو دیدہ چہین گردیدہ ام
 کہ کد این خوبی تو گردیدہ ام
 نے رو کے کہ باسکت بگویت باشم
 ہر سو کہ گذر کنر بسویت باشم
 محروم ز دولت بگاہت ہستم
 وانکہ ہمیشہ در پناہت ہستم
 ہر شے شمع ہست تار نفسم
 در خندہ ز سوز خوشین زین ہوسم
 خوبی تو شنیدہ دل بہشت دارم
 بوی تو شنیدہ دل بہشت دارم
 کیست با قافلہ اشک کہ ہمراہ کنم
 گر روی از دل شوریدہ خود آہ کنم
 آشنگان سلسلہ موسے لغتیم
 تا سر نہا و در خم ابرو کے لغتیم
 گرا ز لب چشم بار ہستم
 اندازہ نیست بار ہستم لغتیم

رباعی

رباعی

رباعی

رباعی

رباعی

رباعی

رباعی

رباعی

رباعی

رباعی

رباعی

رباعی

ای فرو بیای که با تو راز سے گویم رباعی	از سرازیر آنچه هست می باید سوخت
از سرازیر آنچه هست می باید سوخت تا با تو سری ز سوز و ساز سے گویم	کو بخت که رو بروی تو سے بودم
چون قبله نما بسوسے تو سے بودم رباعی	بس بود مرا اگر میسر سے گشت
سگ می شدم و کوسے تو سے بودم	خواهم که جو خاک آستانت بنم
رباعی خون دل خود بجاک یا هست بر دم	بنگام حرام چون نمی پای بجاک
از دیده و دل بی پای تو آ میزم	نه گویند و نه فیس و نه پرویزم
رباعی خون دل خود چرا ز عمر می ریزم	چون دلبر من نشد زور دم آگاه
بهر چه بلا بجان خود انگیزم	من کشید یک جلوه اعجاز لیا علم
رباعی اعجاز طلب همسرم و که طالب جانم	از لطف جفاها نتوان داد فریبے
یک جلوه از ناز که من بنده آمم	نظے که بحضرت سخندان بروم
رباعی ہے ہے خذنے سوی بدخشان بروم	زیره پئے ارمنان بکرمان بروم
پاسے بلخی بر سلیمان بروم	آے از تو عیادتے شفاے عالم
رباعی یک چشم عنایت و واسے عالم	وے لعل لب تو جانفراے عالم
یک معجزه نما بر اسے عالم	در رنج و از ورت دواسے خواهم
رباعی بیمارم و مضطربم شفاے خواهم	خو کرده دست تست بنضم هر بار
زان بر سر خوشیستن تراے خواهم	ذات تو کرامت خدا در عالم
رباعی و صفات همه معجزات و خوسے تو کم	خوش آنکه گوش حلقه ات میدارد
آے بنده تو همه عسرت تا بجم	آواره زلف مشکنا بت مستم
رباعی دل بند رخے جو آفتابت هستم	بے پرده در آچه چشم و بردار تقاب
عمر سے گذشته تا خرابت هستم	یک چند بیودن و نمودن مانندیم
رباعی یک چند بدیدن و نمودن مانندیم	آخر چون کمال فکر در خود کردیم
و سچیم و گفتن و شنودن مانندیم	مبارک باد و ز عید رمضان
رباعی هائیون با و عشرت بر عسرت نران	فزون تر بار از اعیان و پیشین
مسرت و ردل احباب و اخوان	من کیستم که پیک فریسی بسوی من
رباعی یا نامه ز لطف نویسی بسوسے من	

یا من اگر به حسرت لعل تو جان درم / آئی تو گاه با دم عیسی بسوسه من

دیگر مستزاد

گفتند بد رو خود و دایم خواهی
گفتند که زود تر شفا می خواهی
گفتند چرا به پیش عیسی رفتی
گفتند چرا نه از خدا می خواهی
قَدْ أَشْكَلُ يَا عَلِيُّ عَلِيُّ أَمْرِي
لَا تُحْسِنُ تَوَسُّلًا وَكَيْفَ لَيْسَ سِوَاكَ
بر دولت خود چو مار به گنج مشو
خود از دل تو بهر آنچه خیزدی گو
چون بود زندگانی من از برای تو
تو بود به چشم من لکه نور دیده ام
آه نظم قدیم ابجد آید تو
که روح امین رسد بزم قدرت
نسخه نماز هفت عشق بجو
فرو گم کن فسانه خود را
آه پاره چو جامه کتان از تو ماه
جبریل بود چه همیت در سراج
آه ذات تو بحر علم و کلام سهل که
محتاجم و نیست در سواک آنگ
آه ز لطفت نوح را کشتی بساحل آید
از در تو که رود محروم فروخته دل
بیا چشم تو گردم بشهر و گاه بکوه
گرفتم اینکه جهان پر ز جرمای من است
آه نظر باین جمال و این رعنائی

گفتم که چنین
گفتم که همین
گفتم بارے
گفتم آمین
یا منی بیک یاد کل اموری می شود
یا منی سخن بیا که یاد کردی خود
وز عشرت کس ز غصه در رخ مشو
از نکته و بگردان سخن سنج مشو
مردم با ز روی لب جان فزاید تو
ز آنرو ندیده ایم کس را سواست تو
وز عرش برین بلند تر پای تو
همسا بکویت نشد چو از سایه تو
و فکر کهنه فرد را شد
انچه می گوئی از مجیب گو
واری چه تن لطیف المدا شد
چون سایه نداشت تاپ نشن همراه
به هر که گرم کنی فکامش سهل که
رحم کنی که سخنش کلام سهل که
یوسف گم گشته را هم رو بمنزل آید
چون بدرگاست بحال زار سائل آید
تویی که لعل شود گر کنی نگاه بکوه
گر بعرش عفو تو همچو کوه بکوه
یار چه کس و از کجاست آئی

مخمس مضمین غزل خاص

لے عشق تو برده اخت پارم   وی درد تو کرده بیت پارم
 تاکے بغمت فغان بر آرم   آخر نظر سے چشم زارم
 در کلبه من ترا گذر نیست   تا روی تو دیده جان سپارم
 در ناله من مگر اثر نیست   بر گریه من چہ اثر نیست
 از ہر قوم چہ سنین فلک پارم   کہ سوز و دم ترا خبر نیست
 تا نرو ز کہ با تو عهد بستم   از غم تو کسے صنم شکستم
 خود مومن و پاکت پرستم   احسن نہ سگ در تو ہستم
 بسز کوئی وفا نہ دارم   دین و دل من ز من رہوئی
 اول کہ در وفا کشود می   اکنون نہ آسچنان کہ بودی
 من در عشق استوارم   نسوس بسین جفا نمودی
 زبان کینہ بچہ چہ سرخ دارم   گویے نچ ہزارہ پیشم آرد
 سنگ بل اگر ببارد   بہ عشق تو ام سے گذارد
 من خاک در تو کسے گذارم   جان تو گری ہمہ بکار است
 داغم ہمہ رشک لاله دار است   جان تو گذری کہ خوش بہار است
 بے روستے تو ام بریدہ خار است
 در دست خزان ہر بہارم
 عمریت کہ ہر روز شہدایا   ہر روز شہدایا نہ ہر شہدا
 خاموش نشسته ہمہ یکجا   ہر روز شہدایا نہ ہر شہدا
 چہ انان تو دم کہ در چہ ہر گاہ
 بر چند وفا کند ازین ہمیش   بر خاک زرت ہم سر خوش
 نواز سر ہرے جفا کیش   مرہم بہ نہی برین زل زیش

از بخت خود این گمان ندارم
 تا در تن خستہ نیم جان است
 وریا بیا کہ اندکے توان است
 کز بخت خودم نہ این گمان است
 کہ ہر دو فاسے تو چنان است
 زین پس گذرے تو بر مزارم
 لے آنکہ رساندیم باین حد
 گرمیل اولت بسیر باشد
 بر تر بجم ار گزار افتد
 خاکم زہ و امننت چو گیرد
 دامن مفتشان ازین غبارم
 لے خوی تو جسمہ مہربانی
 وے وصل تو جان زہد گانی
 تا چہند ز من نہفت مانی
 تاکے سوے خود مرا بخوانی
 این لطف ترا امید وارم
 ای ذرہ نواز عالم افروز
 از مہر کین شب مرار روز
 تو خوی سنگری میساموز
 بنا سنج خویش دہستیم سوز
 من تاب سراق تو ندارم
 امید لطف تست مارا
 شاہنواز این گدارا
 در کلبہ من بیاحندارا
 دستی بدہ این شکستہ پارا
 من فرو غریب و خاکسارم

مخمس بتصنیع غزل سعدی

آمد بزم قباکشاہ
 دستے چو بدوش من نہاوه
 تقوای مرا شکستہ
 سرمست بتی لطیف ساوہ
 در دست گرفتہ جام باوہ
 زد چاک بدلق خرقہ پوشان
 آمد چو کجوی خود فروشان
 مدہوش و سنگفتہ دل خموشان
 در مجلس بزم باوہ نوشان
 بستہ کمرو قباکشاہ
 با این ہمہ ناز و جملہ تکمین
 دارد بفریب دل صد آئین
 حرفش چو نبات جملہ شیرین
 نعلش چو عقیق گوہر آئین

زلفش چون کف ز آب و آوہ
 چون دل نکشد مرا بسویش
 کس چون نکند گذر یکویش
 شور نیست بجانم ز بویش
 در گلشن بوستان رویش
 زنگی بچکان ز ماہ زادہ
 کس نیست برون ز منت و سہ
 قدر ہمہ بہت رفعت سے
 بوسیدہ زمین خدمت وی
 بنشستہ زمین بحضرت سے
 گردوش بخدمت ایستادہ
 در حسن بگانہ زمان است
 گفتن نتوان کہ او چنان بہت
 عالم ہمہ بندہ اش بجان است
 خورشید کہ ماہ آسان بہت
 در عرصہ حسن او پیادہ
 ای فرد گمان مدار ہرگز
 خون گریہ شود بکار ہرگز
 بینی رخ آن نگار ہرگز
 سعدی نرسد بیار ہرگز
 کو شرم کن است و پیار ماہ

مخمسین غزل سعدی

در عشق تو بے جا چہ نامم
 من از سر جان و دل بر نامم
 ہر چند کہ ریزد استخوانم
 گردست و ہر ہزار جانم
 بر پای مبارکت فشانم
 دی بجز مرا سحر کن ای دوست
 از رسم جفا حذر کن ای دوست
 بر گریہ من نظر کن ای دوست
 آخر بسرم گذر کن ای دوست
 انگار کہ خاک است نامم
 چون بدل تو کردہ ام جوئے
 اگر پیش خود از وفا بخوانی
 اکون من وز ورنہ اتوانی
 ہر حکم کہ بر سرم برانی
 سہل است ز خویشین مرا نامم
 عمر شدہ صرت جان نزاری
 تو کے بخیاں خویش آری
 ہر چند کہم فغان و زاری
 تو خود سرد وصل مانداری

من عادت بخت خویش دانم
 سلسله بادشاه گدا نوازی
 هستم من و آه جانگدازی
 و عشق چو صید نشه سازی
 هیبات که چون تو شاهپازی
 تشریف و به باشیا نم
 باشاه گدا کند چه تحریک
 لیک از کرم تو هست نزدیک
 تلک ره وصل تنگ باریک
 گر خانه محقر هست و تاریک
 بر دیده در رشتت نشانم
 پنددگران ندا و سودوم
 من تکیه بچند تو نمودم
 سلسله آتش خرمن وجودم
 آزره من تو دوست بودم
 عهد تو شکست و من بهانم
 یکدم نبود ره گریزم
 خاک در تو همیشه بیزم
 گر قتل کنی به تیغ قیزم
 من مهره مهر تو نریزم
 الا که بر نیزه واستخوانم
 وارم سر خاک پا سے لیلے
 از جان و دلم فدا سے لیلے
 و انم دو جهان پر اسے لیلے
 مجنونم اگر بہا سے لیلے
 تک عرب و عجم ستانم
 رہے سوی غیر تو نہ پویم
 کمن غیر تو دیگرے بخویم
 گو دست زرد کنی بشویم
 من ترک وصال تو نکویم
 الا بفراتق جسم و جانم
 در جان من هست آرزویت
 روز سے زود بغیر ہویت
 گوشد تنم از نعمت چو ہویت
 شب نیست کہ از فراق رویت
 ز رہی بفلک نمی رسانم
 فوریت ز روی تو زبان را
 نور نیست از و چہ جهان را
 بست آن شرفی از و مکان را
 ایوان رفیعش آسمان را
 نویہ تو زمین من آسمانم

زین عهد کسان که پیش بودند	گر عاشق سینه ریش بودند
یا فرد بدین کیش بودند	هر کس بزمان خویش بودند
من سعدی آخر الزمانم	

مخمس بتضمنین غزل حافظ

سالها پنجمه بیا و منزش در سر دوش	سجد خاک و را و آرزویم بود پس
مروم و از بخت کوتا هم نشدین عشق	ای عهد اگر بگذری بر ساحل و کانس
نیک بخت آن خاک کاخ و در آن لبر دعا	بوسه ن بر خاک آن وادی درین کین نفس
ای نسیم راه میداری بان در اسلام	تا پادشاه و آن بخت فرخنده نام
برسد ای ساربان بنی و گلستان چرس	نظر سلیم نه درش صد هزار از من سلام
سوختم و بر درش خاکستر مرانیت	ای صبا گری توئی اگر سوی او گذار
هر کجا در وادی از کازان پیشی غبار	عز بانان هرگز نگه نداری عرض دار
در سر خود داشته نشسته عهد شهاب	کوی فرقت سوخته ای مرغان فرزند
آبخان عشق تو کرد و اندر بحر جان من خراب	کوی پند شتر این باز در آن باوه ناپ
گوشتان خورم از هر آن که نه بود در پیش	من که نور نسیم ترا خواندمی بانک ناپ
روتاب ز در گمش گر عاشق از قمر عشق	گوشان خورم از هر آن که نه بود در پیش
گر بر وزان محاسب بزی نسازم عشق	نور تاب ز در گمش گر عاشق از قمر عشق
شب وان را آتش نهیاست در پیش حس	غشبه شاه سیرت بی ترس گاندر شهر عشق
در ره عشق می دل شویم بر هست منان	شب وان را آتش نهیاست در پیش حس
اندین ره پیش کار نیست بهتر از نیاز	راه سینه است بر با کانه سپا نیجاتنا
در نه گوئی عشق تو از نه در بچو جان سپاس	نشسته ای کار بازی نیست ای دل سرور
نیستم از عاقلان مصلحت اندیش	بیمه زین جور سر سنگ سلامت صد هزارم
تا صفا خاموش با نیست بزیب و نغینا	در نه گوئی عشق تو از نه در بچو جان سپاس

گر چه ہشیاران ندا و ندا اختیار خود کس	عالمی پرورگہ او شادمانی می کنند
وز لب جان بخشش و خوش زندگانی میکنند	عاشقان از تلخ کامی جانفشانی میکنند
طوطیان در شکرستان کامرانی میکنند	وز تحیر دست بر سر میزند مسکین کس
هر قدر لطیفیکہ بنی آنمہ زمان نیک خواست	فرو چون دانی وجود و بود جان دل تراست
نام حافظ کے بر آید از زبان گلک دست	صحبت و ہمبازی او بستن از تو کی نکوست
از جناب حضرت شاہم بیست است این ملتس	

مخمس تبضمین ابیات مشہورہ از غزل حضرت جامی ۶۱

نہ آرزو است کہ قصرم شہانہ باشد	نہ شاخ سدرہ کہ تا آشیانہ باشد
نہ اینکہ عرش برین آستانہ باشد	مرا بکوی تو خواہم کہ خانہ باشد
برای آمدن آنجا بہانہ باشد	بضاعتی نہ کہ بفرستمش چو بدید برت
اگر چه بود محقر ز خاک در نظر برت	نہ راہ وصل کہ جان را کتف دایے برت
کہ بہر تیر تو از من نشانہ باشد	گذاشتہم دل صد پارہ را بجاگ ورت
چہ گویت کہ غم عشق تو چہ تا ہم کرد	ہوای بوسہ پا خاک آستانم کرد
بگوشش حلقہ رکاب ترا کہ جانم کرد	من آن نیم کہ عنان گیریت تو انم کرد
مرادم از تو ہمین تازبانہ باشد	نہ نامہ بر کہ رساند ز فرد نامہ برش
ہمان براہ و فایم نگشت گو خبرشش	نہ سوی کلبہ احوان من گے گذرشش
نہ آن سگے کہ بہر آستانہ باشد	سگے ہست جامی و جانش ہمیشہ خاک و رش

مخمس تبضمین ابیات دیگر خسرو دیگر شاعران اہل مذاق عرفان و ناظران لطیفہ سنخ
 و شیرین زبان و کاہلان ارباب سخن و اصحاب صنایع و بدایع فن
 نہ چنین کہ نیست دیگر صنایع بسز تو شاہے نہ کہ جز درت نباشد بھمان و گر نپاہے

چہ کنم کہ بر مخیزد دل من بهیج رہے ہمہ شہر پر ز خوبان منم و خیال ماہے
چہ کنم کہ چشم بد خون کند بکس نگاہے

مخمس شعر مشہور

آنانکہ نار را ہمہ نوز و ضیا کنند   آنانکہ باد را نفس جان فرا کنند
آنانکہ آب را گہرے بہا کنند   آنانکہ خاک را بنظر کمیہا کنند
آیا بود کہ گوشہ چشمے بہا کنند

ز درت چو خوگر فتم ز دم بہیج رہے   کنم بروی خوبان صنما نگاہ گاہے
پنہین کہ نیست و گیر بچہان حسن شاہے   ہمہ شہر پر ز خوبان منم و خیال ماہے
چہ کنم کہ چشم بد خون کند بکس نگاہے

مخمس برضمین ابیات چند از کتاب جامی

بعشقت تانبے سازیم با عشم   بندہ بر ریش ما از لطف مرہم
نہ تنہا من ز ہجرت تا بجائیم   ز ہجوری بر آمد جان عالم
ترسم یا نبی اللہ ترسم   نہ تنہا کعبہ روی زمینی
نہ تنہا قبلہ عرش برینی   تو احسن رحمتہ للعالمینی
نہ تنہا رحمت آفی و ایفی   ز محرومان چہ را غار غاشینی
تو سے تاب دل بتیاب بر خیز   فغان بلبلان دریا ب بر خیز
پہ گلشن نیست بتو آب بر خیز   ز خاک اسے لالہ سیراب بر خیز
چو ز گس خواب چند از خواب بر خیز
تو خورشید دل افروز جہانی   چہ شام مرگ من در ہجر دانی
نہان از چشم من تاکے یمانی   برون آور سرازہ بردمانی
کہ رو سے تست صبح زندگانی

چو ز گس خواب چند از خواب بر خیز

سہا یمن زین غم جان سوز گردان   نہ وصل خود طرب اندوز گردان
 رخ خود شمع شب افروز گردان   شب اندوہ مارا روز گردان
 ز رویت روز ما فیروز گردان
 ندارم طاقت تحسیر نامہ   نہ آہم آتشے گہر و بنامہ
 خدا را ای قدومت جان ثناء   بن درپوش عنبر بوی جامہ
 بسہر بند کافوری تمامہ
 بہ بندانہ بگرد کافوری میان را   بحیب فلکن ز ما این نقد جان را
 بکن حلقہ بگوشن نیک جان را   فرود آویز از سر گسیون را
 فلکن مسایہ با سہروردان را
 مرا از دلخ مجھوی را کن   خراسے سوکے ماہر خدا کن
 ز کفش پا زین پاشندہ واکن   از بیم سہا کھی نعلین پا کن
 سہر کجا از سہر کجا جان پاسے کن
 چشم کفش با پاسے لرزہ نہ   بدست عاک و ردوبان علم نہ
 ز عزم خویش نیت پر مجھ نہ   ز حجرہ پای در صحن حرم نہ
 لہری خاکدہا چسبان قوتد علم نہ
 سہر و ام کن کن   ہر نہ طافن مسر بہا و گان را
 بدربنشان پرہ اسبہ رنگان را   چہہ رستہ نہ پا افتادگان را
 کن مہر کی دلدار گان را
 میان سہر ز سہر کجا نہ   سہا با پر گتاہ خود گواہیم
 چہر گاہ جا سہر نہ نہ   سہر بچہ نیش در پاسے گناہیم
 کہے چون سہر نہ سہر نہ سہا سہا
 قدام پانہ سہر نہ سہا سہا
 نمی بہر حال سہرستان نگاہے
 بین و شاہ سہر بہر کجا و بہر کی   نہ مای با بدن و پای گذاری

سہا و ان ز دستا قند کھنیزان روز و خزان چاہا پانہ پانہ سہر و ششم نہ کجا کہہ روز سہر سہا
 سہا سہر کجا از شہر سہا سہا کن

پست خود ندارم اختیاری   اگر نبود ز لطف دست یاری
 ز دست مانیساید ایچ کارے
 شب تار و بره صد چاه مارا   سمومے مے برد چون گاه مارا
 نباشد آرزوی جاہ مارا   قضای افکنند از راه مارا
 خدارا از خدا در خواہ مارا
 ز من ہر لحظہ شیطان مے ستیزد   ندانم از کدام افسون گریزد
 خدارا خاک من گر چسرخ بنیزد   چو ہول روز رستاخیز خیزد
 بآتش آبروسے مانر یزد
 نظر فرما بفراللہی ما   ازان درگہ کہ بودہ شاہی ما
 بروہر و م خیال و اہی ما   کتد با این ہمہ گمراہی ما
 ترا اذن شفاعت خواہی ما
 ز تو عرض شفاعت خواہی ما

این شعر جوہر حقان حسن حال خود تبدیل کردہ شدہ ہوا و ہوا پر از شکر شدہ
 ۳۵

تضمین شعر سعدی

چو سرخ کرد جان کسفت اللہ جی بیجا لہ
 دل و جان ما و خیال وصلوا علیہ و آلہ

چکنم بیان کمال او بکمالہ
 من و میرتے ز خصال او حسنت جہجیع خصالہ

ترجیع بند

وادیم بسا دزدند گانی
 نے خضرونہ عمر جاودانی
 چشم بہت وز اشک و رفتانی
 تا چند بسوسے خویش خوانی
 درد دل من تو نیک دانی
 از مستی و نشہ جو انی

در حسرت عیش و کامرانی
 جان رفت و نشد میسر مہج
 شبہا منم و خیال رویت
 و مانند پست ہجر تاکے
 صد فرخ اگر چہ از تو و درم
 پندی نشنیدم از کسے

برادر گت آدم بہ پیری

این دست من و تو دستگیری

آواره روزگار هستم
شعله نذ که آیدم بکار
بر لاج فلک اگر رسم من
با هر که رسم بجا کساری
طفلی همه صرفت بازیم شد
وز رنگ شباب خود چه گویم

افسانه مرویار هستم
بیکارم اگر بکار هستم
هم خاک ز ر بگذارم
گوئی بدش غبار هستم
کز منی همه شمسار هستم
در چشم جان چو خار هستم

بر در گت آیدم به پیروی
این دست من و تو دستگیری

عریست ز عشق بیستارم
تا دور فتادم از لب تو
بر قیست بخت منم فتاده
از خاک درت هنوز پیستم
پای سگ تو ز شوق بوسم
در عهد زور تا تو آسند

آشفسته دور روزگارم
سرمایه زندگی ندارم
آتش همه سوخت جان زارم
بر هیچ اگر رسد غبارم
چون نیست بکوی تو گذارم
گو یا که وضع پا و گارم

بر در گت آیدم به پیروی
این دست من و تو دستگیری

دوریم اگر چه ز آستان
صد بار غذا کینم جان را
جز وحی و گر نخواهش من
هر روز بسیار تو کنم شام
هر چند ز دیده خون گریستم
رنگ اثری در من ندیدم

هم پیر کینه سگانت
بنیم هر کجا نشانانت
حرفی که بر آید از زبانت
هر شب روزم بد استانت
چند آنکه نمود در گسالت
سند صد چهره می فدر طاعت

بر در گت آیدم به پیروی
این دست من و تو دستگیری

بیگانگیم یگانگی ما است
 از حال من خراب عشقت
 گر سر بدرت نشو و نما چیت
 بیداری و با و بستر خواب
 درو است بدل نوازی من
 رخصت طلب است طاقت من

تشنه‌ای من این شبهاست
 افسانه و قصه با هر جا است
 واضح بجهنم من که پیداست
 آهیم نفسانه بزم آرا است
 گریه کپه و در و مندی است
 هر سو علمی ز ضعف بر پا است

بر در گت آمدم به پیبری
 این دست من و تو دستگیری

لے عویش پوست زمانه
 و اتم پس ازین چو قیس و لیلی
 جز نام تو نیست وز جبا تم
 آنم که تو بعد من نیابلی
 در راندن تیر صرقات چیت
 جان مے سپرم بیبا و لغت

خاک منشان ز آستانه
 ماند ز من و تو هم فسانه
 روزانه با و هر شبانه
 هرگز و گریه چنین یگانه
 لے من چه تیر قوشانه
 لے زندگی مسرا بهانه

بر در گت آمدم به پیبری
 این دست من و تو دستگیری

لے آنکه تو عالم آشنائی
 بیار تو ام من لے مسیحا
 حیران تو ام کجاست جویم
 چون عشق نه بنده به تو گرو
 از زلف تو ام به بیج و ریح
 جان آمده بر لبم ز حشر

بیگانه چنین ز من چرایی
 گاه بیبا و تم نیایی
 یکشائی و شمع هر کجایی
 لے حسن تو جلوه خدائی
 تا چند نقاب برکشائی
 انجا ز مسج کے نائی

بر در گت آمدم به پیبری
 این دست من و تو دستگیری

لے عرش زمین با رگاہت

سرای سمران است خاک است

صد یوسف عهد زین ز نخلدان خوبان همه بلکه هر و مه هم تا حسن نور استی بر افراخت صد حسند گر چه آزاد گو بندگی ترا نشایم	مردند به تشنگی چاهت سرگشته از رخ چو ماهت هرتا جو رے کین پیش هستند اسیر یک نگاهت لیکن کرے بحق جاہت
--	---

بر در گهت آدمم به پیبری
این دست من و تو دستگیری

تا بر سر کوسه نوشتم خوردم بازل چو جام عشقت میخواره و کوسه می فروشان از زلف تو ایم حلقه در گوش گر عرش بود بر زیر پایم آخر نظری بحال زارم	احرام در دگر نه بستم مدهوش ز باد و استم من از می چشم مستم از هر دو جهان اگر چه رستم پیش قدمت ز خاک پستم من کشته یک نگاه هستم
--	---

بر در گهت آدمم به پیبری
این دست من و تو دستگیری

چون مرد تو جبین نسایم هر شب بر بهت چو فرو نایم در بزم تو که نشد مرا بار پر سندی تا که نشد چونی با خلق چه گویم اینک ز نیسان یا و آنکه ترا یک نظر بود	تو باد غشی و ماگد ایتم هر روز بطوف این سرایم شرمنده ز بخت نار سائیم از راه از تو لب نمنه کشایم آواره ز خانان چو ایتم آن شر و کینه تو مایتم
--	---

بر در گهت آدمم به پیبری
این دست من و تو دستگیری

ترصیح بند

توئی باغ و بهار و شر و مسکین	توئی لاله عذار و فرد مسکین
------------------------------	----------------------------

توئی زیب کنار فرود مسکین توئی غنچوار و یار فرود مسکین توئی به ساز کار فرود مسکین	توئی زیب انگار فرود مسکین توئی شمع مزار فرود مسکین توئی صبر و شرا فرود مسکین
خدا را یا رسول الله گاہے بحال مبتلاے خود نگاہے	
توئی در خانہ ام ماہ شب تار ز رویت کلہ من رشک گلزار توئی در مان در و جان بیار خلیہ در و دم تا چہ دین خار	توئی شمع شبستان من زار توئی مارا انیس و یار غنچوار توئی مارا سرو سامان ہر کار ز ہجرت تا کیے باشم در آزار
نوازا خسرو بر رسم دل نوازی باز آخسرو بوضع چار و سازی	
بجز کوی تو ہارا نیست جانے ز من ہرگز نیا یہ جسرو فائے برویت چشم و لب خود فائے بود لطف مراد دست شفاے	فنا دم در رہت چون نقش پائے رسد گرا زرقیبا نم جفاے پدر استادہ چون مسکین گداے بہت در و دل مارا دواے
پدر مان دل غم بہہ پروانہ رکبن چشمے بروے گریہ ام بانہ	
دلہ تاب از سرموی تو دارو نگاہ ہم یاد ابرو سے تو دارو تنم شوق سر کوی تو دارو سر شوریدہ ام ہوی تو دارو	سرم سو دای کیسوی تو دارو تفغان جان من از روی تو دارو دماغ من سر بوی تو دارو نظر چشمان من سوی تو دارو
ندارم جسز خیال تو جلیسے توئی تمنائی مارا اسنیسے	
بجنبان آن لب شکر نشان را خرامان کن دے سرو چہان را	بدہ حکم سیجائی لبان را بدہ اذان شکر ریزی زبان را

از یای قست عزت خاکیان را فکندم در رهت این نیم جان را	امید از در گمت باشد جهان را توانی نیست جسم تا توان را
بده دستی ز پاقت داده را بکن ولداری و داد او را	
توئی نور شب هست تاب عاشق توئی کابردی تو حراب عاشق توئی کز تست رنگ و آب عاشق توئی لاله سیراب عاشق توئی جان و توان تاب عاشق	توئی خود گوهر شب تاب عاشق نگاه تو شراب تاب عاشق وصالت دولت تا یاب عاشق بپار گلشن شا و اب عاشق توئی صبر و قرار و خواب عاشق
ندارم صبر در تو هیچ چای تو شاه حسن و من مشر و گدای	

القصاص

قصیده فی مدح الرسول المقبول لمدح بلسان کل مایح صلی الله

علیه و علی آل و صحبه وسلم

بسم الله الرحمن الرحیم

غریب نیست زمین شد ز چرخ گر با مال اگر شکست ولی زیر پا بسطه چه پاک علی انخصوص بین دون پرست دولت است اگر گذشت تپاشش بلطفت بر سخنی نظر با ضی و حال کسی نماند از ان قبیل که بتدکس ره هموار سبب ز اوج بنجاک حاضیض افتاوند بفرخ خویش نماید همیشه زرین قرص	که هست اندر انجم سپهر با لال مال که است انبوه ایچره ز راه خیال بوزانه موافق اندر بیک منوال بعکس عزم کند قمر تا حقیق فی الحال علی الدوام بود و انبیکر استقبال چنان که بدت و بال که ماند از ز مثال بپایان زین چرخ سپرد و کس نهال گویی بر دست هر که به پیش که دنبال
--	---

بهر برهنه که دارد لباس عسریانی
 اگر چه صلح کسے سرفرو بر و پیشش
 کمینہ پر در و عزت عدد و دشمن دست
 بخرق عادت اگر آبر و کرامت کرد
 ککے خمیر اگر کرد و از تنک طسرفی
 ساخت ما تکی که نام به سازد
 اگر فلاح به بنید ککے به کسخت کسے
 اگر به لحنه اسنے و به تنامی غم
 گوینجا طر موز سستی به و انتم نیست
 قسم بصدق زمانه به کد دست پر و دست
 ووشا بداند به عوی من اگر پیش
 باین طواف شب روز حیلہ جانکاهی
 وگر همیشه کند پیش بر رخ عالم
 همیشه زیر و زبر هست روز شب عالم
 اندین سہر به سہر به که دارد از غم
 سگک بسیر جهان به کتور پیش است
 بود سوار همیشه به حق انا عرو
 رود بکار خود این مستقیم آنچه این منور
 ندید هیچ کسے روی داشت از دستش
 تو نگریے که سراف ازت تا توانش کرد
 گشتت ازت تا توانش کرد
 ز کرد به کسے تا توانش کرد
 چه کسے تا توانش کرد
 و در کسے تا توانش کرد

دست

دست

کلیم کند نه نبشده چه جای چادر شمال
 ز کماکشان بکشد تیغ تیز بهر قتال
 باهل قدر و دهر جا قریب جاسے نعال
 بر لے لظہ و آنی چو آب در غربال
 و به ز چاک گلش را به چرخ همچو کلال
 ہرا نچہ کسے کند و آنچه کرد با ارضاں
 کند ز پیش بدفش براعت استمال
 کند ز سہم حواش غریب با غرابان
 آید و پدہ کہ زمین سٹله شد کسے نورا
 کہ نیست و فلک و دست پر سے نورا
 کہ کسے کند من از ان پر و در و شت شمال
 ز جور دست فلک جلمہ تن بکاست بلال
 بوقت صبح دسے کا ذبے سحر شمال
 بیک نط زو و بے خلاف این سیال
 ز غم ز بگ رخ غلہ شد بگ آ
 و بر ز حاتمہ گردش بیامی او غم
 باین قبامی کبودی بہنت و جان
 ز کبروی کند چشم برین و شمال
 وگر بفرض و بدان ہم از ہزار شمال
 سیکہ بال کشا بدکشد شکستہ ہر
 تا توان جانیکہ وارد اضمون
 تا توان جانیکہ وارد اضمون
 تا توان جانیکہ وارد اضمون
 تا توان جانیکہ وارد اضمون
 تا توان جانیکہ وارد اضمون
 تا توان جانیکہ وارد اضمون

تا توان جانیکہ وارد اضمون
 تا توان جانیکہ وارد اضمون
 تا توان جانیکہ وارد اضمون
 تا توان جانیکہ وارد اضمون
 تا توان جانیکہ وارد اضمون
 تا توان جانیکہ وارد اضمون

هزار گشته تا ز ویب است هر روز
 بر است ششش جنت از جور این جهان
 کند سیاه که از حیل کسوف و خسوف
 به مهر بوقلمون و به چشم بوشلمون
 اگر ز ندر لے از برانے کار کسے
 برای حکم کند ختیار او ز ریل
 و گریسد کند حکم بر طریق کرم

هزار گشته بیکدم کند خلق احوال
 بر او افتاده است کویوت و شمال
 تمام روی جهان را چوری اهل نکال
 کلفت به چهره مه داوه جای خط و قال
 ز نقطه با که بدارد بصفحه این رمال
 هر آنچه خس بود از تناسلی اشکال
 بکار سهل نماید هزار با اشکال

تمهید رجوع بکلیح علی الصلوة والسلام

ز چرخ سفله که بودم بشکوه پروازی
 فلک چه مال بود تا از و کشاید کار
 بجنگ سفله میافروگر خرد مندی
 ز پند پیر خرد آدم چون در رهوش
 بگفتمش که بدیر آمدی بر او صواب
 چه کردم اینک نمودم شکایت از گردون

خردیه غنوریم آمد و بگفت منال
 تو روی عجز بدرگاه سبب نیاز بهال
 بعید هست ز دانش ستیز با جهال
 گرفت خاطر من بس ملال شریاقوال
 که بود فکر خطا کار من بر او ضلال
 که نیست گفتن نقصان کس ز وصف کمال

رجوع بکلیح و آغاز بخت

چرا نه لب بکشایم بکلیح آن مختار
 ششمی که طلعت نورش گرفتد عالم را
 همه که مهر جهان تاب آسمان جهان
 فلک ز مکرمت او غلام حلقه بگوش
 ندید چشم زمانه گلے ز باغ قدم
 بود در گه او عرش زشش پا انداز
 جهان چرا نبود سنده که کمین نه او
 بلال چون نفروزد چسراغ بیک رنگی

که چرخ راز در او بود امید نوال
 جهان ز پر تو حسن بخش گرفت جمال
 ز طلعت رخ او هست ذره بلکه ظلال
 ملک ز مرتضی بر کشاده دست سوال
 این لطافت و خوبی باین جمال کمال
 رسائی او بودش تا آستان جلال
 چه خواهد ایست که او را تمام خلق عیال
 که شد دو نیمه بگرد و بیک اشاره بلال

زبان قدس شگفته و گه بر عتاشی
 گه که بلبل وستان سرای رنگ خوش
 بود کلیم بوضعت بلاغتش المکن
 بود ز چشمه رفیقش به حضرتش کام
 چه با رنگاه که حسب میل هست در باغش
 شده است مردمان دیده خدا بنیان
 ز گرد نعل بر آتش بجای سرمد طور
 بدل ر بودن و از خور میدان گنجش
 شده است ره بخش خون آهوی خوشی
 شمر که در شب اسرای او بهر همیشه
 پدید در شب معراج آنچه چشم سرش
 رسیده است بجای که کس با و نرسد
 یعنی است چو گنجایش دوئی در وصل
 جبینش آئینه حق تا و رخسارش
 جان کتاب مفصل بود ز اجالش
 شده سر بر رسالت رسول بی همتا
 رسول و شمع هدایت که پر نور دیش
 امام و سید عالم ظهور فیض ازل
 محمد عربی صاحب لواسه و علم
 چه گویش چه قدر بود کامل التسلیح
 اگر بقالب مرده مسج جان مبداد
 رحیم و شافع مطلق علی الت سلام

ز بوستان قدم سرو ناز سبز نهال
 بصد فصاحت و اعجاز ایز و متعال
 زبان عیسی گویای مهد پیشش لال
 همیشه آرزوی رشحه ز آب نه لال
 فدای خاک نشینان کوی او اقبال
 غلام حضرت اوتا که گشته است بلال
 ملک چشم بصیرت کند استخوان
 ندیده گاه لکس را بخواب چشم غزال
 بیک اشاره ابروسه او بخشش جلال
 ز سدره پیش بجزیر بل بهم نبود مجال
 رسیدن نرد عقل کل با دست مجال
 گذشت تا بسرا پرو و حسرتیم جلال
 بزم او نتوان گفت بود بزم و فعال
 صحیفه ایست تفسیر آیت اگر سال
 بذات دست جهان مندرج علی الاجال
 ذریل اوست در عالم رعیت و الطفال
 ز پوره است ز هر گوشه نگاه منظر لال
 چو ماه چاره و هم در کواکب امثال
 ششلیج عالم و بنده نواز نیک خصال
 چنانکه بود خداوند کامل الا رسال
 بیخط آمد و از حکم او جاورد مال
 و الیه و علی الصاحب خیر صنف ال

بیان حال خورده بنیست

که هست سایه و زمان درخش هر حال

غلام هست آن شاه آسمان جا هم

رسیدنی که برینم بخواب خوشش اورا
نخستہ صبح کما ز روی اوست فرخ فال

تہید حضور

ز شوق گاہ بگردش طواف کنم
گفے بجزرت او عرض دارم این احوال

عرض حال بجزرت محمد فرح

چه باک نیست مرا گر تو به استقلال
مرا ز دولت عشقت مباد بیم زوال
از آن بفرود تو باشد یقین حسن مال
بود ز لمن چو الیاس تا ابد چه وبال
که نیست فرو تر اسلے شفیق نیک افعال
جهان و طاعت و توفیق و تکیہ بر اعمال
و میکہ بے تو مرا بگذر و مباد و طلال
کہ بہت زیستیم را سبب امید و مال
فروغ بخش دل دادیدہ ام تعالی تعالی
رو امدار بکارشش توفیق و اہمال

چو ہست عمد شفاعت ز حضرت تو درست
بود زوال پذیر ارچہ آسمان و زمین
سگ تو از سگ اصحاب کہت کم نبود
نعوذ باللہ کے سر بتا ہزار زورت
ترحم کن ویر فر و خویش لطف کن
من و امید کہ ہما سے تو کہ تکیہ کہ است
ہمیشہ باد بیا و تو وقت من مسہور
ور آہ چشم من خستہ بے نقاب لطف
در انتظار تو خالیست چشم و سینہ دل
چونیت فرو ترا طاعت شکیبائی

خاتمہ در بیان تاریخ نظم این قصیدہ مسمی بگوہر شہوار و شعاریہ اش

قصیدہ کہ بظہر شش گمشدہ بود خیال
ز ماہ عید مہینت مسہ شوال
ہزار و در صدوی و سہ بود تا امسال

بسک نظم در آمد چو گوہر شہوار
بوقت چاشت و شبہ بہفتی تاریخ
گذشت آنچه ز ایام ہجرت مدوح

قصیدہ فی مدح الرسول المقبول ^{صلی اللہ علیہ وسلم}

شانے و گرسے یافت ز توشان رسالت
خوشتر سحر می زاوہ ششبتان رسالت

ای یافتہ رفعت ز تو ایوان رسالت
پیدا است ظہور سحر تازه ز نورست

بس جلوه نور و ذکر و در شب عالم
 پیغامبران راست از تو خزان روان
 و مرغ است ز هر زره دل هر فلک را
 بوده است مگر نقد و روش ز ازل جمع
 صد گوهر صلوات نثار سر راهت
 شد محو همه شیخه پارینه ز عالم
 این خرقه نیامد بقدی راست پس از تو
 ای شمع چو بودی تو بکا شانه آدم
 انجام رسالت ز تو پس یافته حسنه
 تا بزم رسالت شده روشن ز تو ای ماه
 سوز است نصیب دل خورشید جهان تاب
 در عهد تو ای فیض ازل بر همه عالم
 زان پایه در رفت که رسالت ز تو دیده
 جانهاست بفرزاک و نگه فرشتگان ره تو
 است تا ازل گفت کتاسه بر سر تو
 نقابین چرا زیر نگین تو نباشد
 شود است سراسر به رت سودن سراسر

تا یافته این نیر تابان رسالت
 جسمند ترا جمله و تو جان رسالت
 از پر قوت ای مهر و نشان رسالت
 از بهر نثار تو بدایان رسالت
 خوش آمدی ای گوهر عمان رسالت
 در مرغ تو تا آمده مستر آن رسالت
 در عشق تو شد چاک گریه بان رسالت
 زان دیده مگر او غنچ خندان رسالت
 زان رو شده از دست تو بان رسالت
 شد انجمن عرش بقر بان رسالت
 تا روی تو دید ای مه تابان رسالت
 گر دیده همتا همه سا بان رسالت
 گرفت دلایت زه و ایمان رسالت
 تا یافته اسپ به میدان رسالت
 تا شد ز تو آباد و بستان رسالت
 یک حلقه گوش تو سیلان رسالت
 زان فرود شد باز نشا خوان رسالت

مطلع ثانی

لے قامت تو سر خزان رسالت از موی تو سر سبزی به جان رسالت

مطلع ثالث

آوده شد از بهر تو ای جوان رسالت
 صد گل بسنگینه درین باغ و میهن
 نغمه است بجز این این منصب بسبیل
 و گوید چه شایسته از جهان رسالت
 یا به چه چو گلک نوز گلستان رسالت
 سر سبز شده تا از تو بستان رسالت

شکفته های گل رعنا به تاشات
 شد باز هوای چین کوی قویسیدا
 زان رتبه رسائی که تو داری همه مرسل
 از صبح ازل تا دم آخر ز زمانه
 وانم که بیفتا و ازان حاجت خواندن
 آراسته شد انجمن قدس بهراج
 در بجز تو کا پیدا ام از طعن عسریزان
 و ردیل تو آید همه روز قیامت
 تا راست شبان و لم از ظلمت عصیان
 تا چند تمیذستی گوشم ز کلامت
 سر سوون عالم بدرت سود جهانست
 عمریت که خالی است دل و دیده نوم
 چون فرو تو هستم بگذاریم پریشان
 زان شوق که وار و کیه ثنائی تو ز بانم

شد محورخت ز کس حیران رسالت
 از بوی خوشت در سر پیران رسالت
 فرمان بر تو اند و تو خاقان رسالت
 مثل تو ندیده گم چشمان رسالت
 کز روز ازل بوده بهدان رسالت
 بر مشرق دست شه شاهان رسالت
 در مصر من آلمه مکنان رسالت
 بس یافته وسعت ز تو و امان رسالت
 نوری بمن آلمه شمع شبستان رسالت
 بکشا دهن و سج در افشان رسالت
 سووم تو بشوای شه شاهان رسالت
 گاهه گدیری امی سر و سلطان رسالت
 ای منتظم از تو شده دیوان رسالت
 شد فردا که بار غزلخوان رسالت

قصید نفیسه

طلوع از افق مهر کرد خوشش سحری
 نوید عیش و طرب میرسد گوش و لم
 نسیم عقده کشامی و زوز طرب کرم
 بر خیت برگ نهال الم هوای خزان
 رسید فصل بهار از شکوفه بلبل نومی
 نواز زنده عند لبیب شیرانی
 رسید وقت که طرح قصیده اندازم
 لب شکفته کشایم بهرح آنکه گم
 در بنیم و گر انسا به کز بزرگی خویش

کشوده بر دل بگرفتم از فتح دری
 رسید نخل مرادم دگر به برگ ویری
 سرم ز کوی گریبان بیرون کشید سری
 شکفت غنچه امید از نسیم تری
 بشا خسار طرب داده خوش کلاه زری
 چنان ره بود دگر از خودم نشد خیری
 بکام زوق عذراوت دهم ز شعر تری
 نزا و نادر گیتی نظیرا و پسری
 بحال جمله خلائق شفیق تر پدری

درین کمال نبوت که ختم شد بر دوس
به سجده در او بر زمین جبسین نیب از
ز خاک رگدزشش ویداشود بینا
لطافتی که همیدارد آن گل رعنا
مه منیر که در شوق طلعت رویش

ر بوده گوی و سبق برده بر ابوالبشری
فرشته را که کشاده بقدرس بال و پری
بجای کحل جوهر کشد چو بی بصری
ندید چشم زمانه مثال او بشری
سوز و دلوه خوانیم مطلع و گرمی

مطلع و گیر

طلوع کرد ز میج کمال خوش قمری
چنین ندیده کسی گاه کوکب قبال
چه کوکب که طلوعش دل تر شوق کرد
تافت ز ازل گاه اینچنین نور شید
شهی که نعمت پر دو جهان تمام و کمال
ز آب رحمت او گرمی شدی سیراب
نیز لطفش اگر حصه زمین نشد
بیش قیمت رعناش سرور در او
ز خیر مقدم او هر کجا نوید رسد
نثار خاک کف پامی ناقه اش می کرد
ز مهر و ماده و کواکب چه نسبت است که نیت
بلرزه خانه کسری در آمد از عرش
شکر فروش ز لبها حلاوت ایمان
ز زلف سایه فلک بر سر همه عالم
دست که جوش زند بحر رحمت فاش
بجیب دعوت خلوت است ذوق آن آمد

جهان نور نبوت نزاوت تا جوهری
نه هیچ گوش شنیده گمے چنین گرمی
ز رشک مهر سپهر است داغ بر جگری
نگشت نور نشان در جهان چنین سحری
بسفره کرم او بود ز بار حضرت
ندای نخل مراد کسے گمے نرس
بر روی ارض نمیرست سبز و نیچے
ستاده دامن خدمت پاسبان
هزار چشم تنها است فرش رکن
صبا عبیر ز مشک ختن بر شرف
بسینه صدق چرخ این چنین برے
بر بخت در دل اصنام آوری شکرے
بقامت همه شیرین ادا چون شکرے
ز روی رشک مه و مهر نور هر لیسے
شود زبان زو نثار چشم الخدرے
بمرض حال بدر گاه او ز نیم سے

مطلع عرض حال

که نیت چشم گرم جز درت لیسے

شما ز عین عنایت بجال ما نظری

زلفش تو دست مرا بگیر که نیست
 نه در دست ز صبا کی نه قاصدی که برود
 بزوز حشر برابر نه شدی پیش
 پس است گوشه چشمی بسوی ما کردن
 تو ابر رحمتی ز ما گیا خشک بیم
 ز دست جو فلک عاجزم که نالم
 به حضرتت چو بودی است حال خلق
 به از هزار و ساکن بود وسیله تو
 پناه خلق ز آسب و فتنه دوران
 تظنی و در آرزو گوشه چشمی
 کدام و عین کما که نیست در ذات

اجابتی بطلبم که من از سر
 نه نحرمان سراپا در دوات زمین شعله
 شب میبدم اگر داشتی دگر سحر
 بعد هزار از ند چشمی که ز تو قدس
 بکشت زار من تشنه از گرم گداز
 که چون تو نیست بکلمه جو و دانه
 چه غم بلفظ اگر و بماند نامه بکس
 که نیست چون تو حضور خدا پیام بکس
 بود به تر قضا اسم عظمت پرست
 بحال آنکه ندارد بغیر تو دگرست
 چه پاک غر و غلامت ندارد دانسته

قصیدہ الغنیہ

اسم جمع فضائل وی حسن الشمائل
 مقصود و ده جانی ای جان زنده گالی
 در یاد زلفت و در دست فارغ ز دو جاتم
 و در در چه کنیم ما نه عاشقانه
 روزیکه عاشقان را اندر شمار آری
 تا چند تیره کنان لکه یوسف چه چشم
 آموخت سحر چشمت چاه ذوق هم آخر
 در دست خواهم شست موت و حیات هر دو
 شاید سگی نامم از قصید گاهت اما
 در جلوه گاه نازت خلق اندر صید تاشا
 من خود ترا ندیدم از تو پیش که گزاشتم
 پیر خود باند از شمشیر شمشکاتم

هر عیب از تو زائل هر وصف در تو حاصل
 لکه وحی آسمانی بر روی خشن نازل
 گردون نهاده اسم من در حرز این حائل
 هر چند در شمارت چون نقطه ایم و ضل
 بهیم اگر چه بشم در ذیل مسد فاصل
 شبهای تارم از روزای رشک کامل
 آوردی از رخندان طوفان بچاه بایل
 وصل تو جان فرایم بجز تو سم قاتل
 از تربیت شو و سنگ بهر شکار قابل
 از عشقت بهست ما را یک گام صد منزل
 هر خود اگر بماند خود این خود نیست حائل
 یک نکته گفته عشق و جل گشت صد سائل

بسن چنگلی پذیرد چند آنکه گفته کرد و
 چون جذب دل نموده محراب ابروی تو
 در جمع خیر و بیان در حسن آفتابی
 چون آفتاب حسنت عالم سزا گرفته
 تنها سر و با شد یک بنده کینت
 از حسن خلق و خلق اند هر یک یک فضیلت
 از رشک ناخن تو شد ماه نو خمیده
 سر تا متن ز حکمت تلمی بجوشش باشد
 ای اولین صفحه از نسخه قدسی
 رخساره تو نوعی از اول صحیفه
 گر من الفت زالمه گفتم بقیامت تو
 ای نسخ از لب تو او بیان سابقه را
 روشن ز شمع رویت هر دو در آن عالم
 خوش بخت آنکه سر را بنهاره زیر پایت
 جز ذکر تو نذار و پروای هیچ کاسی
 موی تو خط کشیده بر نسخه بانی پاریز
 لوح و علم که شویدی جز آب رحمت تو
 اندیشه نگردم از همه فکر وینها
 طوفانی است تا دم از لطمه تلاطم
 هر کس که دید رویت ای را زمین زانی
 یک نکته کلب تر کشان حسد حقایق
 جزو امت نباشد تفسیر سر و روانی
 یاد تو هر که داند در اوله مژنه کر فنده
 پیر خرد سر پای حیران جسلوه تو
 بر دعوی تو شا بدست آن حق تعالی

تا زم بزرگ عشقت کاین نیست گاه زانک
 یارب ترا میا و اول موسی غیر با کل
 در دلبری بخوبان اسنردن به خصائل
 لطفت بذره ذره از خلق عام شامل
 هر شاخ هر درخت پیش قدمت سائل
 ای من فدای نامت اری همه فضائل
 بر داشتی بایا چون سوی مه انا مل
 سکه نزد بیالم مثل تو بیج عساول
 ای ختم از نگینت بر دفتر او اکل
 در مصحف است رویت با فاتحه مقابل
 حق گفتم آنچه گفتم نه در وقت اسائل
 وز تیغ ابرو که تو قطع همه دلائل
 وز جلوه که حالت رونق بهر قبائل
 نبود بغیر عشقت با تیغ کا رشا عمل
 گایه سره نماز و با جان خویش با دل
 از صحت رخ تو شد هر کتاب باطل
 هستم سیاه نامه از نقشهای باطل
 کجیها تا که از شکست ما فیکس قید طایف
 افتاده در عنایم بنامه بوسه ساحل
 حق زید و هست الحق او با غلای و اصل
 هر نفسی که بچند تو تفسیر صدر سائل
 ای بیاد سلیقه تو بهتر از هر وسائل
 سله سازه بد نصیبی که گشت از تو غافل
 نسزد این از تو مجنون دیوانه از تو غافل
 با سر کشان حکمت هر سوره که محاول

این است آرزویم که عشق بنده پرور
 بر خیزد از نگاهم هر پرده تا بدین
 که عشق چون ندانم باره به بارگاهش
 فرد ترا نمانده تا بکشد این یکدم
 مشککشای عالم حاجت اور و آن

جز نام او نباشد ذکرم به سر محافل
 اندر میان مناسبت این روزم اهل
 تو عرض کن ز عالم کاسه معدن نکال
 بر فرو خویش فرمائید لطف عاجل
 بهر جناب جبر سر دفتر سلاسل

قصیده فی مدح الامام موسی الکاظم رضی الله عنه

که نور خدا سر تابان امامت
 از روز هدایت به جهان راز کشودند
 از مطلع انوار جبین تو شناسم
 لاریب کلمه بحمد او ندو جو موسی
 که عین طه به امان دل پاک تو آید
 زیباست تو این لقب اسامی کاظم
 خوردند بر از فیض تو ان تو بهمان
 که هر دو یک دیده بیایه خدا این
 آیند بگل چینی فیض تو ملائک
 گر باشدش امکان رسائی عجب نیست
 از فیض نسیم تو عجب جوش بهار است
 چون صبح بود نور نشان هر شب عمرت
 بنو و به جهان بچکس آنکه نباشد
 توصیف خدا نام و بارام تو زیند
 آن شور ملاحظت که ز شیرین و جهان است
 نور علوی هست هویدا از جبینت
 از دفتر ایام شد حرف جفا حک
 از یاس نمانده به جهان نام و نشان

پیدا است زیبا سے تو لمعان امامت
 از روی تو لے سرور خشان امامت
 که روز از انزل بوده شایان امامت
 گو یا که کلیم آمده در شان امامت
 کاظم شد نام تو ز قلم آن امامت
 لے غیرت طویله ز تو ایوان امامت
 تار عینت نثر پیش تو دامان امامت
 شد روز ز روسے تو شبستان امامت
 از عرش برین تا در بستان امامت
 رضوان کشد ارمنت در بان امامت
 رنگه در گے شد بگلستان امامت
 بر کرده سر تا ز گریبان امامت
 از لطف تو یک بذله پیش خوان امامت
 مادد چنین خوان پر الوان امامت
 گردن است نمانده ز نمکدان امامت
 لے نور صفی و شرف آن امامت
 تاپا سے نامدی به بستان امامت
 تا هست رجالبسته و دامان امامت

خورشید بود سکه تو بر رخ عالم
 والا گری نیک ز اوی شرف خسلق
 تا بنده ہیں کو کب سے بر ج ہدایت
 باشد ز کین بلبل شیدا سے نور ضوان
 فردوس ز باغ تو جہلو خانہ پائین

یعنی کہ جهان است بفرمان امامت
 آب رخ دین گوہر عسمان امامت
 خورشید جهان یوسف کنعان امامت
 بشفقتہ تا اسے گل خندان امامت
 لے تازہ ہمال چمنستان امامت

قصیدہ در جناب امامت آب سلطان خراسان امام علی موسیٰ خدا ضعی اللہ عنہ

صبا گر باری یابی بان در گاہ سلطنت
 بہ تن ہر چند مجورم و سے از دای بہین و انتم
 بخاکش چشم خود می مالی ازین عرض کن شاہا
 ز کور سے گر چه دور افتادہ ام از خاک در گاہت
 چہ باک از نیست ام و زم سرو سامان کہ میخواہم
 بہر برن سیکہ آرایہ با سیدت و م تو
 یعنی گویم کہ فرہاد تو ام یا و امت و مجنون
 چہ داند شمع حال من کہ دار و عرض پیش تو
 بعشقت تا قبلا شد جامہ ام بشفقتہ ام چون گل
 خوشم با خاک دامن اطس و دیبا میخواہم
 اگر انما یہ تراز گوہر بود اشک کہ سیریزم
 خوشا بختی کہ از لطفم گدے خوشترن خوانی
 از ان خاک درت کحل بجواہر چشم میدارم
 و سے دیگر ندارم غیر ازین در گاہ و الایت
 تو سلطان من بندہ گدے آستان تو
 رہا س زنی سگ خود چون پنے صیدی بہر صحرا
 شہ حاجت رولے نگدایان نیست کس جزو
 سرو سامان تمنا نیست بے برگ و نوایت را

ز سوسے من کین پا بس سلطان خراسانم
 گداؤ بندہ در گاہ والا جاہ از جہانم
 خدار از در خود نا امیدانہ مگر و انتم
 ترا چشمی است بینانی کہ می بینی تو ہر آنم
 تو بسپردہ ام خود را تو ہستی میر سامانم
 چو شمع محفل عشرت ز شب تا صبح خندانم
 تو میدانی ز احوالہ کہ در عشق تو چند انم
 ہم از درد تو گر یا ہم علم از سوز تو سوز انم
 کہ گلہا رشک میدارند از چاک گریسانم
 کہ فخر خلعت شاہی بود این کہند و انما
 کہ بہر چون تو عالی گوہر است این دیدہ گریانم
 عجب بنود اگر خوانند زین دولت سیدانم
 کہ زین بہتر بنا شد تحفہ بہر ویدہ کج انم
 بنا شد ہیچ کار از حشمت فقور و خاقانم
 غلام کشتہ زین خواجہ معروف در بانم
 زبے عورت بہ چشم بر سر سوزن خاک میدنم
 بندہ دست ز کہ ہمارہ سرے مویان احسانم
 سیہن ز ہمارہ زبستہ سرو سامانم

چو پرگه از خزان افتاده دور از گلشن مستم
 بهار سلے ابر رحمت از کرم تارنگ تو گیرد
 چنان کام و دو بانم بر بکن از شکر احسان
 ندانم غیر تو شایسته غیر از سوے نور سلے
 بصحر لے عنایت سر داده ام اسے غم و آرتھے
 ندانم کعبه جز کویت سخاوت قبله جز رویت
 قسم از مصحف رخسار تو کما بنده ات گشتم
 بس است از بهر عالم دیدن فرخنده رطے تو
 خدارایک نگه سوے من از چشم عنایت کن
 ذخیر مقدم خود گر نوازی کلبه ام رونے
 ترا از حیدر خیر شکن ارث است بیرونے
 ندانم محصل و نه زاد رده نه قوت پائے
 چه گفتم چونکه تو میراث خلق از مصطفی داری
 و لم پندے نیگیر و چه سازم بهر تکینش
 نه مقصود از خراسانم بود آن شهر و مردما
 امام ابن امام ابن امام و سید عالم
 سرور جان آباے کرام و نوزهد و لهما
 الهی از طفیل آن امام در بهناے من
 بشانم ده بهر عهد یکے بندهم در حضور او
 کجا دریایے و صفش کولب چون من تنگ نظرے
 ز لطف خود ز بانم ده که بکشایم بمدح او
 ملک را در جنابش زیست بار اسے سخن گفتن
 ز شوق دل زبان اندر دهان من نمی گنجد
 مگر بر این نوا سخی و همچون نغمه پر دازی
 که افروزد مشیر را بے تو اسے شیخ مشیتانم

نیست کو که تا آرد بهارے در گلستانم
 هران نخل متناسے که میروید بستانم
 که لب از نامراد بها کشادن گاه نتوانم
 به بخت خویش می نازم بجد الله سلیمانم
 که همسنگ گران کوهی است هر یک بیابانم
 بسویت سرفرو بردن بود از عین ایمانم
 یعنی دانم بجز روے تو قرآنے که می خوانم
 که ایروے تو بسم الله و روے شت قرآنم
 سنور از جمال خود کن از یک جلوه چشمانم
 سزدگر بهر در بانی طمع دارند شا بانم
 بیک چشمک زدودن میتوانی در اغرمانم
 مگر در خواب من آئی و بر بانی ز بهر انم
 عجب نبود به بیداری اگر باشی تو همانم
 من هندی کجا و این متناسے خراسانم
 خراسان گویم و باشدم را آن کعبه جانم
 علی موسی رضا شایسته که از جان بنده آنم
 سزد از نام پاک او اگر من سجده گردانم
 دے بکشاکش من در فتح باب خویش حیرانم
 که من در بندگان با و فایس سست بهمانم
 که من یکذره از صد هزار او بنیدانم
 که بشمارند در مدح و شنایش همچو سبحانم
 چه باشم در خور مدحش که گویم من سخندانم
 و گر چون بهل بشد الزان گل حرف میرانم
 هند گوش قبول و بشنود من آنچه میخواهم
 بشم راجاسے رشک روز کن ایاه تا بانم

بدہ فیروز می چون بخت بیداران بروز من
 خدارا بر فلک از رخ نقاب لے شاہد رعنا
 معاذ اللہ کہ شایان تو با سفا این در نظم
 زبان من بریدہ بادگر من دعوی دارم
 نیم آگاہ از آداب آن در گاہ سلطان
 ز سر تا پا ز سوز ہجر تو یک آبلہ ہستم
 ازین دنیا و دین در کشمکش افتادہ ام خواہم
 رسائی اگر کند بختہ کہ در کویت رسم روئے
 بزیر آسیاے چرخ گشتم سوہ چون دانہ
 اگر کارم بسازی میشود ہر اسہل و سوارم
 چشمم گر نمائی جلوہ در دیدہ سینا
 اگر برخازار من نظر افتد ترا گاہے
 نیسے گروزد از سوسے تو بر گاشتم بیشک
 چنان از لطف خود بنواز شاہا فرد مسکین را

کہ ہر موی بدمخ تو زبان گرد و جہ سمانم
 کہ تا گرد سہرت این گوہر خود را بر افشانم
 و لے از برکت مدحت سز و پیش تو گر خوانم
 سگ تو ہستم و پروردہ آن ریزہ خوانم
 اگر صد نکتہ آموزم بہان طفل دستانم
 بنہ بر ریش من مرہم کہ وصل ست در مانم
 بیکیبار از دو عالم ہر دو دست خود بر افشانم
 ہین خواہم کہ در گاہ ترار و بزمہ گانم
 مگر از بار گاہ چون تو شاہے دادستانم
 تو چون مشکل کشا باشی بود ہر مشکل مسانم
 شود در شک ہلال ز عکس تو ہر موی مژگانم
 ز حد جان باغبانی آرزو باشد بر خوانم
 کہ گلہاے بہشتی جان دہد بر بوسے ریحانم
 نہینم ز حجتے تا زیر این چرخ برین مانم

المدح فی جناب الغوث الاعظم رضی اللہ عنہ

لے پیشو لے مقبلان یا غوث اعظم دستگیر
 لے مقتد لے ہر و لے و لے نائب حتم البنی
 لے نور چشم مصطفی و لے شمع بر دم مر نفع
 لے مرجع شاہ و گد ا لے صاحب ارض و سما
 لے بجا درویش و شاہ لے نور بخش ہر وہاد
 لے منظر اسرار حق وی مطہر انوار حق
 لے تاج بخش افسران لے سرور ہمہ سوران
 لے خاتم دین را مبین و مان برت عرش برین
 لے میر من و لے پیر من بخت من و تقدیر من

و لے عیسی مردہ دلان یا غوث اعظم دستگیر
 ز زبان وقت بیکسی یا غوث اعظم دستگیر
 لے سر و باغ محبتے یا غوث اعظم دستگیر
 لے دست و دست خدا یا غوث اعظم دستگیر
 لے سرور یعنی پند ہ یا غوث اعظم دستگیر
 لے بندہ مختار حق یا غوث اعظم دستگیر
 لے دستگیر مضطرب یا غوث اعظم دستگیر
 من بردت دارم جبین یا غوث اعظم دستگیر
 در دست و تدبیر من یا غوث اعظم دستگیر

سپهر من لے ماہ من لے شیخ من لے شاہ من
 از آنجہ باید فاعلم حسرتی بود حاصل
 گویند و نا کاره ام لیکن بسے بیچاره ام
 دل را به منت داده ام و از دو جهان آزاده ام
 لے شور و محشر ز لے من و لے ناله و غوغای من
 این آه سردم تا بکے در مان در دم تا بکے

خار است درش را من یا غوث اعظم و سنگبر
 لے هر چه ریش من و لے یا غوث اعظم و سنگبر
 ما و دل صد پارو ام یا غوث اعظم و سنگبر
 در راه تو افتاده ام یا غوث اعظم و سنگبر
 گو بر در مولا لے من یا غوث اعظم و سنگبر
 سامان فر دم تا بکے یا غوث اعظم و سنگبر

قصیده مدحیه فی جناب محیب دعوتہ المضطرین

لے پناه بیکسان لے ملجا و ما و اے خلق
 گر بودی این وجود فیض بارت در جهان
 چون باقیم وجود آمد ز صحرای عدم
 نور مطلق بهستی و تقسیم جا بود ترا
 آفتاب آمد خطاب تو از ان رویا محیب
 چون بدست است ارکان جهان را مترج
 دست و هم خلق کے در دامن قدرت رسد
 گر پناه تو بودی حامی خلق و جهان
 عیب پوش خلق آمد دامن الطاف تو
 صنعت دست تو بود لے دست قدرت کائنات
 رشته تار سس زلف ترا نام کم کرد
 طلعت صبح رخت فیروزی نور روز خلق
 حلقه خاتم بود عالم تو در و لے چون نگین
 فرق پا و سر بودی اندرین ظلمت کده
 ظلمت شاهی ببالا لے تو باشد چیست تر
 از سر کیفیت عشق آگے یک سر نداشت
 از لب لعل تو می هنگام مستی لے چکید

لے محیب دعوت و اے قبله و لے خلق
 می شنیدی کے بعالم هیچکس غوغای خلق
 جان تو بودستی و جیش جمله سر تا پای خلق
 عقل هر جا میرسد آن باشد آخر جای خلق
 شد ز نور تو هویدا این همه پیدا لے خلق
 شد به مجر لے طبعی جمله اعضاء خلق
 ذات پاکت را بنا شد هیچکے بر و اے خلق
 کر شدی گوش جهان از شور محشر ز لے خلق
 چست آمد این قبا بر قاست ز بهای خلق
 حسن زان رو گشت چندین اله و شیدای خلق
 خلق را شیرازه گشت و شد بهم اجزای خلق
 شام زلف تو سواد لیلۃ الاسراء خلق
 ذات تو اندر میان خلق قدر افزای خلق
 قاست تو گر بودی شمع بزم آرای خلق
 بنده فرمان تو خلق اندو تو دارای خلق
 چشم محو تو سخی رحمت در صبا لے خلق
 پر ز صبا لے تو شد جام و خم و میخانه خلق

بسم الله الرحمن الرحیم

هم تا گسترده زلفت عاقل را در گرفت
 بر آید لطف تو خلق است افتاده پدر
 غم ز یاد کس که بر درت ساید سر
 خلق را از لطف پا بس تو شد گوهر کف
 کوه آن دست که پیش تو نشد گامه دراز
 نیست پنهان از تو حال فرد مسکین یا مجیب
 تو عیبی و درت لے قبله محراب دعا است

حلقه ز بجز گیسو لود سو او اسے خلق
 گز نگیری دوست خلق از لطف خود ای خلق
 ورنه گرسه دار هم باشد بود سو اسے خلق
 صد هزاران آفرین بر بهت والے خلق
 سر که پیش تو فرود ناید زیر پایے خلق
 آشکارا هست حال خلق بر دانایے خلق
 حلقه در بهر عزت عروه و لفت اسے خلق

و در لطف تو ای خلق

قصیده دیگر

سوسن باغ را اگر دعوی همسر با نیست
 سکه بلند همتم کبریا است در رسم
 قدر شکر شکر گشته ام طوطی بند گویا
 زمره کیشده ام گل همه گوش گشته اند
 مطلع ابرو دار کنند بیت مرا همی سزد
 دادستان ز محنت باد و صاف من بود
 گرچه ضعیف گشته ام لیک ز نشه سخن
 زل غوز عن درین حین به که سازد آیشان
 باد و صاف من بود آنکه بجنبش آورد
 صبح بهار میدمد باد نشاط می وزد
 آمده گل بخنده و عنجه تبسم آشنا است
 باوم عیسوی مگر همنفس است باد صبح
 خنده بلب شد آشنا دل نشاط مائل است
 سوسن و صد زبان شکر لاله و جامه کف
 حیرت نازده ام گزنت کاین همه تر باست
 بیخ گشته آست ز ابجد کار من هنوز
 بار صبا بگوشش گل دوش رساند مزه

گو که بیایه بر من وقت حدیث را نیست
 نغمه سدا کجا شوم طبع که استخوانیست
 وقت زبان کشادنت گز بود در دانیست
 برده زن زانه بر لبیل اگر نفس نیست
 بیدل دهلوی و گر صاحب اصفهان نیست
 نشد بے خوار من حجت افتد نیست
 در سر طبع من هنوز دلوله جوانی است
 بر سر عنده لب باغ افسر خسروانی است
 محنت سبکسار منظر سرگرنی است
 در بر گلبن حین حاله ارغوانیست
 نغمه بلبلان مگر نفس سدا نیست
 طبع فسرده مرار روح و روان ثانیست
 در بر بار من مگر حساب زعفرانی است
 بر در باغ سرور خدمت باستانی است
 گفت فرود هنوز هم از تو سخن بنالی است
 و لے بقتل گزاد دعوی نکستد نیست
 فصل بهار را بقاست این جو خزان نه فانیست

یاد بهاری وز دایره با پگ سریت

باز زبان سوسن از مطلع بوش بیانیست

مطلع ثانی

مژده گل که خضر را منصب باغبانیست
در همه هنر میدود آب ز چشمه حیات
ز گیس و چشم پر غار لاله و جام پر نیل
طرح غزل بیگلتم فرو که وقت سر خوشی است

رنگ و بهار این چمن دولت جاودانیست
ظلمت چشمه خضر سنبلی بستانی است
شاخ گل است و جنبش غنچه و سرگرمیست
طبع سخن سر لای من ماکل شعر خوانیست

غزل

سبزه گلشن جهان سر خط کامرانیست
رفته ز خود بوسه گل محو بهار گلشنم
صبح طرب به امید مد تازه همیشه گویند
مژده شرف مقدست گو که به پیش روی تو
مجز عیسوی بود جنبش لب بنام تو
آه ز دست دلبران چاره بفرز من نماند

دست صبا ز برگ گل بر سر زلفشانیست
جوش نگاه با صبا گرم بهمنانیست
صفحه صاف این دلم سفینه میهنانیست
دیدم انتظار را چشم گم زلفشانیست
یاد ز خط عارضت سر خط زندگانیست
اوپه دل نهفتن و یار بدستانیست

قصیده نعتیه التجایه

روزیکه عاصیان احم را ندانستند
گویند آن شهی تو که شاهان بر لای فخر
بان وقت عاجزی است خدا را شفاعت
بستم بگیر و طاعت و جرم مرا پرس
رحم بحال خسته دلان کن که جرما
دارم بے گناه و ندارم طاعت
ماد او خواه آمده ایم عذر ما پذیر
بستم بگیر و پیش خدا عذر ما بخواه
از عاصیان ز حالت عصیان شان پرس

آهنا نگاه سوسه رسول خدا کنند
جان را بنجاک پای مگانت فدا کنند
لای آنکه خاک پای ترا تویتسا کنند
کاین جرما لای من خجل از خدا کنند
ترسم به پیش حضرت ایزد چا کنند
باشد که لطفنا لای تو کارم روا کنند
لای سجده بردرت همه شاه و گدا کنند
لای آرزوی خاک درت اینیا کنند
چشمی نمانده است که پیش تو وا کنند

<p>روئے نماید تا که ترا العجب کنند آنانکه خاک را بنظر کمیاب کنند هر مو شود زبان و هر مو او کنند آیا بود که گوشه چشمی بسا کنند از دام شرمساری و خجالت رها کنند</p>	<p>لطفت تو کار پاکست و در نه از گناه از بهر پاس خاطر او لا و قاطع رحمتی بجا بیان که بشکر شفا عنت آنانکه حل عقده مشکل کنند کاش باشد که از عنایت و الطاف فرود را</p>
---	--

المثنویات

مثنوی مجمع البحور بجوش جنون مشهور

بسم الله الرحمن الرحيم

<p>فروغی که ز بودنش نه بودی خافش که چه آمدم چه کردم نه لایق صدمه نه در پست یا شیر بخورد نه میشد اد فرق از عدم دو وجود من چیست حقت از وجود هیچ شرف نیست قانع بود از عروج و پستی در ملک عدم زیاده ترست وز نیست چه نیک آید و بد شایان جناب حق تعالی است کروند و چون نامم مردم</p>	<p>یا به چه شدی اگر بودی الحق بصنایع تو فروم بستم نه بکار خویش و غیرت این باور گیسو منی زاد چون نماید که ز بودم نیست گویند که از عدم تبریت منم ادکسی که با بهستی آسایش و راحت اگر هست شرم با همه از وجود خیزد هستی که ز شربون و بالاست دین هستی من که هست موبوم</p>
--	---

رجوع

<p>دین داغ بجهت ام نهادند آن به که در کدو گشته باز غم شده صحت این منشا</p>	<p>اکنون که مراد من ندادند تا چند بدرد و غم کتم ساز بگرفت و طم ازین منشا</p>
--	--

گھما سے بہا پرگ پرید است در دفع خسار غم بکوشم تا خدمت میسکدہ گزارم	زین باد خیزان کہ تند و تیز است آن یہ کہے سرد و زوشم سرب در میسکدہ بر آرم
--	--

در بجز و بگر طلب بادہ سرد و زانی

کوئے صافی و آب خوشگوار وز سر فکر و غم بر آورد وز سر سود و زیان بد ہد فراغ تا کنسم از پر تو آن مہ سرخ کو سر در شرح و صفت یار من شور شو خبیا ز ند تا این سخن مستمع را ہجو سے از خود برد راحت افزا پید دل آزرده را بلکہ حبان تازہ بخشد مردہ را	ساقی اما کے کشم رنج خار ساقی اُن مے کہ از خلیشم برد نشہ عیشم بہ بخشد درد ماغ بادہ کو شو پید ز لوح سینہ داغ آن فصاحت ریز و گفتار من آن ملاحظت بخش در اشعار من مثنوی کیفیت سے آورد روح بخشد خاطر اندر وہ را تازگی بد ہد دل پر ز مردہ را
---	---

بجز و بگر جملوہ افروز شدن ساقی با جام فرح بخش

کرد جبدا از رخ زیب انقاب بکچھلے رشک مہ و آفتاب پر تو سے انداخت بغمنا نام جام دل اندر و ز نہادہ بکفت توک من و شوخ زبردست من باب میگون صنم و قریب غم مخور و دور کن از خود سخن آہنہ بتورفت ز من باز گو سے	مژدہ کہ شد ساقی من بے حجاب ساقی تو بہ مشکم بے نقاب بجرہ بر افروخت بکاشانہ ام ہوش جہان کردہ بعشوہ تلفت فتنہ گر عالم بدست من قامت زیبا و بدن جامہ زیب گفت کہ مے نوشن و در آور سخن از ہمہ سفیرین سخنان پر وہ گو سے
---	--

اور بیان عذر گستاخی در بیان حال

<p>گفتش لے مونس خستہ دلان ایک بساط ادب از رہ بچین شور جنوم نگدا ارد کہ من اینہمہ چالاکیہ از عشق بہت باعث گستاخی من عشق شد ولولہ شوق و حسنون و شغیب بے اوبلی بست تقاضاے عشق گر رود از من بکلامی خطا ہرچہ کہم مشکوہ ز مہرش بجا</p>	<p>برحمہ ک اللہ شنودا ستان ولولہ شوق و شغیب را بہین راہ ادب پیش کنسم در سخن اینہمہ بے بالکیہ از عشق بہت موجب شوخی بسخن عشق شد از رہ من چید بساط ادب نیست ز من بلکہ زبے ہاے عشق عفو امید است لطف و عطا چونکہ جزا و نیست مرا لبتجا</p>
--	--

جوش زون بادہ سرور و بیان حال

<p>راز ہسانی کہ عیان می کنم بست دلم بندہ موسے کے من بدرش با سر عجز و نیاز من چو کمنہ نالہ ز بخت نژاد گوش کند کے نامن خستہ بند از ہمہ دلشاد و کشید و زمین صلح با عینار و زمین پرستیز کہ بنش ہر وجہنا بیشتر فتنہ صد زابد از ان چشم مست دفتر نقوسے ہمہ دہ در آب کار بن صعب شد ز دست او حسن فروش و چوبہ بازار شد یقت گمنا سے جہان ز شکست سرور اس قامت ز پانچسل</p>	<p>جان دل خویش بیان می کنم شیفہ و والہ رو سے کے او بجزور خود و بہت نیاز گوش کند از سر انگشت بند من ز کین بندہ و او خود پسند باد گران راہ و رسیدہ زمین صید رشتہ بان و زمین در رہتہ وز من دلدادہ و وفا بیشتر ظنہ زن بر تمن بت پرست کردہ و وحدہ سگد ہارا خراب کشت بر چشمہ سید مست او دست خلاق اینہمہ از کار شد راہ خبر پر بخوبان بہت بیک برفت از نو پانچسل</p>
---	--

زلف شکن دار گذشتہ زگوں
 طوطی شکر شکنی دل پسند
 ہست دلم محو ادا ہائے او
 بروز من ز گس شہلا سے او
 پر نور ویش زدہ آتش در آب
 کار جهان از نگہ ساختہ
 پیش نگاہش شدہ ہے کہ ز آب
 بتگدہ از وسے شدہ دار السلام
 شوخ من و ترک جہنما کار من
 کے شور او آہ بن سکلام
 کے دہر از تاز جواب سخن
 ترک من و خواجہ مولائے من
 یاز من کے کند آن خود پرست
 بروز من صبر و شکیبائی
 شیوہ او سہو و تناسف ز من
 با ہمہ چالاک و ز من سخت ست
 با دیگران بمصر ب و تہمتار
 سادہ جہین رہا ہمہ از من بچین
 وعدہ وفا می کند ز سہو گر
 ریخت بزمش نہ کہ نگہ از پیاز
 او بسراہ خود در در گزین
 یا سر شوریدہ منش ہم کاب
 او نگہ از تاز بہ پار و خستہ
 او ز جیا چشم بدیوار و من
 سوی رقیب او نظر سے گر گنند

دام چو صیاد نہادہ بدوش
 بالبت شیرین سخن ہیچو نشند
 جان من آشفته و شید لے او
 خواب کن بیخود صہبا سے او
 داغ غمش کردہ جگر با کباب
 ہر دو جهان از نظر انداختہ
 میگدہ از شیوہ چشمش خراب
 و رنگش میگدہ بیت احرام
 باہ من و ہسر من دیار من
 چون ندہ باز جواب سلام
 او بت زیبا و منش بر من
 شاہ و امیر من و مرزائے من
 من چون کین بندہ و او خواجہ بہت
 دین و دل و تر ب و توانا سیم
 با ہمہ بے پاک و تامل ز من
 وعدہ فراموش و بے قتل حیت
 و ز من دل خستہ کنارہ ز عار
 با ہمہ ال صاف و ز من پر ز کین
 وعدہ من کرد و وفا با دیگر
 کردی از خویش در قصہ بانہ
 من بہ پیش نیز دو ان نیز نیز
 او ز رہ سپردیم در عتاب
 سینہ من ز آتش غم سوختہ
 سوختہ از آتش دل پیرا من
 آتش عین سرت گندم چون پسند

آہ نہ بیستم چو دے روے او
از پیش دل ازوم از اختیار
می کشدم این دل بیتاب من
بر سر کوشش چو روم سپہ ریش
من بایسد یکہ بگہ ہے کند
او کند از ناز من صد عتاب
تا از او جملہ و زمین نیساز
با ہمہ میں شوخ و زمین شش بگین
او بسر نشنہ و کین و شکار
کرد مرا خانہ خسراب و نگرہ
من پریش انیک نشان با سحر
من بایسد شش بسر ر ہلکہ
گاہ نیکا ہے نکتہ سوے من
طفلیک و ہا و دستمان حسن
پاے ہمکتب نہ سنہ دو ہنوز
داو چو او اس سببش ہستاد
داو چو را بجد نہ از شش سبق
خواند نخستین سبق از دستاد
مخرد و صید و گرفتار دوست
آہ از ان خوب گشتار او
طرفہ ز این نشہ کہ ان تند خو
بگنزد و از پیش نیکا ہمہ اگر
محوار لے خود و سببہین بدن
خسر و بیہنہ زبان مشاہد من
کہ من و مقصود و مقصوب من

شاد و ہمہ
در سر سہ بار
بہار کرد

می بردم خاطر من سوے او
یا در شش می کند ہمہ بسترار
سوے در آن بت پہان لشکر
شک زد و دیدار روز پیش پیش
او سوے من چشم نیکا ہے کند
من پریش و الدخسانہ خراب
سوز ز من جملہ و جملہ گداز
با ہمہ الطافت و ہن چور و کین
من پریش دادہ دل و دین بہار
پریش از درد من و آسودا
او نکتہ گاہ بسویم نظر
او بہ قیبان ز وقت جہود گر
طفلیک پر یاد و پری روے من
نو گل خندان گہستان حسن
کار و سرس نہ رہد ہنوز
شاد و ہمہ در سر سہ بار بہار کرد
شاد و ہمہ ہمہ ہمہ رہد و سبق
داون نہ ہما نیکا ہے بہار
روح روان در پے رفتار دوست
آہ زان حال شکر بار او
ست رہے تازہ من از چشم او
بہار پر اندوختہ ہر روز سر
عاشق رہے خود و معشوق من
تلو من کہ من و دین
یہ عیش من و سبب بہن

شد بشکر خنده چو آن رشک مه
 عشوه آتش آموخته چادوگرے
 چشم فسون ساز و خود انسوگری
 محو همه تن بدل آزار بیم
 شان و گر هست من تو شیش
 او بدل فارغ و من ناشکیب
 من به متنا که نشاند قریب
 شور و دعای عالم لب بپوشن او
 گشته ام از بهر رخسار خسته جان
 گشت تناس و صالحش مرا

قلش مینا بگوشند گره
 شیفته نمند او سامری
 مردم هیشبار بت دلبری
 ظالم و سدر گم بخون خواریم
 آن دگر هست بنجا موشیش
 کرده خرد گم من و او پر فریب
 او پے آزدون من بار قیب
 ناز و گر هست به متکین او
 برگ فتاده بهوسله خزان
 کشت هوس دید جانش مرا

فزون شوق وصال از شرح و بیان حال بیان احوال بطرز دیگر در بحر دیگر

عمریت که آتش بنسایم
 تا از دل سوخته بر آرم
 یادش بدلم نسوزد و دوتی
 صد چاک زده بجیب و دامن
 در راه طلب مناده پائے
 وحشت زده گشته از جلیسان
 یکچند بگوشه حسد آبی
 یکچند بسیر بوستانے
 یک چند بکوچه با لوردی
 یک چند ببنده لب بهراز
 که غنچه صفت لب خاموش
 با برق گے بسوز و خندان
 که تکبیر بگلبنه منسوده

صد شعله زن است تا ز بانم
 رازے که درون سینہ دارم
 اینک منم بول است و شوتے
 بر باد نموده جمله سامان
 نه را بسیرے نه رہنمانے
 بے انس و رمیده از انیسان
 یکچند من و کنار لبے
 یک چند کناره از جانے
 یک چند بکوه درشت گردی
 در ناله و سوز سینہ و مساز
 که چون گل تازه جمله تن گوش
 با بر طیسر گاه گریان
 سیر نشتر در ددل کشوده

<p>برپائے کے فقاہہ گاہے ہر کس کہ زمین دوچار گشتی ہر چند کہ گریہ ہا نمودم یک روز بگوشہ فقاہہ ہر چند کہ تکر و خوض کردم جز راہ دعادگر نشد بان</p>	<p>سہر بر قدمے شمارہ گاہے از صبر و قرار خود گذشتی در سوزش دل نگر و سودم بر بالمش نشت سہ شمارہ جسم رہ چارہ زورم کردم بدعائے خیر آغاز</p>
<p>مناجات از حضرت حق تعالی و طلب وصال آن سر و بال</p>	
<p>اے خالق دو جہان و مختار چون تاب عنم و بلا ندارم صد آہ ز اسٹیکباری من ضعف من و کوه درد بر دل نسیار سا چہ چارہ من روسوے کدام درد آرام آخند ز بندہ تو بستم پسند مرا باین تباهی بس عاجز و زار و مضطرب من مگذار مرا بعجز و خواری وقت است کنون کہ دستگیری درودل خویش با کہ گویم افتادہ جبہ از بار خویشم درست غمش سپردہ سامان تا چند ز درد بجز نام یارب تبصرت خدان</p>	<p>آسان کن عقدہ ہائے دشوار لطف بنما بحال زارم آہ از من و بیتداری من عجز من و عقدہ ہائے مشکل دارم سر راہ برق نرسن چون جز تو کسے دیگر ندارم گو تو یہ ہزار ہا شستم من بندہ گدا تو بادشاہی بے برگ و زاو بے پر م من پسند من فغان و زاری رحیم بغربتی و فقیری تدبیر و علاج از کہ جویم از شتر بجز سینہ نشیم شوریدہ سری و چاک زمان سے دست بد باہ و صائم وہ از غم فرستہ رہائی</p>

بر روی من حوزین و تاساز	راه در میسکده بکن باز
تاساتی من ز بخشش عام	از باد و وصل بخشدم جام

بگردیدر طلب جام وصال از ساقی نیکو خصال

ساقیا آن باده در جام پرین	آن شراب وصل در کام برین
کو بسیارم جوادان داردم را	وز غم بجزشس برون آرد مرا
باده کو مرد جوان را افشنگند	سنگ بر این شیشه عقل زند
آن بی پر زور که خوشم بود	جیب و دامان شکیب من درد
بارگ اشدر مرادت جمله کار	ببخودم گره ان ز جام وصل یار
لکه شمارم تو جان من	تخصم دیگر ندارم جز سخن
یک غزال از من گزناز و حسابان	هدیات آورده ام لے خوش خصال

غزل

جلو و آن گنجدارم آرزوست	طلعت صبح بهارم آرزوست
کلبه من بے رخس تار یک هست	پر تو رو سے نگارم آرزوست
آه ازین حسرت که اواز من برنج	وز لبش در دل هزارم آرزوست
می کشم جان را شمارم قدرت	لے صبا بوی ز یارم آرزوست
بچو پروانه لبش ام بخت خویش	شمع رو سے در کنارم آرزوست
گو سر بالین من بود طیب	جلو و او یک و یارم آرزوست
سر پایش سودن و از خود شدن	از پے صبر و قرارم آرزوست
هم بان از سنگ پائے آن صنم	بهر خور و روح هزارم آرزوست
شمع و گل بر تربت من گو مباش	شمع رو سے گلزارم آرزوست
پند من سو سے ندارد فرد را	معمند عیسی بکارم آرزوست

بگردیدر وصل آن شاهد لفریب و رفتن صبر و شکیب

گشتش امروز بر اے دو چار	کشته شدم از روش آن نگار
-------------------------	-------------------------

<p>غزوه او قاتل جلا و بود چشم سبب فتنه برانگيخته برنگش فتنه و غزه بلا باد کا پر زور ز جام کسی گیسوی آویخته دام بلا نگل رعنا د بهار چمن</p>	<p>هر مرده نیش دل نضاد بود خشم و کله از مهر بر آویخته آتش جان من و مردم را تافته خورشید ز نام کسی قوامت و آشوب قیامت پیا سر و خزان بت خور لے من</p>
--	---

رجوع از غیبت بختاب

<p>لے نکت کا مل افسون گری آوز بے مہریت اسے ماہ سن ولے ازین دردن دو اسے من لے مہر بھیر زبید او واد طرز گفتا فل ز کہ آموختی طور دگر گشت بسخون مرا از نظر چون من نشیندہ پند سود گرت ہست در آرزو دغم</p>	<p>چند غم از خاطر محزون بری چند ز من غفلت و از آہ من پاسے بگوشت ز سید اسے من چند کلم اللہ و فریاد یاد آہ ازین سنشود و سوختی بختی بے مہر پیرہ خون مرا برزدہ و امان گذری تا چند بہر خند اسے بے امر دغم</p>
--	--

ختم کلام بدعا کے خیر

<p>جسود حسنت برقی مدام گرم لب عالم ز تو بازار عشق حسن تو مشہور با فاق بار گاہ نگاہے سوے فسر و حزن ختم نمودم بدعا این کلام</p>	<p>لے لب تو متہ من تلخ کام روز فزون باد بین کار عشق خاک رت بلحا عشاق بار لے بفلک تو دل و صبر و دین حسن تو ہر روز فزون و السلام</p>
---	--

خاتمہ مشنوی و تسمیہ آن

<p>باد پور زور و دبل نشر و زمین ہم نقبش راہ نمون کردوام</p>	<p>مشنوی اخگر و لسوز من نام خوششش جوش جنون کردہ ام</p>
<p>مثنوی مقبول فی حکایتہ اخلاق الرسول صلی اللہ علیہ وعلی آلہ وسلم</p>	
<p>بسم اللہ الرحمن الرحیم</p>	
<p>گوئی باید کرد از سمع قبول رحمت عالم نبی حق کریم می نمایدی مرہے برسینہ ریش گوعد و پیش آیدش در دست تیغ جہذا سے نیک بختان جهان چون نداد و جو ر بردشمن روا کار مار ایند خواہد نیک ساخت از مرصہای اس وضعش می فرود رفت از دست آیدش کار او رحمت عام و شفیع دوسرا با عبادت پند از دیش کند در میان شان نبی ما چو شمع جمع را دل از محبت سوختہ حکم حق فرمود دین آموز شد رہبری سوے یقینت می کنم تا نہ بینی عاقبت رخ و لقب در عبادت شرک کے باشد روا ترک کن احنام را بہر خدا ہر کہ غیر حق پرستد جاہل است از حیثیت وقت آخر ظاہر است</p>	<p>یک حکایت یادم آمد از رسول بود آن حضرت چو بر خلق عظیم دشمن و اجباب را از لطف خویش از گرم ہرگز نیکروی در رخ مرحبا کے بخت نیک دوستان از شما کے بگذر و از لطفنا بولب را چون ز لطف خود نواخت چند روئے بولب بیمار بود گشت چون مشرف بہوت آزار او سرور عالم رسول مصطفی رفت روئے تا کہ تلقینش کند چند کس گرد سرش بود ندب جمع رو بہر سو ہجو شمع افروختہ بولب را سامعہ افروز شد گفت من تلقین دینت می کنم ترک کفر خویش گیر کے بولب مرض کفرت را بود ایمان دوا غیر حق نبود عبادت را سزا دین دین و جبملہ باطل است نفرم در آخر کہ وقت آخر است</p>

بولوب زین گفت گو شد پر غضب
 روز چون بگذشت و آمد وقت شب
 در سرکے خود صحابہ را گذاشت
 رفت از بہر عیادت پیش او
 پرورش استاد و آواز داد
 بولوب را شد گمان معذرت
 از در کاشانہ ام بیباک آ
 اندر آمد مصطفیٰ چون جان بین
 بولوب چون دید روی پاک او
 بہر تعظیمش ز جاے خویش خواست
 گفت بنشین بر سر بالین من
 در سرایش رفت و بر بالین نشست
 حال او پرسید و فرمود از کرم
 گر چه رنج داد و زین پیش پیش
 حسرت آید برین احوال تو
 مدت العمرے کہ بودی در خلاف
 باب رحمت می کشایم از کرم
 گر چه قصد یقین کردی ز عار
 این زمان چون نیست امید حیات
 غیرین کس نیست بر بالین تو
 آن زمان بودند پشت مردمان
 زین سبب تنہا بسویت آمدیم
 یا کسی ہرگز نگویم یہ اند تو
 شفقتہ نگذاشت تا بگذارت
 تو بہ کن از کفر و ایسان را گردین

زود تر برخواست ز اینجا چون لب
 باز تنہا شد بسوی بولوب
 خویش را بہر عیادت برگذاشت
 تا ہند مرہم بجان ریش او
 مرزوقہ تشریف اورا باز داد
 از خوشی گفت باسان معذرت
 خانہ سنت لے محمد مصطفیٰ
 پانسیم صبح گاہے در چہ من
 سانت خود را فرس راہ و خاک او
 سرزد از دستش کہ او گاہے نخواست
 اے دولے این دل نمکین من
 از کرم بروے در کلفت بہ بست
 اے اسیر رنج بیماری و غم
 این زمان ہم نگذرم از نصف خویش
 بس زبون می بینم آخر حال تو
 از ہمہ بگذشتم و کردم معاف
 مرزوقہ از خند پریت لبہ ہم
 می شمردی خویش را دانا تبار
 رفت وقت تنگ و عار و ترہات
 نیست کس آگہ ز ترکین تو
 زان فرود این پنج طبت بہمان
 تا بہ تنہائی بودی تو کیم
 در قیامت ہم شوم دستار تو
 رحمت خواہم بہ جنت آرست
 مشفقہ ز گیسو میسور بادین

از انصاف و استقامت
 علیہ السلام

عاقبت نیکو شود احوال تو
 نیست از ایمان تو سوئے مرا
 بان بد تنہائی پیش من بگو
 آشنا و محرم رازم بدان
 عریا خوششان بسر بردی چنان
 زمین ہما خلاق و الطاف خفی
 شکر در خود کرد و با ہمد تمام
 یک نگہ ارد مر از تنگ و عار
 مقتدا سازم برادر زادہ را
 دست بردار از من و ایمان من
 تو بہ پر دستت نمی زیبدم مرا
 باز از خودی طالی طبع من
 گر تو سیداری نبوت از خدا
 گفتہ آن رہبر کہ لے بر کیستم
 بر بنطق آمد حکم آن رسول
 در عجب از گفتش کشد بولب
 گفت اے احمد گر تو ساحری
 بز بد عوایت گواہی میدہد
 بز چہ باشد تا ترا باشد گواہ
 از غضب گفت آنچه در دل آمدش
 بگو و ایند از سوے رسول
 گفت سرور کار ما باشد بلاغ
 ولے بر تو راہ و دوزخ میروی
 می پدید از معجزہ گوہوشش او
 یتر گہیاے دلش کردش شباه

در زمان بی غم و اعمال تو
 بہر نفعش می کنم این سیہما
 می کنم نقد بق حق و دین او
 کلمہ توحید حق پیشم بخوان
 عاقبت باستی بہ جنت و رمان
 مانند بس حیدان بکار این نبی
 گفت حق فرمودی و نعم الکلام
 تا کنم این دین تو را اختیار
 دست گیر داو من افتادہ را
 عاقبت بگذاریم بر جان من
 ہر چہ پیش آید ز نیک و بد مرا
 باز آوردی ہمان ذکر کہن
 از بز من گوچہ میگوید ترا
 بیع میدانی کیمن چہستم
 گفت جان من فدائک التوسل
 ما نذا از اعجاز کارش در عجب
 بروہ سبقت بسر از سامری
 چون زبان اندر وہان او جد
 نطق را اندر وہانش نیست راہ
 در قفایش ما ند آن خوے بدش
 شد زاعراضش دل سرور طول
 گفتت گلخن گزین یا سیر باغ
 از ضلالت دشمن خود پیشوی
 بر کلام حق بنودہ گوشش او
 روز او شد ہجو بہت او سیاہ

نور ایمان جلوه گرد دل نشد
 راه حق اورا نمی من نو د
 زانکه اورا بهر دوزخ ساختند
 ره بنزده سوے آن نور یقین
 لے نبی رحمت و اے چاره ساز
 چون زلفت از یاد لطفت بولب
 گو سراپا عاصم لے دستگیر
 ایکہ لطفت عذر خواہ ہر گناہ
 ایکہ باشد سایہ ات ظل خدا
 فرد آخر بتدہ در گاہ است

نور ایزد ز اولش منزل نشد
 گفت با او گفتنیہا آنچه بود
 میل کفر اندر دلش انداختند
 ہیزم دوزخ شد آخر آن لعین
 چارہ از بہر فرد خویش ساز
 مگذرا از من آیدم چون جان بلب
 لیکن آخر استم دستم بگیر
 لطف کن بہر گناہم عذر خواہ
 ہر گاہم یارب مباد از سر جدا
 کمترین ذرہ ز خاک راہ است

ایضا مشنومی دیگر در رح جناب سول مکرم شفیع الامم صلی اللہ علیہ و علی آلہ وسلم

بسم اللہ الرحمن الرحیم

متممید

موسم گل بود و شب ماہتاب
 نکست گل ہوش زمین برود بود
 خاستم و سوے گلستان شدم
 تکبیر بدو ارزادہ ہجو مست
 روے بگل کردہ نشستم خوش
 دل ز تماشائے چمن بس شکفت
 شب شد و آثار سحر شد پدید
 صبح دل اندروز بعالم دید
 باد سحر گاد وزیدن گرفت
 مرغ سحر خیز غزلخوان شدند
 بلبل شیدا بنواے پیانہ

صنق فرد بردہ سر خود بخواب
 خاطر من سوے چمن می رود
 ہجو صبا و چنستان شدم
 شاخ درختے چو صراحی بدست
 دل ز بہار گل و نسرتن بکوش
 تا بسحر چشم چو ز گس نہ نداشت
 باد سحر بگاہ بگلشن وزید
 مرودہ جان بخش بفرخہ رسید
 صبح دل افروز دیدن گرفت
 نغمہ سحر صرف گلستان شدند
 پیش گل و غنچہ شد و نغمہ ساز

لاجند در زمر سر و شاخ سرد
 رنگ در گریخت بر روی گل
 نازگی آورد و گر رنگ باغ
 بسکه شگفته ولم از صبح دم
 فیض نسیم حسدم یار شد
 ذکر محن در سدرین راه کرد
 خوض نمودم که چه انشا کنم
 سر بگریبان تامل برفت
 شکر سایم همه سو میدوید
 ملهم غیبم در دیگر کشور
 گامے بسا پرده گلها بخواب
 پیمده تا چند بر سو دوسے
 به که کنی پیش ره التجا
 گفتمش اے راه نامر حبا
 جان و دم حبلہ فدای تو باد
 بود ز عمرے بدلم آرزو
 کام و زبان را همه شیرین کنم
 ذکر از ان مسرد و عالم کنم

ست و سر از اخته بر کاخ سرد
 مشک همه بخت از بوسے گل
 برکت هر شاخ ز گلها باغ
 هوش زمین رفت و بخود شدم
 خاطر من مائل اشعار شد
 از سر نظم سخن آگاہ کرد
 بر ورق در هر چه املا کنم
 و ز دل پر جوشن تحمل برفت
 گاہ باین گاہ بآن میرسید
 خضر ره من ره دیگر نمود
 خیز که از فراخت علم آفتاب
 چند بآن راه و باین ره روی
 سر نهی بر در خیر الورے
 شاد نمودی دل اندر و را
 نظم خوش اسلوب بر لے تو باد
 پیمده تا چند کنم گفتگو
 خلق و زبان را همه شیرین کنم
 کار بخوان همه بر هم کنم

شروع بذكر خير ان سيد عالم و رجوع بمرح غیبی آن ممدوح صلی الله علیه و آله و سلم

مدح رسول عربی میکنم
 آن گل رعنا که زگیسوے آن
 سرو غلام قدر رعناے اوست
 خلق همه بلبل بستان او
 حسن سر انداخته بر پائے او

ذکر دواے قلبی می کنم
 مشک فشانست هو لے جهان
 گلین اعجاز سر پائے اوست
 بلکه خند اینر ثنا خوان او
 عشق عن سلام رخ زیباے او

قابل بی سایه چون جان بسط
 رایت خوبی چو بر افلاک زد
 پشرب و بطی ز رخس شهر نور
 شور ملاحظت چو بسالم فگند
 جلو او گشت چو صورت پذیر
 گشت جهان جمله ملاحظت پسند
 وقت خرام قدر عناسے او
 چون بپشتن شدی جلوه فروش
 گشت و دعالم گس خوان او
 نیرتابان عصب باه من
 قبله دین من و ایمان من
 امت او جمله امان دین
 بو العجب آن سیر شبانگه او
 شیخ من و سید عالی نسب
 امی و استار فصیح البیان
 امی و ناخوانده ز علم بیان
 فصیح و شیرین سخن و خوش بیان
 خواند همه علم خداے علیم
 شور جاسے ز کلام ملیح
 حرفے ز ابجد ز سیدش بگوشش
 ناطقہ اش شد چو تکلم فروش
 درج دیانتش جو گهر ریز شد
 تالیب شکر شاکتس قدر رحمت
 نعل لب او به سخن آمده
 قیمت قند از لب خندان شکست

بر همه ذرات و دعالم محیط
 جیب و گریبان سحر چاک زد
 هر دو جهان بر زده از حسن شور
 رشک نمک می برد امر و ز قند
 کرد جهان را بملاحت اسیر
 کرد نمان نے شکر خود پسند
 از همه بالا شدی بالاسے او
 سایه فگن بر همه همیشه زدوش
 شور جهان گرد منکدان او
 هر درخشان عجم شاه من
 عارض او مصحف و قرآن من
 پیرو او عیسے گردون نشین
 عرش برین باندہ پس راه او
 پسر طریق من و امی لقب
 ذره ز علمش همه علم جهان
 علم بلاغت ز بیانش اعیان
 معجز عیسے ز کلامش عیان
 موسی از ان فیض کلامش کلیم
 جان طلب از نعل لب او سیح
 بحر فصاحت ز بیانش بچوش
 سامعہ عشق در آمد بچوش
 کام جاسے شکر آمیز شد
 چاشنی نوز شکر خنده رحمت
 بهر شکر شد روشن آمده
 شور لبش چند نمکدان شکست

<p>حسن دل اشفتہ بالاسے او جان جان زخمی پیمان اوست صبح کن شام من پیرہ روز ازے حسنش زده پیمانہ باریہ پیمانے وصالش کلیم روشنی دیدہ یعقوب ازو محبوب بسم الله ابرو کے او شيفته آن لب و حسن ملیح جرع کس شربت گفتار او خامت با بنی نبوت ازو دست تواناش پید الله بود من عجبم باشم و او در عرب دیدن آن گلبد نم آرزوست چند ز نم شعله بد امان صبر طلعت نمر عزم آرزوست</p>	<p>عشق فدائے قدر زیبا سے او از دوسے حمد الیکائے نکوست از رخ زیبا ہمہ عالم منروز یوسف مصری برش افسانہ دیدہ در و جلوہ نور قدیم صبر ز ایوب بر درو سے او در لب طلب آدم و ادریس ازو زنده باید وصالش سچ خضر بدل تشنه دپدار او ختم شدہ امر رسالت باو شوق شمر آید اکن ماہ بود آہ ازین بعد و کمال طلب باز بہار چمنم آرزوست چاک کنم چند گریبان صبر جلوہ صبح طریم آرزوست</p>
--	---

موضوع از غیبت بخطاب بعض حال بان عالیجناب

<p>مرہم ریش کنم آرزوست چند پس پرژہ نہان آفتاب خیزد گر تاب تحمل نماید چند کنم نالہ ز عشقت بیاب ہجر رخت از من و محبتہ چند کز لب لغت سختم آرزوست قامت تو خوشتر ازینشکر بہر من خستہ شکر بار کن</p>	<p>لے تو عرض محنتم آرزوست چند از ان بردیمانی نقاب وقت شکر خواب و تامل نماید چند کنم جامہ ز جہت تبا چند کنم نالہ ز بخت نژند عقدہ دل و اشد نم آرزوست ایکہ کلاست ز شکر خوشتر لعل لب خویش بگفتار کن</p>
--	---

آن لب شیرین بشکم کشتا
 حسرت گفتار تو ام زار کرد
 خاطر اندرده من نشاء کن
 چشم من و چشم ره انتظار
 دست به پشت من عندیده نه
 چند از آن کیسوی مشکین نقاب
 کاش نسیم کرم می وزید
 این شب دیخور بس آمدی
 چند کنم ناله ازین سوز دل
 خیز و دل فرور غم پاک کن
 لطف تو گرد دست انگیر در مرا
 روے سیاهیم ز جرم و گناه
 توبه که کردیم هر نادرست
 بستن من عین شکستن بود
 آگم از نیک و بد خود هر
 میل دلم نیست پیش کی چرا
 روے نذارم که بیایم تو
 هر تو لاریب که ظلمت زد است
 نور بده در دل تاریک فرد
 آتش عشق که بسوزد دلم
 جز بورت آه کجا سرزنم

گریه من دیده چشم نما
 این لب جان بخش تو بسیار کرد
 بیت حسرت را طرب آباد کن
 پاسے بفرق من شب زنده دار
 پاسے بفرق من در دیده نه
 چهره بر افروز و جهان کن خراب
 صبح طرب بار در گریه مید
 طلعت روے تو نظر آمدی
 که شود این آتش دل معطل
 باز دل خسته طرب ناک کن
 جز تو که از لطف پذیر و مرا
 قلب هم از کثرت خیره تپاه
 عهد که بستیم همه سخت است
 بهتر ازین عهد نه بستن بود
 لیک کنم در حق خود بد هم
 نیک نماید بنظر بد مرا
 روے سیاهیم چه نمایم تو
 از دل آینه که ورت ربا است
 شمع بسوزد دره بار یک فرد
 لعل لوزے که نشوزد دلم
 نوره و انور کجا برزنم

مثنوی دیگر در مدح خیر البشر صلی الله علیه و علی آله و سلم

بسم الله الرحمن الرحيم

برنج از روزگار خویش بودم

منه در فکر کار خویش بودم

کشتود کار خود را چون ندیدم
 بکنج خلوت تنها نشسته
 سر خود بر سر زانو نهاد
 گم بگرفته سر از دست حیرت
 نه فکر عیند و نه پروا غیار
 گم زیر لبان دست متنا
 گم بر دوخته بر پا که دید
 فرو مانده خرد از راه تدبیر
 بنده نام یکم خود کیستم من
 ز بود خوردند انعم و بیخ سوار
 درین اندیشه بود ساعتی چند
 که لعل چون نگه منکر تو تا عرض
 شدم بیدار چون از خواب غفلت
 با بجا دو عالم حکمت هست
 اگر بالفرض هستم خاکی گاشن
 وجود من چو صنم دست او هست
 اضافات من و تو لقمه قداد
 و گرنه خیر و شر الفرقه نیست
 چرا بهوده میگردم بهر
 سره گم کرده در گوشت گریبان
 با میدی که گرد و خاطر جمع
 خرد از سینده ام خلعت زداید
 جمعیت دره بر من شاید
 بیستم از تماشای جهان چشم
 دل من بود درین بودم رگر بس

در بیت الحزن بر خویش چیدم
 در خلوت بروی غیر بسته
 گم در گوشه که بود رفتاده
 گم رفته ز خود در فکر و حسرت
 نه با جنگ و نه با صلح کسی کار
 گم بر داشته دست دعا را
 گم بر بستر غم آرامیده
 سپرده کار خود در دست تقدیر
 گذشته از دو عالم چیدم من
 چه خوش بودی که بود من نبوی
 که از عالم سر بر من کشتودند
 هنوز آگه آن تو از سر فرشت
 عیان گردید بر من راز حکمت
 بهر زشتی و نیکی صنعتی هست
 گواه هستی آن حال غم من
 زهر موجود پیدا هست او هست
 پیک و بد جهان را نام بنهاد
 بدم گرد حقیقت نیک خود کسیت
 دمی بر آستان دل نهم سر
 شستم بر در دل چون غریبان
 بیفروزد خرد در بر من شمع
 پریشانی ز منکر من ر باید
 بود تماشای هم روی من باید
 کشتادم بر دل از عالم بنان چشم
 بود و حسرت من در دل بیخ یک کس

درین فکرو غم و اندیشہ آخسر
 سر خود را فردا پر دیم در حبیب
 چنین بیوردہ سرگردان چرایم
 چون شکر من بنورہ رہ بجائی
 مراد حبان من آنگہ بر آید
 من آنچه سید اردک وارد
 ندانم از کدام آئین برود
 اسیر گیسوئے آن نازنینم
 بجان دیوانہ جب نان خوشیم
 بخوبان جہان آئی است اورا
 نہ کار از عشق و نہ کار از نیاز
 بچس خود ز عاشق بے نیاز
 بچس خوشتر محو تماشا
 رسول و خوبصورت نیک سیرت
 جہان از عالم حسنش جمیل
 نہ حسنش وصف زاید از صفاتش
 تو گوی شخص حسن این قامت و ست
 لباس حسن شد یارب وجودش
 چه گفتہ اے عجب ہم غلط کار
 از حسن آمدہ در آفرینش
 سخن را صاف گویم پوست کندہ
 کہ پیش از تو کے کسے حسن دیدہ
 یہ ہم کس بنورہ حسنی حس
 سخن باریک زمین سبکہ در ست
 خوش را حسن ہم باشد توجہ

ندیدم چون دوست کین خاطر
 بروے ما کشادہ شد در غیب
 بہان بہ نوسہ مطلب بر آیم
 ہم سر بہ در حاجت روائی
 درون دل مرا گرد بس آید
 ندانم آن بت زیبا چه وارد
 کہ دل نا دیدہ رویش ہست مائل
 کہ از من بر وصبر و عقل و دینم
 غلام حضرت سلطان خوشیم
 بچرا شد عجب شافی است اورا
 وہ بر در عجب انداز و نازی
 جہان را خواجہ بہرہ نوازی
 عشق کس نہ در رنج پروا
 خدایین از پھر ہم از لیببت
 کثیر حسن پیش و شلیے
 کہ تو ن کہ زرق حسن و زلفش
 مصور گشتہ حسن از خلقت او ست
 کہ حسن آمد لباس آن پری لب
 بہ نور از خوب غفلت نیست بیدار
 صفات شد نظر از وہ ہمیش
 کہ حسن آفرین حسن بندہ
 پچہ جے دیدیمہ کسے شہیدہ
 ہر زے ہر ہر ہر حسن
 بھرہ حسن گو خوردین نور ست
 کہ شد دور ہم حجاب

چنین دیدم و بی شک چنین است
 بسرا آنگند و از تشبیه جا
 بن پیرایه از جان عشاق
 ز صورت نقش خوبی و نشینی
 طلوع نوز و حدت از جبینش
 بقدر خوش قیامت منحل مرادی
 بقامت سرو باغ حسن و خوبی
 پے صید دل و حشمت نژادان
 کند جذب دل تارنگاهش
 لبش کند کلام او نبات است
 شکر گفتار و شیرین کار و خوشتر
 میخ جان و حسیق از بس
 صبیح و هم ملیح و خوش جمالی
 بلای کان بگردون جاسه او هست
 ز بوده گوی حسن و دلبری را
 بود خود عاشق بشد اے او حسن
 فلک جاه و ملک از بندگانش
 بی و رحمته للعالمین
 بصورت آفتابی عالم افروز
 دو عالم زیر بار منت اوست
 عدیم المشکل و معدوم النظیری
 بهر دعوی که کرد او آشکارا
 می خوش پیکر خورشید سیمیا
 ز عکس روکشاده عفتده بدر
 منور سازد روز از مهر روئے

که حشمت بند و او حسن آفرین است
 بسرا از نور تنه می عباده
 بجان صورت تگر معنی اطلاق
 یعنی نقش بر دل آفرینی
 جبین حق پرستان بر زمینش
 بسایه همچو جان نزهت نژادی
 کند سرو از ورا و خاک روی
 خم ابرو و او چون قوس جهان
 نگاه پاکبازان فرش راهش
 بوعده راست عهدش با نبات است
 سنگند شور شیرینی بهر سو
 کلیمه در بانی از تکلم
 بسلق و حسیق سر تا پای کمال
 بریده ناخن از پائے او هست
 پریده رنگ از عشقش پری را
 غلام نرگس شهلا اے او حسن
 برین از عرش و کرسی آستانش
 بخلقت نازنینی معجب بینی
 بسیرت معنی توحید آفر
 جهان یکسر ظهور حضرت اوست
 ز حق سوئے بشرف نعم البشیری
 گواه دعوی او حق تکالی
 خطیبت شکن از طاق دلها
 ز مومنت نماده بر شب قدر
 سواد اخره لے شب از تار مئے

غریب و محسوس دل رویت جسمانی
 فلک یک صفحه از حد دفتر او
 جان نقشه ز عالم خانه اوست
 دل بپیکر من تا در سر اوست
 بجانم از دل دیوانه خویش
 ازان روز بکه گردیدم مسلمان
 بدینم بتبدل جز رویش نباشد
 سر ایاجسم و جانم محمد
 بحمد الله عجب نشان نیازم
 من آن ششم بر بزمش نسبت بام
 ندانستم بمن عشقش نهان تاخت
 دلم تاب شکیبائی ندارد
 بحالم یا رسول الله نگا ہے
 ترا اے خواجه عالم غلام
 شفیق عاصیان بنواز مارا
 بامید جواب استاده ام من
 اگر کوتاه دستم من لطافت
 نشست اگر بر دامن چه پاک است
 منی از بس لطافت چون رسد گاه
 زند چون جوش به سر رحمت تو
 ز حد خود بیرون گر پائین دارم
 بتاب اے آفتاب رحمت افزون
 تو اے سر کرم تاب بے بینگی
 ترا از بسد بکمر رهنمائی
 خدارا اے مه تابنده من

ز سر تا پائے حسن بے زوالے
 غبار من هوا خواہ دور او
 دل من ہم او را ویرانه اوست
 زمین بیکانه گشت و در بر اوست
 من و هر کجسد و افسانه خویش
 بجز رویش بنده انیم شد آن
 حریم کبسد جز کوشش نباشد
 مسلمان هستم ایانم محمد
 که سر تا پائے خود محو گد ازم
 بسوز هم بر رویش است کبارم
 دلم وز دید و کار من بجان ساخت
 توان بارهستانی ندارد
 کیسند بنده ام زمین بارگاہے
 خمیده قامت از بهر سلامم
 جواب یک سلام ده خدارا
 پیاوست بخاک آفتاده ام من
 بد طوے نودار می در شفاعت
 که دامانت ز لوث عمر پاک است
 کلفت را میتواند بر و از ماه
 چه جاے داغ جرم از است تو
 بده دستے که من بی یافتادم
 شب مارا فروغ بخش چون روز
 که وقت آخر شد و پر داسم من
 در لطف بمر اهان کفائی
 شجر را کن ز روے خویش روشن

تو اسے صبح امید من کجائی
 شبیم تاریک و تو صبح امید
 شبے آئی بخواب من گرا سے بدر
 خدا را اے مہ پر ج سعادت
 رخ خود بر فروزا سے ماہ تابان
 بدہ فرخندگی روے جهان را
 تو آخر بخت بیدار بجائی
 بر افروز اے چراغ آفرینش
 زمین چون فرش در را بہت فتاد
 خرام اے سرو باغ زندگانی
 شارت دو مطیمان امرا
 گنگارا امم را ہم بشارت
 گره بکشالب معجز بیان را
 دل غنچه دلان از خندہ دو کن
 چه تلخینہا کہ در کایم فلک رحمت
 لب ت گرجان فزا لے من بناسند
 سخ تو برقی خرمن سوز بہستی است
 بدہ دستے کہ از پا ماندہ ام من
 تو جان عالی مامر ز گایم
 اند من آخرباہت خشک کا ہم
 تو ابر رحمتی من تشنہ زار
 اگر من بندگی را ناسزا یم
 تو آخر خواجگی را خود سزائی
 کسال رفتی دو کا نم از دست
 ارواح و گریے با زا ہم از دست

ز احوال شبیم فارغ چسرائی
 شب مارا نارو سے سپیدی
 شود آن شب بہ از صد لیلۃ القدر
 ولم تاریک تا کے از شقاوت
 ز مہر رو سے خود نوز سے بر افشان
 نصارت ت بخش شبیم عاشقان را
 خدا را اخیر تا کے خستہ مانی
 دل مارا چو چشم اہل بنیش
 فلک بر رہگذارت سہر ہنوادہ
 برسہم ناز و وضع دستانی
 بگو پارے لکم یا قوم بترا سی
 بدہ از وعدہ عفو و شفاعت
 بچنبان لعل قوت افزای جان را
 بدر دم از لب شیرین دو کن
 بجاسے قند و شکر ز ہر آسخت
 ہم امید شفا سے من بناسند
 بکن لطفے کہ کارم خود پستی است
 براہ دین شدم نار اندہ ام من
 ترحم کن کہ از غم تا جبائیم
 سموے میں برو مارا ز را ہم
 باب خشکان گرا سے ابر کرم بار
 پانہ از توجہ من نار و ایم
 ترا من بندہ تو مولا سے مانی
 کہ دست در جہر از نام از دست
 بساے گوہر بیکارم از دست

می بنامم گاہ بردل دست خویش
 ناگمانے از در کاشانه ام
 من چه گویم جلوه الله بود
 کائنات سر خدا بحر علوم
 شام را از زلف او زیبا یکی
 بچو رویش آفتابے بر تافت
 روزه او عنار تگر و سوزانگی
 روز بچون آفتاب نیم روز
 سایه گستر عطر آگین مشکبار
 مصالحت فریادے پرورد باندہ رسلے
 طاعت آموز عبادت پیشگان
 تو به پاسے ایش تقویے را بنات
 عنبر دلے خاطر عنیدگان
 خیریت اندیشس ہر اہل بلا
 عیسے من چارہ ساز ہر عنے
 آمدہ عقل و دل و دینم ر بود
 من چگویم تا چه از وسع دیدہ ام
 من چگویم چیست بارب حال من
 گویم و گفتن نمیدانم کہ چیست
 حاکم دل نیست مارا اندرون
 ہست در جنبش زبان من چہ را
 یا چون ہر از کس آواز ماست
 می کنم را از درون کس بیان
 یا ز حال خود روایت می کنم

می رسانم نسبتہ ہر ہم بر پیش
 آفتابے تافت در ویرانہ ام
 یا نبی ہا رسول اللہ بود
 بندہ او ہم عرب ہم شام و روم
 صبح را از روضے او پیدا یکی
 اینچنین حسے کہ دارد کس نیافت
 موی او سر مایہ دیوانگی
 شب چو بدر آسمان گیتی مشرور
 شکش از زلف او رشک تار
 استقامت بخش ہر لغزیدہ پاکے
 شمع خدیو تگاہ جملہ عابدان
 عاصیان را ہادی راہ نجات
 آفتاب روز میروز جهان
 موش شبہاے تار رنجبا
 سینہ افکار مارا مریمے
 وہ چگویم کہ چہ آئینم ر بود
 کاین چنین نسبت زدہ گردیدہ ام
 خود ندانم چیست قبل و قال من
 چیست این گفتار و این گویدہ کیست
 میرسد از سینہ آواز م برون
 می جبہ ہر چہ این لبہا مرا
 خود بگو یاے او در ساز ماست
 می کنم حال دل کس را عیان
 قصہ کوتاہ یک حکایت میکنم

یک حکایت میکنم من از رسول
 این حکایت از ذکر شنیده ام
 عن تعالی شاید اقوال باست
 ماجری این بنی ایمان فراست
 تازگی می بخشد ایمان مرا
 کافرے گزشتند این گفتگو
 مر جبا اے نیک بخت دوستان
 بر درش هر کوفتیری میکند
 بود بیمارے هر عن لا و ا
 می نمودندے طبیبانش علاج
 یک سرموے رنگشے حال او
 درد پہلو تا بجان نوبت کشید
 چون شده این رگ زدن از صد فریون
 آب ہم چون آمدن موقوف شد
 رگ زدن از عجز چون موقوف بود
 نوبت رنجور تا جان آمده
 گریه میکردند گردش زار زار
 بعد یک ساعت در حالت نمود
 نبض ساکن گشت و پاهم سرد شد
 دست و پا از حس و حرکت باندہ بود
 دوستان را پیشه حیرت مانده و
 جوی افشاک از چشمهاے ثمان روان
 یا جیبی یا جیبی یا جیبی پریش
 وقت آن آمد که غمخواران
 دستگیر عاجزان و مضطربان

گوش کن اے سماع از سمع قبول
 خود پر چشم خویشتن من دیده ام
 گر غلط گویم او اهل حسد است
 سلمان صادقان را جان فرست
 جان تازه میدهد جان مرا
 میدمد از لامکان ایمان او
 مر جبا اے بخت فرور زبان
 لطف عاشق دستگیری میکند
 بستلا از چند سال و ماهها
 تا شود یک محظہ نقدیل مزاج
 پنگشتی ساعتی احوال او
 قصد کردن در و مه تا صدر سپه
 آب می آمد بجای خون بزدن
 لاجرم هم رگ زدن موقوف شد
 درد پہلو سخت است پیدا نمود
 دوستان ریاس از جانش شده
 اقربا و یونس ان و غمگسار
 جان پاکش از تنش وقت نمود
 درد ازین رفته زبان پر درد شد
 اندکے در سینہ و سر که بود
 بر زبان شمر یاد یا خیر بوری
 انبیات اے مصطفی و رز زمان
 یا رسول یا شکر یا مسدود
 وقت آن آمد که غمخواران
 دستگیر عاجزان و مضطربان

این من بچار و چساره گرمی
 مرده را زنده کن از لطف قدیم
 این سیاه و او لپا ممنون تو
 درو فیضت که عیسی داشتی
 تو که خود جان جهانی اے کریم
 یاس افزون گشت لے امید گاه
 دامن پاکت گرفتہ داد داد
 یا شعیث بن یحییٰ یا شعیث
 چاره ساز من در حجبہ کشتاے
 پائے از صحن حرم بیرون بند
 یا محمد دست تو دست خداست
 لے بدست تو کلید اختیار
 یا شفیع المذنبین عالم بین
 لے ز نام حسن در قابوے تو
 یا همسہ ای بر روان تو ایم
 خیر و دامن چین و سوے ناخرام
 العیاشا اے آرزوے جان خلق
 العیاشا اے مرہم ریش علیل
 العیاشا اے شفا ای سبب ازیاب
 العیاشا اے لاسہ زینا و دین
 چون زحہ بپنداشت فریاد و خروش
 جلوہ دینہ گداز و دستاہ
 الحمد للہ چہ نورش بود است
 جان عام بود یا ز خدا
 از زبان درفشان کشد ریز

من چه گویم خود زور دم آگهی
 ایکہ ممنون تو عیسی و کلیم
 جان جانی جملہ جام بیون تو
 خاک را از امر تم برداشتی
 جان تازه بخش از لطف قدیم
 تو بداد ما برس لے جان پناہ
 یا محمد از من مسجور یاد
 العیاشا اے مصطفیٰ خیر العیاش
 بر سر و چشم بند از لطف پائے
 پامی بند در در اوستے بدہ
 خودید اللہ فوق آید یحییٰ گواست
 بر کشتا از دست خود عقدہ زکار
 یک نگہ یا رحمتہ للمسلمین
 ہر کسے را دیدہ سوے روے تو
 جملہ وابستہ بد امان تو ایم
 دامن تو سہ پناہ خاص و عام
 العیاشا امی دار و در مان خلق
 العیاشا اے مدعا ہا را دلیل
 العیاشا اے چارہ ساز کار ہا
 العیاشا اے رحمتہ للمسلمین
 یک بیک آن بحر رحمت شد بگوش
 و رشب تا یک بر آمد چو ماہ
 از او لے جان من بر بودہ است
 یا رسول ما محمد مصطفیٰ
 یا علی بن زار و مضطر گفت خیر

<p>من بفریادت رسیدم عرض کن آنچه میخواهی بیان کن پیش من اینچنین فرمود و دفع مرض کرد مر جبا یا مصطفی جبا تم فدا مر جبا اے سید عالم الجناب مر جبا اے شمع بزم کائنات مر جبا اے مطلع انوار حق اینچنین خلق عظیمی گمان تراست هر که ابا باشد پناهی بهجو تو لے جلیس خلوت شبهاے فرد محرم جانم ز راز روز با یاوری ده بخت نافه جبار العیاش اے مایه اقبال من العیاش اے وردمند اهل ورد العیاش اے غوث من استغاث</p>	<p>التجاسے تو شنیدم عرض کن هر چه میخواهی بگو با ما سخن جان تازه داد و زائل گشت درد کاش بادا کحل چشم خاکبات ذره از خاک راهت آفتاب آفتاب نور بارشش جهات مر جبا اے منظر اسرار حق مدتی تویت در کلام خود خداست چون نماز در بر نصیب خویش او وے انیس وقت یار بیاے فرد آگه از درد شب و هر سوز با گام بخشش عاشق با کام را العیاش اے مژده آمال من العیاش اے صبر و اے آرام فرد العیاش اے العیاش ای العیاش</p>
--	--

مشنوی دیگر در لغت آن خیر ال نام و التجا بعا الجنان عا یمقام عظیمه و غسل آله و

اصحابه الصلوٰة والسلام

بسم الله الرحمن الرحيم

<p>لے در صفت انبیاءے مرسل خیر ال تو همه بنی مرسل لے نور فز لے چشم آدم آسان ز تو کار سخت علم محراب سجود هر دو عالم سر دفتر خلق و وجباتی</p>	<p>چون فاعتبر در کتاب منزل ذکرے زب تو وحی منزل اما چه سر سروران عالم فرخ ز رخ تو بخت عام آمد بوجود از تو عالم یاد تو خلد صد معانی</p>
---	--

کے مقصد کار آفرینش
 ذات تو ہم اول و ہم آخر
 آغاز جہانے وہ ہم انجام
 کے آب رخ و جود از تو
 کے منجہ نامہ الہی
 رفت وہ شان کجلا ہے
 خاکت مشرف جبین شہان
 رونق وہ بر ہم پیشدانی
 لے لعل تو جان زندگانی
 لے رونق باغ سپنہ من
 تابندہ ز تو نگینہ من
 پس روزی روز من از رویت
 روے تو و چند آفتاب است
 بردارفت اب لن ترانی
 چشم بکشا بروے عالم
 بکشا بلیک لب خدرا
 لے از تو عینک در جواہر
 استارہ بدرگہ تو ہستم
 مندی پا و ز دست کونہ من
 لطف است اگر ہی تو دوستی
 لے درید تو سرد و عالم
 دستے سرد است اگر شانی
 لے سکہ جبین من ز نامت
 از حضرت توحید شرف سازم
 عجز است بحسبہ کار کارا

ذات تو مدار آفرینش
 ہم اول و آخر از تو ظاہر
 پیدا شدہ از تو خلق را نام
 نور سندی روے بود از تو
 وے آئینہ جمال شاہی
 در حکم تو ماہ تابساہی
 بر خاک کو تاج کجلاہان
 پایان وہ پایہ رسائی
 وصل توحیات جاودانی
 آباد کن مدینہ من
 وے گنج من و خندینہ من
 فرخندگی شہم زمویت
 موے تو کند آفتاب است
 اینک چو ستارہ یانی
 صافے بنا برین سوا لم
 عرت بدہ این سلام مارا
 صد آب رخ سلام عالم
 از خاک رہ تو بسکہ پستم
 لے بسکہ ترارینغ و امن
 بروا شستہ ہزار پستی
 دیناے من حزن و دین ہام
 فتحے بدو عالم منسانی
 تو خواجہ و صد چہ من غلامت
 بے طاعت و بس گناہگارم
 شاہا بنوازا این گدارا

<p>یار اے وہ شکستہ سالان پابند غمت ز جملہ و نشاد درد تو و دواے جملہ آلام تیر نگہت دواے دردم بنسروزی روز نشرواز تو</p>	<p>اے بال کشائے بستہ بالان محصور بفتیق تو آزاد عشق تو شفاے جملہ اقسام زخیم تو بہ ازہ نزار مرہم اے چسارہ جملہ درد از تو</p>
---	--

مناجات بدرگاہ قاضی الحاجات متضمن بر اسمای پیران سلسلہ عالیہ قادریہ
 علیہم التحیات

<p>در برج نبوت آفتابے تاج سرم سلطان محمد بر آرد کہ بس امید وارم یعنی کہ علی دین پناہی بکشائے در امید ہارا یعنی حسن ابن شاہ مردان کن سہل ہر عقدہ کہ وارم بر من در فضل و لطف بکشائے عبد اللہ چارہ ساز عالم بردست دراز من بہ بخشائے ہر عقدہ سخت سہل فرمائے عبد اللہ ثانی محمد بخشائے آن موسی ثانیسم ز رحم از پردہ بر آرد سے مقصود بر کن دل من ز عشق احمد تو فریق دہم بزہد و تقوی عبد اللہ جیلی مقدس</p>	<p>یار ب بتصدق جنابے یعنی کہ شفیع خلیق احم ہر مطلب و حاجت کہ دارم یارب جناب پاک تنہا ہی از لطف تو از این گدازا یارب جناب قبیلہ جان لطفی بنا بحال زارم یارب بشفہ حسن مثنی یارب بوسیدہ امام بر چشم زرم تو لطف مندا یارب جناب پاک موسی یارب بطفیل ذات اعلی یارب تو سید دو عالم یارب جناب پاک داؤد یارب بوسیدہ محمد یارب جناب پاک یحیی یارب جناب ذات اقدس</p>
--	---

مقصود من روا کن از لطف
 یارب بطفیل شاه موسی
 یارب بطفیل غوث اعظم
 بر آرد و حاجت کیستم
 دیگر که بوقت جان سپردن
 یارب بجناب عبدالرزاق
 یارب بطفیل صالح نصر
 یارب بشفه علی که هست آن
 از نور محمدی بعین روز
 یارب بپناز و راز داود
 یارب بشه جلال و نسیم
 یارب بشه بهادر و نسیم
 یارب بشه که تاج دین است
 یارب بشه که تاج دین بود
 تاجی بسم ز لطف بفرست
 یارب بشه ابوالسینو تخم
 یارب تو بقیض عام قیض
 یارب تو بشیخ دین محمد
 یارب تو بسید پیاری
 یارب بشه سلیم امروز
 یارب بشه رفیع دین زود
 یارب بطفیل سرور دین
 دستش بده این شکسته پارا
 یارب بشه محیب دعوات
 از شاه که تاج عارفین است

امراض مراد و اکن از لطف
 بر آرد امید دین و دینا
 محبوب خدا و قطب عالم
 رنجی بجهان گم نه بینم
 بر پائے نبی بود سر من
 در مسلک عشق کن مر اطاق
 کن از کرم یگانہ اعصر
 عبدالسدا امام اهل عرفان
 صحراے دلم چون نوروز
 حاجات مرار و اکن زود
 از لطف بده کمال و نسیم
 بر من نظرے که بس حزنیم
 لطف تو در آخرت یقین است
 بر ما همه باب لطف بکشود
 از غیر تو چون امید بگست
 از رنج و بلا بده بختا تم
 کن مست مرا از جام قیض
 بر آرد لطف جمله مقصد
 کن رحم بر من کیست زاری
 بخت سیم چون صبح افروز
 راه بنام سوسے مقصود
 آن وارث خاتم النبیین
 برهان ز غم زمانه مارا
 آن شاه ولایت و کرامات
 سر دفتر اولیای دین است

در روز جزا به بخش جاویم
 یارب بسیدله جانا کسیر
 یعنی بطفیل نعمت الله
 کن سیر مر از نعمت او
 یارب تو بفسر و خود به بخشنا
 یارب بشه ابوالحسن فرود
 یارب بحیب خود ابوالنصر
 یعنی به علی حبیب پیرم
 یعنی بطفیل جمله پیران
 وین عسر عزیز معرف گردد

در ظل لواے مصطفایم
 در عرصه لامکان مکان گبیر
 که وے شده خلق خالق آگاه
 که عینر جدا شوم بیک سو
 بر عجز و نیاز رحم فرما
 کن پر دل بنده دو جهان سرد
 آن شیخ زمان یگانہ اعصر
 باشی تو معین و دستگیرم
 اندر وز دلم نور عسرقان
 در ظل حمایت محمد

عنه انوال جم و کتبنا و سحر خود بچا کاتب

اللهم صل وسلم وبارک علی سیدنا محمد وعلی آله واولیائه اجمعین

بسم الله الرحمن الرحيم

حکایت صیاد و بلبل و فارغ بودنش بحبت صیاد از گلستان و گل

دوش من در خانه صیاد دیدم بلبل
 گفتش اے خانه زاو بوستان این حال چیست
 گفت سر از بیضه تا کرم برون در آشیان
 بروزش در خانه صیاد چندان یافتم
 این پرو بالم همه از زور بازوی وے است
 گفت وگویی او فراموش کرد از من نغمه با
 آشیانے غیر ازین کبچ نفس خود مرا
 چون رخ بست گفته اش بنیم دل من بشگفته
 موش تنهائی من یاد الطاف وے است
 صبر و هوش من چه باشد این دل و جانم از دست
 لے خوشا صیاد صد جانم بدست جان او

فارغ از سیر گلستان و تماشای گل
 یاد گلشن نیست گل را ایندانی که کیت
 صید صیاد وے شدم دیر ندیدم بوستان
 همچو یوسف بادشاهی را برندان یافتم
 جمله را آورد آن لطف و خوشحوی وے است
 جز گل رویش گل دیگر بند اینم ما
 گلشن خود خانه صیاد رسید اینم ما
 چون کلامش بشنوم خود دل زدستم پیرو
 چون رود از خانه بیرون جامه او در پیے است
 راحت و آرام و بود و باش و سا ما نمازوست
 تا بد آبار باد من حنائی اسان او

صد گل و گلشن قدکے نکمت جان بخش او
 از سر سبز گلستان جهان بگدشته ام
 خار و گل در چشم من بے روے صیادم کی است
 به زگل در دیده من طره و ستار است
 فارغ از جور خزان از لطف صیاد خودم
 غارت دست خزان گریستان و باغهاست
 گر کند بال و پر هم از بر لے ما بود
 رشته و ریای من از لطف خود گر میدهد
 روز و شب شام و سحر از یاد احسانش ام
 این مبادا یارب از دست خود آزادم کند
 قبله من کعبه من گلشن من کوی اوست
 خواهش صیاد جمله آرزویم گشته است
 جز بوائے کوی او نبود نسیم دلگشا
 در گه او بهر من در گاه رو ضات چنان
 نعمه سنجیمای من از بهر احتیامی اوست
 بال و پر بکشودم و ابسته طبع وی است
 گل اگر بر حسن خود مغرور باشد گو مباحش
 کوی ماغ منت گلهای بود در سر مرا
 بنده صیادم و صیاد مولای من است

کون و کوبستان دو این کس را کوی
 خود نمی دانم چه بودم تا چنین من گشته ام
 گر جهان گلشن شود در دیده من اندکی است
 سایه سر و گلستان سایه دیوار اوست
 منت فصل بهاران رفته از یاد خودم
 این من و این آستان حضرت صیاد ما است
 کهنه را دور می سازد پرنو تا شود
 شاد میگردم که بر دست خودم شاید بند
 از دل و جانم مصروف دعائش بال و دام
 بگذرد از مشت بال ما و بر بادم کند
 سیر گلزار جهان یکبار دید روی اوست
 آینه دارد دل صیاد رویم گشته است
 به زبوی گل بود آن نکمت کویش مرا
 گوشه از آستانش رشک صد باغ جهان
 این نواوز مزه بهر سر تهای اوست
 بے کشاد خاطرش صد عقده مار چون فی است
 بنده آنم که آمد در دل من بے تماشش
 بے رخ صیاد گلزار خلیل آذر مرا
 نقش پایش مسجد و محراب و طحای منست

حکایت فی تفسیر و اذ قال رب للملائکة انی جاعل فی الارض خلیفة

بسم الله الرحمن الرحيم

که منت ایمن بستا زره از سر عظیم
 در صفائش همه ممتاز ز خاکش سازد
 یک گل از گلشن خوبی بهماش زب

در ازل مشوره رفت ز خاصان قدیم
 مشت خاک که بکفے گیرم و پاکش سازم
 که بستان جهان کس بهماش زرسد

مظہر جب سجدہ کمالا تو اند برون
 قدسیان جملہ زہر عیب سخنها راندند
 ہم ناکر وہ زہر جنس بگفتند بے
 ہم ہا مشورہ دادند باندا زہ علم
 اندرین مشورہ بودند کہ شرمان آمد
 بہرہ از علم ندادید گر بسکت لیل
 ور گمانید کہ خاکست و چا خواہد بود
 این ز خاکست کہ افتادہ بہ پائین شہاست
 قالب آدم ازین خاک چو سپید کردند
 چای رشک ملک از قامت زیبا گردید ^{صورت}
 خاک رازہرہ چہ باشد کہ بود ہمسر نور
 خاک را منزلت نور لطیف دادند
 گنج عشق کہ دو تا ساختہ پشت عالم
 سرور و برودہ ملائک ز عیسر ہمہ ہا
 چون درو شاہد آن شاہد تنزیہ شدند
 حکم آمد کہ ہمہ سجدہ باین خاک کنیید
 این ہمان آدم خاکست کہ سجدہ شہاست
 قدسیان جملہ کہ بودند برین قصہ فلک
 سجدہ کردند و سر خویش بپایش بودند ^{بپایش}
 آن عزرازل کہ روتاقت ز خاک آدم

بہر مرتبہ مرآت تو اند برون
 روئے ناکر وہ سوئے غیب سخنها راندند
 سر این حکمت سر بستہ نقیید کہے
 سخنے پیش ہنساوند باندا زہ علم
 حجت عجز ہمہ عقل زیزوان آمد
 کاین سخنہاے شہاست برین عجز دلیل
 سجدہ گاہ و ادب آموز شہا خواہد بود
 خاک پاک است کہ مقبول درین حضرت ہاست
 راز سر بستہ دیدہ سینہ ہو پیدا کردند
 جسرت افزای ہمہ عالم بالا گردید
 پرتو حسن کہے کردہ درین خاک ظہور
 منصب و مرتبہ پاک و شریف دادند
 جمع کردند و سپردند بنساک آدم
 کہ ندیدیم چنین حسن و جمالے حاشا
 مال سجدہ آن جلوہ بہ تشبیہ شدند
 عجز راتاج سردانش و ادراک کینند
 این ہمان جلوہ خامل است کہ مقصود شہاست
 گشت لایحہ لانا و روزبان ہر یک
 ہمہ بران مرتبہ ماندند کہ سابق بودند
 گشت مردود خنداوند ہمان عالم

عرضی بحضور

بسم اللہ الرحمن الرحیم

خداوند این رہ چو خواہم بجاست
 زہرین آن خضر راہ حق است

بحکم تو چون طے راہ خداست
 بر لبے کہ پائے تو نقشے بہ بست

شد و در دام کربان نفس پنا
 بدست کلید صواب و خطا
 بفرمان تو رفتن آمد تو آب
 نام تو باشد حلال و حرام
 ز حکمت حلال است بر ما شراب
 خطا هست بر خویش بگذاشتن
 فراموشش کردیم لطف ترا
 گرفتار دست نداشت شدیم
 تویی دستگیر و کریم و دستگیر
 جهان جسمه در قید فرمان لست
 نه از من وجود است و نه از هر وی
 بدست تو سر رشته کار ما ست
 اگر زنده ام هم با حسان تو
 مرا زندگی هم ز حسان تو هست
 فرمانده ام سحت در کار خود
 تو مگذار ما را بدر ماندگی
 چون ندی ازان خودم پاسدار
 چون کردی سدا فراز لطف خودم
 اگر نیکم از بد ازان تو ام
 بسا و ابرون آیم از زندگی
 بسنت بسا و این دشمنان
 پرس از من و کار و البته ام
 ندانم چه گوهر که بشکسته ام
 بگیرم چو دست من اے سر پرست
 تو امر ز کاری گناه مرا

گز آن نوروم می بتاید خدا
 بکلم تو موقوف منع و عطا
 برون رفتن از حد حکمت عذاب
 بدست عنان همه خاص و عام
 حرام است بر ما ز منع تو آب
 صلاح خود از تو نشان داشتن
 نمودیم بر راه خود کار ما
 اسیر گنجه خجالت شدیم
 بر آرم ازین راه و دستم بگیر
 تن و جان و هستی همه زان لست
 نه از خود ضعیفم نه از خود قوی
 بنا بد بجز لطف تو هیچ راست
 و گر مرده ام هم بفرمان تو
 سربندی ز آستان تو هست
 ز دست خودم من در آزار خود
 مکن حزار ما را بدر ماندگی
 ز سوسه تو ام هست عذو و وقار
 مینداز از چشم لطف از بدم
 ضرر و مانده در جهان تو ام
 وطن را گذارم ز شرمندگی
 به پیش تو آیند خنده زمان
 تو از من بلطفی که دل خسته ام
 سرافکنده در حیب بنشسته ام
 که افتاده را و هدیه تو دست
 بجای رسائی تو را و مرا

بد دستم نگیری در افتادگی
 بشاوان چه سازی به غمخوارگی
 تو مگذار مارا که ضایع شوم
 پراگنده سازم من این مشت خاک
 ز غمم بلند است گو پایه ات
 امید است از تو که روز حساب
 تو گریسگری سوسه اعمال من
 بناچار بایست پرداختن
 بچشمش در آرمی لب خویش را
 چو آنکه نداری نظر برگناه
 گنه کردم و بس که شرمند ام
 در اندیشه انداخت این غم مرا
 ندانم که در وقت حیرت زخم
 زنده بپر در مانده و عساجرم
 خند از آن توان کرده بپیر من
 بگفتن نیاید همه کار راست
 که قول همیشه همه کس مشینه
 کس را کنار نبی شد بکار
 کس از کمالتش گرفتار شد
 بهر آن مصلحت را بهر کس که بود
 گله کرد و اعجاز از لطف انجمن
 کس را نهد دست بر سیندانش
 بجز تو بنا شد و گریه زمین
 بدون دلگی نیکی به همه بی من
 سزای گرم گوئیم از بدی

رود جهان من از بر افتادگی
 که چاره گرمی به به چسپارگی
 گذارم در پاک و از جان روم
 گنجی بر روز و پرو که زیر تاک
 پناهی ندارم بجز سایه ات
 پناه هم دهمی از عذاب و عتاب
 که لطف آورد بر من و حال من
 بکار من خسته ساختن
 شفاعت کنی فرود ریش را
 بدینا بدو نیز ما را پناه
 بجان مرده ام گویند زنده ام
 نمازده است روئے لب عالم مرا
 نه ندیدم حساب که جان بر کفم
 زهر سوخته را نده و عا جرم
 بدو دست ای نفس من بپیر من
 که در کار حساب بود دست راست
 و لیکن به راست هر کس ندید
 کس را چو از نبی شد بکار
 کس از جانشین به بازار شد
 خود از گریه بار و پیش پرید
 که آورد در کار شفق انشد
 کرد از درون دلش کینه اش
 چونو تا ب رحمت عالمین
 بپندیش در بهشت و نشد بر من
 تو مگذار کارم بپندار اوئی

تو مگذر: لطف از بدہیای من
 پریشان شویم از نہ بخشی تو جاے
 چه بودم ندانم کہ بختم چه کرد
 سہماد شبہا گزستم بے
 غمہ کو گرفتہ رہ آہ کن
 نیسالی اگر تو بہ غمخوارگی
 نہ تابی کہ پیشہ نو سازم بیان
 بناید سرم از خجالت و سر از
 اذین رو باین نامہ پروا ختم
 نوشتن زیادہ ازین نامہ نیت
 برین گو نہ کن در حق من دعا
 بر آراز کرم حاجت شہرہ را
 نمود است رنجی کہ اورا چنین
 کہ می خواہد بختم او دہ چنان
 بکن بر مرادش بے کار و

مگردان تو غوی خود اسے ذوالمنن
 کہ برگشتہ بختیم و برگشتہ رسلے
 رفاقت و رین کار بختیم چه کرد
 نذار دسر بر سش من کسے
 بچنبش نینا اور دسیلا سین
 پناہ از کہ جویم بہ جبارگی
 کہ خون جگر آیدم بر زبان
 کہ بروے تو تا کنم چشم باز
 چوروے خود این را سیہ ساختم
 کہ بشما است از اوز و خواب نیت
 بکار یکہ در ماندہ فرداے خدا
 کن سخ رو آن رخ زرد را
 انہی بہ منغ خوشش و بہترین
 بیان کن باین کار خاصش بیان
 خصوصاً باین رنج خو بخوار او

در تفسیر آیت قدزی نقیب و حکایتی السمار الایۃ

ایک طاق ابرویت نمرب بیت مقدس است
 چون امام مسجد اقصی تو بیدار پیش ازین
 مسجد اقصی و کعبہ ہر تو آوادہ شد
 حکم تو میل آمدہ زان بزور عین ستار

عجب را ہم این خم ابروے تو بحر آب ہست
 شو امام کعبہ سوزن اسے امام المرسلین
 زان کلید ہر دو چارہ روست پاکت داود شد
 ہر دو تیلہ را از کی سقہ و واسے و اناسے راز

الذوق الیاس

قطعہ کہ مدحیہ

کوین زہرہ سہا پنہ چہ عیبہ
 بیزیت بیترتہ و جہالت ترا کلا

آفتاب است و صفت او روشن
 زیر گلش جهان و او در خسلان
 به فرمان او قضا و قدر
 خلق حلقه بگوشش و بند حکم
 در حقیقت ره خدا طلبان
 بیشک است آن عماد خانه دین
 دعوت خلق را مجیب هم او است
 آیت رحمت و هدایت او است
 دست گیرد دولت از دست اذن
 آفتاب طریقت است مجیب
 به که دیده ستاروی تا بازش
 خلق گرمیرد ز عجب چه عجب
 دولت رسد است ز کوی که
 او چه داند ز آفتاب چه سود
 حاسد از چشمه زد چه باک است فرو
 همچنان است آفتاب بذات
 آفتاب جهانغیر و زنجیب
 گز نه بیند روز شمشیر چشم

و حذایه کلا آله الا الله
 صاحب خاتم و سلیمان جاو
 دست بسته و بند دولت خواه
 اوست زمان رو او شایسته شاه
 از در او شدند حق آگاه
 وارث و تائب رسول الله
 بر سر خلق تاج و خلدت پشاه
 در میان کور کم گفت در چاه
 پاه کور کس بلز و ار تا گاه
 هر رویش و سبیل هر گمراه
 گفت بیشک غمّه و جفا الله
 چشم مردم چنین ندیده ماه
 نور را نیست آق بندد و شاه
 شام بخشش ندیده روزه پگاه
 روزه حاسد چو روز اول دست سیاه
 روزه خاک آفتاب است یکن گواه
 حاسد شمشیر است و خیره نگاه
 چشمه آفتاب را چه گناه

قصه در موعظت

مرا ز سپهر طریقت دو نکته ارشاد است
 دوم ز وقت بشمار روز خود شماری کنی
 سبک بندد زمان و باک شد حساب

بیس خوش کنی پنجه کار بر باد است
 که تا چه نهد بدست آمد چه افتاد است
 زخمت بندد و غم را در آواز است

توطئه

من اگر در عرض حاجت سب جرم

تو بیست و سه روز و آن تاری

در بیان شکر

نیست آن راز که آنگه نه
 جوهر شناس باش که این اصل گوهر است
 بر جوهریم یک جوهر شناس نیست
 حریص خیر از نیم که این مفسدان عشق
 هزار مرده دورم فگنده اس که چرخ
 توان نوشت با و نامه ولیکن نیست
 طاق ابرو توام بودم تا می خوشتر
 رفو صورت زین سجده و سوز بود پذیر
 سودی ندید آنکه بنیب تو دین از وقت
 و آنکه دین بشرط و میفرز خسته نه
 شاد آنکه چه ایستد چاره نه بر سپرد
 باهل دین بود ترس طعن بیدیشان
 ز نام بر دین و دست زده چه عیب
 آن چشم که از دیدار او آید شکر
 تا نشود و نه لب کشتاید به سر
 ترا خطی با بس چه با بد
 تر از لطف تو چشمی است بر سر
 هر شبی این نامه از او بشود ز کوه
 من میگریه به محبت خسته فاسد

راز در دل باشد و تو و لیسری
 این در بگوش هر که بند اهل جوهر است
 قدر گهر بشهر من از سنگ کمتر است
 ز راه گمان برند که این خود مگر راست
 دهد که یاد از احوال من بختیاد دست
 کبوتری که بود نامه را بخدمت دوست
 از چهره گشت مرا جامه بطاق نیان
 باز یادم بسلامت من و آرزو مران
 پیچیده که آن نه با حق بود بی فاسد است
 با ناز نشان ز نیک جوهر تو کاسد است
 چون ترس ز چه بود هر طعن خاسد است
 بود بگردن نشان گر چه خنجر اینان
 من بیخ تو بد چشمه به بینان
 این نگاه شکر او پارسیان بر دارند
 از گوش و زبان عشق گردارند
 اجاره از زمین و ایسا پاست
 سست گردم چه بود با پاست
 فاشه گویند بار خواب بچرخین در بود
 در دیده و در گوش خواب بچرخیم نمود

در بیان شکر
 در بیان شکر
 در بیان شکر
 در بیان شکر

در بیان شکر
 در بیان شکر
 در بیان شکر
 در بیان شکر

قطعه تفسیر بین شکر یا زود اسما حضرت غوث الاعظم رضی اللہ عنہ

از کد این وصف گویم و بسرا جانان	کیست در عالم که نور حسن زان بان
سید و سلطان فقیر و خواجه محترم و غریب	بادشاه و شیخ و درویش و دل مولانا

قطعه ترجمه رباعی عربی مشهور

بگویش آید چشم سبب من	ز خاک پاک پای به تراب است
که شبها آریه در محراب دارم	بگویش خنده آن چو گن در ضرب است

ترجمه بین رباعی بهرح حضرت علی کریم ص و جبه

اذا ما لم تبق رمدت فكلني	تراب من کن در تراب
كعبتك اوفى بحر بئلا	لقد سخطت في ذريرة من جبه

قطعات واریج

ماوه تاریخ انتقال حضرت محبوب سالعالمین مشهور عالم کبریا در شب و تار و تار
 قاورسی پهلوانی بهر بیت حضرت تاج العالمین محمد شاه محراب تار و تار

رضی اللہ عنہم قطعات

خواب کن عمو و الدین فاشرفنا	بیت به سر و سر و سر
انتقالش بسهم و جموی الاول است	بیت به سر و سر و سر
تا گمان مهر جمالش شد بر سر زود	بیت به سر و سر و سر

ماوه تاریخ ولادت بابر گت و رحمت مهر و رحمت حضرت تاج
 صاحب المقام الاولیة و اولیایا بهر بیت و تار و تار
 و بیطرفیت حضرت تاج و تار و تار

ماه رجب الثاني سنة ۱۰۹۰ هـ يكصد و شصت و شش هجری بوده و مسزاد مبارکش شهر بنارس به محله کوتا پوره واقع است و باژنه مولودینا مشهور و معروفست

آن پید و وارث رسول عربی
الاریب خلیفه رسول بدست

از سال دلاوشش اگر بیطایبی
تاریخ و حال اوست با ذات نبی

قطعه تاریخ انتقال حضرت آفتاب طریقت تاج العارفین تائب رسول الله صلی الله علیه و سلم مخدوم شاه محمد مجیب الله قادری القادری بزم محمد و شیخ اشعش حضرت فرزند رضی الله عنهما که روز شنبه بیستم چادری لاقری سنه ۱۰۹۰ هـ یکصد و یک هجری بود

موند و عمر و وفات حضرت پیر بیبا
عمر پیکش جز فی امد نیست و غیر با کمال

شمار آمد بیرون از چهره بی نظیم آینه بین
ولد از پیر غیوض و غیر نشد احوالین

قطعه تاریخ انتقال حضرت شاه محمد سیح بعد از مرگ میرزا محمد صاحب سیم العالیین مخدوم شاد محمد نعمت در الانار در کماله قادری قدس سره نصیه

نقش جن کرد آن بگانه معسین
گفت بانق سشن ز رو س زین

السنه کریم رسال او ناگاه
ارنت بر آسمان مسیح آمده

قطعه تاریخ رحلت جناب حضرت تائب حضرت فرزند اول مولودینا که روز شنبه بیستم چادری لاقری سنه ۱۰۹۰ هـ یکصد و یک هجری بود

خانه فرد گفت چون بر امان
سال تاریخ این تم جاسور

بانه سخت بر دل در جان سحر
گفت بانق که خانه ویران شد

قطعه تاریخ انتقال حضرت شمس المصطفی العارفین تائب رسول الله صلی الله علیه و سلم مولود و موطن بنار و زاد و استنیز حضرت شیخ ابوالعزیز مخدوم شاه محمد نعمت الله قادری

الفوارق رضی اللہ عنہما کہ بروز ہمارے شنبہ سیزدہم شعبان ۱۲۲۳ھ لکھنؤ آئے اور دو صد و ست و تہتر ہجری بود
وہزار ہفتاد و کلکتہ مجلہ مصری گنج متصل سجدہ شریف غلام رحمن حرم کہ مرید آنحضرت بود واقفست

جناب شاہ شمس الدین ابوالخیر شرح
خرد از طلعت شمس تاریخ این حشر
بمشرق چون عزوبان نور فرود
بگفتا در آہ خورشید حق بود

ایضا

چو ذاتش و حقیقت شمس دین بود
ہمان تاریخ شد از رحمت او
بمشرق طلعتش چون نور ایسان
خرد گفت کہ شد نور سید بہ بیان

ماوہ تاریخ ارتحال جناب صاحب انصاری و دیگر شہداء و اولیاد حضرت نواب محمد
پھلوار قناری بارہ کی پندرہ ہجرت تہذیب و تمدن میں لکھنؤ آئے اور شہر حبیب
لکھنؤ روز جمعہ کی و یک ہجرت تہذیب و تمدن میں لکھنؤ آئے اور شہر حبیب
ہزار ہجرت تہذیب و تمدن میں لکھنؤ آئے اور شہر حبیب

چون کہ شمس دین بود
ز جوہر نور و ستارہ جان
بگفتا در آہ خورشید حق بود
بمشرق چون عزوبان نور ایسان

ماوہ تاریخ ارتحال جناب صاحب انصاری و دیگر شہداء و اولیاد حضرت نواب محمد
پھلوار قناری بارہ کی پندرہ ہجرت تہذیب و تمدن میں لکھنؤ آئے اور شہر حبیب
لکھنؤ روز جمعہ کی و یک ہجرت تہذیب و تمدن میں لکھنؤ آئے اور شہر حبیب
ہزار ہجرت تہذیب و تمدن میں لکھنؤ آئے اور شہر حبیب

چون کہ شمس دین بود
ز جوہر نور و ستارہ جان
بگفتا در آہ خورشید حق بود
بمشرق چون عزوبان نور ایسان

<p>گفت با لفت زروس او پندار بوزق بود و سخن و بوی سست</p>	<p>گفت با لفت زروس او پندار</p>
<p>ماوه تایخ ارتحال حضرت مولوی معنوی شاه محمد عبدالمتنی جعفری پهلوانی بن ملا محمد معین مرید و خلیفه حضرت تاج العارفین و خسر حضرت فردا اولیا که بتایخ بست هشتم رمضان بیارک شب یکشنبه ۱۳۰۰ هجری قمری بود و صدوی و سه هجری بود و در از شریفین و پهلوانی قریب مسجد سنگی جانب دروازه شرق بچند فاصله واقع است</p>	
<p>سند آنجناب والاحباه کلمه لا اله الا الله کرد با لفت بفرمان چونگاه فقد من سره و کلمات شاکه</p>	<p>بست هشتم ذی ماه رمضان بود سخن آنمردین که بر لب راند از خرد سال رطش جستم بسر و زود خواند این مصرع</p>
<p>ایضا</p>	
<p>حق لغات بسوی خویشش خواند رضی الله عنه بر لب راند</p>	<p>دل پانش چو داشت شوق لقا قریب بریده هر ملک چون قند</p>
<p>ایضا</p>	
<p>کشش عشق بر دوسه خدا ترغیته ترا بده آید</p>	<p>و شدان وصل حق زیجان از سر اعتقاد و شکر و بیعت</p>
<p>ایضا</p>	
<p>او از قیود زانم سستی باطنش بود با خنده لای غنی یک اینجا بکایت در معنی گشت او پیش ازین چه فکر کنی آه آه و آه مولوی معنی</p>	<p>بوا کمال بطاهر و باطن ای همیش بود کشف باطن چشم دورست ظاهر و باطن سایه افشش چو زرد بستم منتخب کر بکش زروس زمین</p>
<p>او به بندگی این معنی منتهی میگردید</p>	
<p>آه آه و آه مولوی معنی</p>	<p>دست شرف بر سر اجباب</p>
<p>از تاریخ رجوع چنانچه عالی مرتبه حضرت مقدسه مطهره عارفه کامله ام المریدین زوجه</p>	

حضرت شیخ العالمین محبوب اللہ مخدوم شاہ محمد نعمت اللہ رضی اللہ عنہما کہ بروز شنبہ
ہشتم ذیقعدہ ۱۳۳۴ لکھنؤ وروصدوسی و ششس ہجری نبوی بود

چون جناب عالیہ رحلت نمود	داشت بس در حضرت زہرا قبول
گفت ہائفت قرب او دیدیم بس	در جناب فاطمہ بنت الرسول

ماوہ تاریخ ارتحال شمع خاندان محبی چراغ دودمان نعمتی صاحب نسبت و حالت
شباب فی اللہ مولوی علی حسن نعمتی نسباً و ارادۃ خلف بزرگ حضرت فردوس سرہما
کہ بروز سلخ بیع الثانی ۱۳۳۴ لکھنؤ وروصدوسی و ششس ہجری بود

چو رفت از چشم من آن نور چشم	چہ گویم تیرہ در چشم ہبسان بود
کف حسرت ز غم مالیدہ ہائفت	بگفتا آہ خور شد ز میان بود

ماوہ تاریخ تعمیر مسجد شریف خانقاہ عالمیناہ محبی بعد مہینت ہمد حضرت شیخ العالمین
قدس سرہ کہ در ۱۳۳۴ لکھنؤ وروصدوسی و نہ ہجری مرتب شد قطعہ نعیمیہ

بعد صد سال گشت چون بختہ	مسجد خانقاہ باین ترتیب
سال او گشت ہائفت از حق	مسجد خانقاہ پیر محبوب

ماوہ تاریخ انتقال حضرت شیخ العالمین شفیع المریدین صاحب لیسہ محبوب اللہ مخدوم
شاہ محمد نعمت اللہ قادری بچلواری والد ماجد و شیخ و استاد حضرت فردا اولیا
رضی اللہ تعالیٰ عنہما کہ بروز پنجشنبہ سبت و نہ شعبان ۱۳۳۴ لکھنؤ وروصدوسی و چہ ہجرت
ہجری بود مزار شریفش در بچلواری بمقبرہ محبی متصل دروازہ جنوبی روضہ پیر محبوب
در چاہو ترہ و وسیع سنگی واقع است قطعہ نعیمیہ

شیخ من کو نعمت اللہ بود	بود سخن نعمت عالم دواز
سال نقاشی خانہ باگریہ گشت	دو جہان را دستگیر و چارہ ساز

<p>ز سال رحلت آن شیخ عالم بروج پاک او چون عرض کردم</p>	<p>حد و بر صفحه خاطر نوشتم گفت اما ما تابان بهشتیم</p>
ایضا	
<p>فرد چون کرد فکر سال وصال شیخ ما همچو سپید بطائی</p>	<p>هاتھی این گهر بنظم سفت لیس فی جبتی سوی اللہ گفت</p>
<p>مادہ تاریخ ارتحال و جیلد عصر فرید الدہر مولوی معنوی شاہ محمد علی کبر خلیفہ اصغر حضرت استاد الکل ملا محمد و جیلد حق ابدال قادری پھلواروی خلیفہ و خواہر زادہ حضرت محبوب شیخ العالمین مخدوم شاہ محمد نعمت اللہ قادری پھلواروی قدس سرہ تعالیٰ سرار ہم کہ بروز دوشنبہ نوزدہم شہر ذی الحجہ ۱۲۷۷ لکھنؤ و دو صد و چهل و ہفت ہجری بود مزار شرفیش در پھلواروی بمقبرہ مجیبی جانب غرب چابوترہ مزار حضرت شیخ العالمین بن برکت مولسری پائین مزار والد خود حضرت ملا محمد و جیلد حق ابدال قدس سرہ واقع است</p>	
<p>خدا را عاشقے بوده است و صادق بماہ عید قربان چو کمر بست وصالتش حج اکبر بود گویا دل گفت از روی جوش باشوق</p>	<p>جناب مولوی شاہ اکبر باحرام لقاے پاک و اور بتارخیش فرد بر دیم چون سر شدہ و اصل بحق اللہ اکبر</p>
<p>مادہ تاریخ جناب شاہ و عدل قادری مجیبی پھلواروی خواہر زادہ و خلیفہ حضرت شیخ العالمین قدس سرہما قطعہ تعمیمہ</p>	
<p>صاحب فضل شاہ و عدل اللہ رفت سوے سماز پائے ادب</p>	<p>چون وفا کرد با خدا وعدہ روز دویم ز ماہ ذیقعدہ</p>
<p>مادہ تاریخ ارتحال حضرت قدوۃ الکاملین فخر الوائین صلین حضرت شاہ کریم عطا چشتی سلونی قدس سرہ</p>	
<p>ز دل سوال نمودم ز قطعہ تاریخ قطعہ بسال رحلت این شیخ واجب التعمیم</p>	

پناه اهل زمین و عطای خاص کریم	ملک بگفت بگو شمع که از جهان برخاست
ایضا	ایضا
قتل فرمود چون بجلد برین خلق را شد گمان روز پسین شد بنان آفتاب زیر زمین	زنده اولیا کریم عطا تیره شد از وفات او آفتاب از تبه دل شنیدم این مصرع
<p>ماده تاریخ نیاری چابوتره سنگین درگاه شریف حضرت شیخ العالمین از اهتتام مولوی کمال علی بن میر عبدعلی جعفری پهلواروی سر رشته دار و پرادرزوجه ثانیه فردا اولیا در سال ۱۰۲۵ یکنه زار و دصد و پنجاه و یک هجری</p>	
بود از هجرت که سنگین شد بنا بود باقی این بناے خوشنام	در هزار و دصد و پنجاه و یک گفت هاتق سال تعمیرش زاووج
ایضا	ایضا
شد چو این چابوتره خلد آستان دلکش از گونی از صحن جنان	با کمال وسعت و سنگین بنا سال تعمیرش بن رضوان بگفت
ایضا	ایضا
از سنگ چو ناینا بنا شد سنگین شد و بکه دلکش شد	این رشک فراے صحن جنت فرمود ملک بگو شمع از او ج
<p>ماده تاریخ انتقال حضرت استا و فیاض استاذ الکل ملک العلماء رشده العرفاء مولانا مولانا شاه احمدی قادری پهلواروی خلفا که حضرت استاذ الکل ملا محمد و حیدر بن ابدال قادری قدس سره خلیفه و خواهرزاده حضرت شیخ العالمین قدس سرهم که تاریخ یکم ماه شعبان روز یکشنبه ۱۰۲۵ یکنه زار و دصد و پنجاه و یک هجری بود مزار شریفش در پهلواروی بمقبره محیبی بر چابوتره مزار حضرت فردا اولیا پائین مزار مولوی معنوی شاه محمد امام</p>	
قدس سره جانب جنوب باکل بشرق واقعست قطعه نعیه	
بود استا و علم و اخصل	مولوی شاه احمدی صاحب

<p>بہر تاریخ نقل این اکس وارث علم احمد مرسل</p>	<p>سہ نام بجاک بر در حق گفت پرو اسر ز خاک کہ اوست</p>
<p>ایضاً</p>	
<p>حضرت اوستاد والا جاہ سال نقاش بجوز عشرہ ماہ</p>	<p>بود چون شمع خاندان مجیب شد بچنت بعشرہ شعبان</p>
<p>ایضاً</p>	
<p>کمال ظاہر و باطن ہم بود امام ظاہر و باطن بفرمود</p>	<p>چہ گویم در غنم این ذات کامل چہ بگذشت از سرد پنا گو شوم</p>
<p>ایضاً در مصرع ثانی بالتعبیر از مصرعہ اول تاریخ نیست</p>	
<p>سرد دست و اصلان حق بود ہر موئے تنش زبان حق بود تا پاسے ز سر نشان حق بود در جملہ صفت از این حق بود بے کذب گو کہ شان حق بود</p>	<p>از روی طریقت اردو گویم و از روی پسند بشرع بنوی بر لب لب طلب ز مطلب حق گفت کہ سیکہ گفت در پیے در بگوری از روی گویم</p>
<p>ایضاً</p>	
<p>سال نقاش بگفت ہاتف غیب خانم الاصفینا بگو لاریب</p>	<p>نقل چون کرد این فرید زمان از سر جان گذشتنت باید</p>
<p>تاریخ وفات اہلخانہ مولوی محمد علی علیہ الرحمۃ کہ بروز سبت و یوم ماہ شعبان از دوشنبہ ۲۵۱ھ بمورد قطعہ</p>	
<p>رفت در جنت کہ بس جائے نکواست ادخلی فی جنتی تاریخ اوست</p>	<p>آن عقیف نقل از دنیا چو کرد ہو شدے گفت در باب از پیام</p>
<p>مادہ تاریخ زوجہ الہی شمس اکبر بوضع سید یوسف پور ضلع ٹبہ کہ تاریخ نہم جمادی الاخری و ز شنبہ بعد وفات شوہر خود کہ تاریخ ہشتم ماہ جمادی الاخری یوم جمعہ ۲۵۱ھ فوت کردہ بود یکپاسہ و ز برآمدہ بفرق ہفت ہاں</p>	
<p>رحمت شو و قطعہ</p>	

افسوس پر وجہ انہی بخش ست در سال وفات گنت ہانت کہ نئے	اندوہ وفات شوے جانش برودہ ازر حلت زوج روز و ویم مردہ
<p>مادہ تاریخ ارتحال حضرت برگزیدہ کوشین سید شاہ غلام حسین و اناپورسی مرید و خلیفہ حضرت شمس پاک قدس سرہا کہ تاریخ نسبت یکم ماہ محرم وقت دوپہر روز شنبہ ۲۵۴۴ الیکیزار و در و صد و پنجہاہ و چہار ہجری بود مزار شریفین رواناپور بجلہ شاہ دلی واقعست</p>	
چوبست از خلق چشم این پیر عارف بتاریخ نئے آمد از جہان	بیک چشم مشرف از تقا شد فناے عاشقان عین بفا شد
قطعه	
گرد از دنیا چو رحلت این دلی یعنے اور اور شمار حجابان	سال نقلش از کماش بخلی قرب حق آرا مگاہ آن دلی
<p>مادہ تاریخ وفات پیر شاہ قمر الدین ابوالعلائی از یاران حضرت شاہ ابوالبرکات مدوح علیہما الرحمۃ والغفران قطعہ</p>	
ساکب راہ میر قمر الدین قمرے بود در عظیم آباد شب شنبہ و شب بستم ہانتے گنت از سر افسوس	نیت محتاج وصف او چہ بیان نوز افزای مجتہد یاران بود بے ریب از پیر شعبان سال او از غروب ماہ بیان
<p>مادہ تاریخ تعمیر حجر و پختہ بردر خلوت بابرکت و جامی شرفا قامت پیرن و مقام سجادہ پاکان علیہم الرضوان قطعہ تعحیہ</p>	
بعد یک چند بردر خلوت فردتار بخ او باخر سال	گنت تعمیر حجر و پختہ کرد تعمیر ہجرا و پختہ
<p>مادہ تاریخ شادمی این کینیہ خاومان و کترین مستفیضان جامعہ این کلیات فیض آیات کہ</p>	

براهن شفق و غلام نوازی عنایت و بنده پروری پس از فراغ انجام آن شکر اللہ العظیم و دعا بعد از تسبیح استحفاظا للتاریخ نطق فرمودند و سر فر از یہاں فرودند

اگر نطق بنام ساز کردند	غلام خویش را امت ساز کردند
بببر اند چون نام وصی را	بخوشنای مرا ابن ساز کردند

بماہ ربیع الاول ۱۲۵۲ھ یکہزار و دو صد و پنجاہ و سہ ہجری تفاق آن افتادہ بود

وصی یوزد و چشم کہ خدا شد	بجہ اللہ تعالی و تبارک
بتاریخش برآمد از دل شار	بشاد ہی خانہ آباد ہی مبارک

ماوہ تاریخ رحلت جناب قدسی مآب عالم عامل فاضل کامل محقق دوران مدرسین مدقون مان صاحب حالات و مقامات اہل مکاشفات و تصرفات مجاہد و متراض کریم و فیاض کسب یکسان حاجت روای مستندان برادر و قوت بازوی حضرت فرزند لوی معنوی مولانا شاہ عین الحق الملقب بہ محمد امام خلف و خلیفہ و فرزند سومی حضرت شیخ العالین رضی اللہ تعالی عنہم اجمعین کہ بروز یکشنبہ بعد از شروق ہستم محرم الحرام ۱۲۵۵ھ یک ہزار و دو صد و پنجاہ و پنج ہجری بودہ

چو عین الحق عزیز جملہ اخوان	ازین دنیا ای دون سوی جنان رفت
کمال ظاہر و باطن ہمہ داشت	چہ ازین غم بہر پیر و جوان رفت
چگویم از وصال آن برادر	مرا بجان نمودہ چون زجان رفت
خردگفت از سراسوس اے ولے	امام عصر گو یا از جہان رفت

ایضا

چون زیر زمین شد آن من	شد تیرہ چشم فرود عالم
در سال عیش برآمدہ ولے	یکشنبہ و تا من محرم

ایضا

رضوان ز سال نقل محمد امام من گفت از شراب که امام بهشت هست

ماده تاریخ ارتحال سعدن خیر و برکات رفیع الحالات شاه ابوالبرکات ابوالعلانی عظیم آبادی روح الله تسالی روصه قطعه

بذات و صفت عین برکات بود شب هشتمی مانده پاسه ز شب سال وفاتش بگفتیم ز مداح شده نام او وصف و هم عین نام شب چارشنبه ز ما و سیام بزرگے خدا بین و عالی مقام

ماده تاریخ رحلت سالک طریقت صاحب نسبت ملازم جوش عشق و شوق الهی جوان صلح شیخ غلام نجف متوطن ضلع چچیره مرید حضرت شیخ العالمین محبوب الله رضی الله عنه و علیه الرحمة قطعه

آن غلام نجف جوان در عمر آنکه تقوے بنجاک رهگذریش دائم النسبه و رفیع الحال بشب چارشنبه بیست و دوم سال نقاش بنسرد بافت گذت بسوگ طریقہ گوے ر بود سراخلاص روز و شب می بود چون براه وصال تن فرسود ماه عربی ر بیت الاول بود بندگی کار خود اد اهن بود

ماده تاریخ فوت مطرب دلنواز قواد مسازینشا و نشاط بزم صوفیان سرایه انبساط قلوب عارفان نقد وقت ارباب فضل و کمان سرور افزای صحاب کجود و حال تردعای شیخ العالمین مرید و مطرب حضرت فرد العارفین عینی غوثین قوال پچواری جزاه الله تعالی عنای خیرا بجزار که شب بست سوم رمضان شریف سالیکه یکنزار و دو صد و پنجاه و سه بگری بود قطعه تعبیه

غوث آن جان جسمه در آن رفتیم گفت از سر زاری زمین جهان رخت سوی جنت ر ندر رفت جان از سر و در وقت میبند

باید دانست که این قوال نیک فال و حقیقت محب صاحب جنت و مدار منته بوده که چند مستخرج زمان و عرفای دوران بدل مشتاق و خوابان سے می گردیدند و سرودش ز بجان می پسندیدند و با اینکه وے

از احدی زایر بار حقوق تعلیم و تربیت نبود و گاهے از کسی شاگردی نہ نمود بلکہ بچھض عنایت والتفات حضرت محبوب المد شیخ العالمین باین پایہ رسیدہ و باب علم موسیقی پر دے مفتوح گردیدہ و گویے سبقت از جملہ معاصران خود در بر بودہ و بر ہمہ تفوق نمودہ گویند او خود کراسے بود از کرامات شیخ العالمین و اثرے بود از دعای آن شفیع المریدین رضی اللہ عنہم ازین رو اثرے و در سے کہ داشت نتوان نگاشت درین زمان رونق مجالس مشائخ و فقر از بود ہر عقدہ و گر ہیکہ بکار عرفانی امتداد از دم جان فراہش میکشود چون ازین جہان گذران در گذشت عالمی و عیش افسردہ گشت علی الخصوص از مشائخ و فقر او سالکان راہ صدق و صفا چہ ہم مشرب و ہم طریق و چہ غیر مسدک و غیر طریق بہر کہ بشنید آہے بر کشید و زیادہ تر بحضرات بزرگان صاحبان این سلسلہ عالیہ و طریقہ متعالیہ نظر بر اثرے کہ بودش حالتے رو نمود کہ تمام تر مزین و افسردگی افزود ہر کسی ز بقدر این دین دولت خانہ خیر حسرتے مینمود و کہے تبرک سماع می فرمود تا آنکہ جناب فیض جناب قدوۃ السالکین زبیرۃ الواصلین واقع اسرار عرفان اشناسے روز و نکتہ دان محقق مدق خیر الایام مرجع صنار و کبار برادر قوت بازوی حضرت فردالایاد مولوی شاہ ابوتراب مخلص کاشنا مدظلہ و دامت برکاتہ فرزند و وصی و خلیفہ حضرت شیخ العالمین رضی اللہ عنہ بیتے چند حساب انشاء فرمودند چون آن ابیات از نظر معنی و ملاحظہ والاسے اقدس و اعلیٰ حضرت فرود گذشت آنحضرت قدس سرہ نیز چند بیت مناسب حال و مقال بہمان منوال قلم برداشتہ بروقت نگارش فرمودند و نیز مادہ تاریخ کہ پیش ازین ترقیم پذیرفت موزون نمودند از آنجا کہ کلیات اشعار جامع جمیع اقوال منظومات میشود آن ابیات را مع ابیات منظومہ جناب حضرت اشنامدظلہ کہ ہر دو باہم آمیختہ اند درین مقام بدین تقریب درج کردن مناسب نمود و ہشتک خالی از لطف نیست و آن این است **ہمیت**

حال مادر معرض عرضش رسان
دل بسپرد و جان برود ذوق مرد
مطرب ار نمود با شدنی حرام
بے نوا کئے نال انگیز زوزے
بے نوا، مطرب و آہنگ نیست
مطرب ار نمودنی جو شمیم ما

لے صبار حضرت سپہ سالار
مطرب نامرد و وجد و شوق مرد
بودہ ام با مطرب و نے چون مدام
مطرب ار نمود چہ بخیر روزے
نورش بے بے صدرے چنانک نیست
بے دین و نے مے نی نوس شمیم ما

چون لبش فرماز و لے شوق بود
 رہنمائی سالکان راہ بود
 چون و کیلے در میان ما و حق
 اوستا وے نکتہ گوئے گوشش ما
 قوت جان و تن بیمار ما
 ہمدم و ہمدرد و مسازان عشق
 چارہ ساز و درد بیدرمان عشق
 جرعه نوش جام پیرے فردشش
 نغمہ سخن در گستان مجیب
 وہ کہ بے او مجلس ما سرد شد
 آمد از مرگش چہا پر جان من
 آشنا بر خیر مجلس بر شکست
 باز جو از درگہ سپر منان
 گشت بر ما این حلال ما حرام
 جنگ ما و دامن سپر منان
 آتش عشق کہ انسر و زد کنون
 گاہ انسر و شدے گر آتش
 از زبانش بود بے پردہ عیان
 راز زیر و ہم کہ سر خاص بود
 تا لبش خاموش شد از راز ما
 آتش شمع دل ما سرد شد
 ہاں سخن نغمہ داود باز
 از چنان مطرب دل ما شاوکن
 خواجگان چشت را آرم شفیع
 حاجت ما را روا کن این زمان

زیر گلش وجد و حال و ذوق بود
 محرم راز و دل آگاہ بود
 جبہ کیلی در میان ما و حق
 نالہ آموز دل خاموشش ما
 مرہم ز چشم دل و فکر ما
 ہمہ ساطع بر ہم جا بنازان عشق
 ساز و برگ بے سر و سامان عشق
 آشنا سے بر ہم انس نمانے نوش
 بیبل خوش گو عز سخوان مجیب
 آفتاب رو سے ہمیشہ زرد شد
 رخصتہ ہا افتاد را بیان من
 آن سبوا آن شیشہ آن ساعتر شکست
 آن سبوا آن ساعتر و مطرب چنان
 تو لہر بادم بریں اے سپر جام
 پا بر آید کام یا از جسم جان
 نئے دم نمانے وہ عود و ارغنون
 از نولے مطرب ہم می یافت دم
 راز ہا کان بود بر ز اہد منان
 رازان دو لبہایش بہر کس می شود
 بستہ شد بر ہا پر پرواز ما
 آئینہ صافے ما پر گرد شد
 و از طفیل خواجہ بود و در باز
 خسانہ بر باد عشق آباد کن
 ذوق و شوق ہو دیان دارم شفیع
 لے مجیب و عود ما مضطرب کن

یا حبیب از بہر دل انسر و گان
 از شعورم خوگر لغت ز تو
 اینچنین مطرب ہم از لطف تو بود
 از کہ جویم باز ہمزائے چنین
 آتشم از وحشت در جانی و رفت
 اخگرے ماندہ است در خاک و لم
 آتشم تا باز از فرود چنان
 یا حبیب از بہر مقبولان خویش

باز اعجاز اسے مسیح مردگان
 یافتہم ہر گوئہ دولت ز تو
 کاین چنین احسان بحال من بود
 با کہ سازم کیست و سائے چنین
 یک ششم گردید ہمسائے و رفت
 اخگرے را او اسے زن از کرم
 سر زندان شعلہ شوقم ز جان
 مرے از مطربے بسینہ ریش

ہر شب

جناب مقدس کامل النظار و الباطن مولوی منوچھی مولانا شاہ محمد امام برادر قوت بازو سے
 حضرت فساد رعی المدقاعے عنہما کہ بعد از انتقال آنجناب در غایت مصیبت و حزن
 و اندوہ اتفاق نظم افتادہ بود

تارفتہ اسے قوت بازو سے برادر
 یاد آنکہ دلش بود بدلہ ایم از جان
 آباد ز تو با وہم ہر دم و کسارم
 بنگر و بقران تو کہ چون سنبلیل بر بیج
 آہیکہ ز خود داشت کسرتن ابن عم ہجرت
 این چشمہ منازخست سیر نگرید
 بودہ مطرب انگیز ز تو خسانہ ام امروز
 یک ہاسے مرا تاب بنداشت دل من
 لے مونس جانم ز چہ برخاست دل ز من
 قربان تو صد جان و دل خویش منودی
 ہوس کہ تو رفتی و بستند جو عمل
 کس نیست کہ آہ دخیل خویش ز بر تو

زوت از بے تو ہمت دینرو سے برادر
 امروز غم تو شدہ و بگو سے برادر
 خار عم است امروز بہ پہلو سے برادر
 آشفتگی ہست ہسرمو سے برادر
 رنگ دگر سے ریختہ بر رو سے برادر
 یکسار نور و تافتی از سو سے برادر
 جز خاک نچیز و ز سر کو سے برادر
 امروز فروست ز حد ہوسے برادر
 امروز چہ کم دیدہ از خو سے برادر
 می بود اگر مرگ بہت ابو سے برادر
 اندہم ہی تو سر ز الو سے برادر
 امروز من و دست و سر و خاک در تو

المتمزقات

بود هر دو ابرو آن امام القیلمین
 خسته روی توام یا بسته روی توام
 گریه چشم تو کردم نگه بگردن
 آراستی گیسوی خود بر هم زدوی کار جهان
 چندین صنماست می تا ز چسبانی
 چون حسن خدا داد تو خود دلبخ خلق است
 بخوای به منزل دیدم چه منزل منزل جانان
 کو آبله بیات و لیل ز راه عشق
 خواهمت از رنگ جان پاهای زنجیر کشم
 از مهر بر از کینه صد گونه عتاب و لے
 خواهی گر لے تا صحیح بر وعظ نهم گوشه
 عشق من داد با و شهرت زیبا بیسا
 مانی نتوانست شبیه تو کشیدن
 کلام ذوق بخش هر زبانست
 دارم و لے ز حسرت و اندوه چاک چاک
 جگر پر خون و زهره آب دل پاره و لب نالان
 صبح روی عجب دیدم
 طاعتم این لب که روی خوشتر سویت کنم
 عاشقان را جز حرم تو نباشد همت
 خاک در تو هستم و بر باد میسروم
 فنسان را ز دل خود از که گویم
 آنانکه سرخاک ارادت ستاده اند
 بدم سخن سرفانی چو لب و لب نباشد
 تنهانه بهمی خود را ایشدا سے تو می پیچم

اولین و آخرین را خاص محراب نماز
 شکر در هر حال بر دورا که من سوے توام
 با زین نیست بن چشم نمانی بکنی
 بگذشت از بت برهن ز بسم و سجاده شیخ
 ترکانه چنین خسانه بر انداز چرانی
 از شانه و این غایزه به پرواز چرانی
 ز لجا و ام از عشقش چه عشق عشق نچوران
 لے لایهوس چه لایه زنی به پیده ز عشق
 یک قدم تا نتوانی ز درم پیش نمی
 زین و عدد فقر و المی ام و ز جوی اولی
 هر نکته که می گوئی با چنگ و رباب اولی
 حسن او گشت بمن باعث رسوا اینها
 فکرش نتوانست جعل تو رسیدن
 بمصر خود عجب شیرین کلام
 زان نقش پاهای تو که بستی بر نفس خاک
 که دار و از غم عشق تو ساهای نیکه من دارم
 بسند امر و ز چون بسرگور
 با ایناز عاشقانه سجده در کردیت کنم
 بندی آن به که در محراب پذیریت کنم
 با سوز و آه و ناله و گریه و زاری
 نشان در دستهای از که جویم
 بر اوج عرش پاهای سعادت بناوه اند
 سخن از لب غنچه بن بلزین طرب نباش
 در هر سر شوره پیده سو دلمی تو می پیچم

بے چون عند لیب گل نباشد بدماغ از من
 بے تیر نگاهش چون نگرود بدماغ از من
 تا شمیمم که یکسانه نامی آئی
 رنک آیدم دوچار شود نامه برز تو
 تا چند دهد سوز تب عشق گدازم
 دادند بدرگاہ تو تا جاسے کرم را
 صنما با رزومیت بکدام کونگشتم
 بر سر هر کشته یکدم می نشست و میگرفت
 مستان محبت را ایخانه دگر باشد
 زابنوه خلق نتوان در بزم نور سیدن
 سرے ز معامے ز لب خود بکشایار
 لے محنت خوش که وقت سخن نماند
 فرصت عزوه بود و خیرم هیچ نماند
 کیست جز ناله که تار دست سلائے برد
 مادران شهر و یاریم که رویار کیست
 حاجت هیچ طیبی بد یارم بنور
 کافیت با سایشش تو سایه نخل
 فریاد بامون شد مجنون بیایان رفت
 لے آفرین بجزب محبت که رام کرد
 در دل در آسپند در آدرجگر در آ
 آینه تغافل تو کشت صد چون غریبار
 نسبه نیست بکبر که رخ خوب ترا
 خون بیل زگر بیان گل آید سیدن
 دیده آبله نیست که پر خون نشود
 از کوسه گر بیان بره زلف تو آورد

کزین خون گریشد هر کوه و صحرای تک باغ از من
 که آری خود شکسته بالیم و ادش فراع از من
 سوے هر در زنگرا نم که کجاسی آئی
 من بچپان ز آتشش هجر تو چون سپند
 لے نیشه گران بادل بشکسته چه سازم
 نوبیت ز اقبال تو سبامے کرم را
 بچه منزله سے من که بگرد او نگشتم
 دلے لے بختم که چون آمد من نشناخت کیمیت
 بزے دگرے باشد پمانه دگر باشد
 محروم از تماشا چشمے بسوے ماکن
 صد عقده از هستی موہوم رہا کن
 مستی ز حد گذشت و سخن از سخن گذشت
 دل ز من رفت ندانم بچه آئین بردند
 از دل بنده بر خواجہ پیامے سبرد
 خلوت و ایچین و کوجه و بازار کیست
 در و دوران من دراحت و آزار کیست
 بیوده در آبادی این حسانه خرابی
 ما ییم دسر کوشش هر کاسے و هر مرے
 آن آهوسے مرا که ز سایه ہی رسید
 لے ناوک نگاه کسے بے خطر در آ
 ناز بناید ایفتد رعین من طیب را
 کوه سرده شود و روے تو خندان ماند
 انجمن ناله اگر بار دگر خواهد کرد
 خار و شت تو سر خویش چو بر خواهد کرد
 آوار گسیم برد ازین کوجه بان کو

یک رخسار گر از دیده خوشبار بر آرم
 ناله با کردیم شہا در دل او سود نیست
 سودانی ز لکشش را نشانے دگرے باشد
 دست از سر جان شستن اول قدمے باشد
 نسبت بلبلش بنود این نعل بدخشان را
 بندہ عاجزم اسے خواجہ گیلان مدنی
 بے تو ایم کہ سر و برگ نیند ارم پیچ
 نگہ شوخ تو خود نشنہ ایمان منست
 اگر چه فرق ز آب و شراب نتوان کرد
 تو بہ از کیسہ بایدت اول
 واسطے بناد بر جگر کاین بہار ماست
 شکایتہا ز من بردند پیش پارو من شادم
 ہست نظم قدیم مجسزہ
 رست از بیتد این و آن ہر کو
 شے خوشا بخت گر بخوانند م
 طالعے کو کہ از مراد رو ہم
 بگو شش آنچه نہ گاہے رسد کلام منست
 چہ کو سہی است نہ اتم نکند آہ مرا
 فرہاد بے عشق تو اگر سنگ تراش است
 شرمندہ ام کہ تحفہ چہ آرم حضور دوست
 من درین نامہ ندانم چہ تو لیم سے فرود
 در سراپردہ ہر سینہ دسے بست و سے
 ورد و رتو جو گل بہ چین لاف حسن زد
 صبا مکتوب من در را دگم کرد
 خال تو جگر اسود و رو سے تو کعبہ است

صد رنگ بہار از درود یوار بر آرم
 کے پروزن رچود شمع کہ اورا دو نیست
 رسولے محبت را آسے دگرے باشد
 پاکشہ الفت را جانے دگرے باشد
 نعل لب جان را کالے دگرے باشد
 سر و سامان من بے سر و سامان مدنی
 ساز و برگ من اورا ماندہ و حیران مدنی
 غمزہ ات آفت دیگر بدل و جان منست
 خود از شراب مگر کار آب نتوان کرد
 کاین گنہ عاقبت خراب کنت
 خون دلم بر بخت کہ این لاله زار ماست
 بجانم شست بد گو کہ اورا مید ہدیام
 از زبان تو یا رسول اللہ
 شد از ان تو یا رسول اللہ
 از سنگان تو یا رسول اللہ
 آستان تو یا رسول اللہ
 زلفت برب او ہر چہ گاہ نام منست
 پیام او رسد آنچه ان پیام منست
 مایم کہ ہر نالہ من سینہ خرویش است
 از من نہ دل نہ چشم نہ جان چلہ زان دوست
 خاصہ کپور و دوست طلب و مستنون یکسو
 نہ کہ بچون دل ہر جانی من ہست سبے
 زان و من دوستہ بستہ ہم پیش تو آورند
 عیث من نامہ را بر باد و ادم
 خوش طالع آسکے کہ مشرف زبوسہ شد

عشق گردد دفتر من نام فرد من نوشت
 در خلق و خلق ذات تو مرآت مصطفی
 غیر از نبوت آنچه بود مدح جسد تو
 بودی بخلق و خلق حسن از ازل از ان
 ای زبید دوش خیر بشر و صفت این پس است
 آئی که ز آمد تو شدی رحمت رسول
 داری هنوز بوی کنار نبی به تن
 این فرد کسیت تا که بهرح تو دم زند
 وجود خویش بیکار است در کار یکمین دارم
 نخواهد شد بدون از سینه ام هر تبار نامح
 متابع جان من با حسن می ارزند این خوبان
 ز قیس و کوبین اینجام کارانشده
 عزیزش تاز به بیا موز بطرب ای فرد
 سجده و در محراب ابروی تو دیدم نرغ عین
 ز خلوت پیروی مستانه ای مشرد
 بوی شهر خرد بیج ساز گام هست
 جنس سخن امروز پس از زبان شده از فرد
 جان من بسته زلف چرخ نشت که بود
 نظر لطف تو بر من نه چنانست که بود
 گرچه پاسبند لب و گل همیستم
 یکدوبیت از غزل فرد بخوان لای طرب
 جمله خوبان جان اند و شما با اوسان
 بوتی جان می شوم از سخن مشرد مگر
 خاک را بهم من که بال همه نیاید بد
 از طاقت پاس طلبه ای مشرد چه پری

در این جا
 در این جا

خلق اگر از حال او آگه نباشند گویند
 کاس بیب من را گ راغی سید الوردی
 لاریب و رشتا که توجسمله بود سزا
 شد نام پاک تو حسن ای سبط مصطفی
 فرمود خود رسول خطاب تو جسته
 دیدی تر از دور و بگفتی که مر جسا
 ز از و جمال و حسن هوا خواه شد ترا
 مداح صد هزار چو منند است مر ترا
 دولی با راست بر عشق سبکبار که من دارم
 که از تار گ جان است ز ناریکه من دارم
 ز عمری که سدا افتاده است بازاریکه من دارم
 کون معامله عشق با من افتاده است
 که تو در محاسن زندانه حدیثی ماند
 چون بر است سر نیازم ای امام القبلین
 بساوا محاسب و امن بگیرد
 سیر ملک جنون پیروم بی یک چند
 مزده زمین آن خمر و شیرین دهنان را
 پنچان حسن تو ام آفت بانست که بود
 پنچان سوس تو چشم نگرانست که بود
 پادشاهان ملک دل همیستم
 کاین ترانه اثری در دل زندان دارد
 بین بت و لب ما را بگذرید بسا
 عاشقی زنده دلی هست سلامت ماند
 تا به من پاس تر نشسته است جایم در دل است
 گاهی نزد پیس و در صدر جمله همیستم

کرد انجمن نگاہ تو کے تیر تو اند کرد
 نے طہنہ سگش نہ بکار ہا شد م
 ہرگز نکر د از لب جان بخش پر سستہ
 جبہ ساسے آستان حضرت جیلانیہم
 باد شرطے چون ز لطف او زد بود عجب
 جلوہ جاہ سپمان در گدایہاے اوست
 نت راتن نگویم چون باین تن بہتر از جانی
 خویش را محو ساختن باید
 دل من برد کج کلا ہی او
 خوش نگاہے نظرے کرد کہ از خود رفتم
 بار شد بند گران بر پائے من
 ناصح ترا چه کار اگر عہد او شکست
 آنہ را خونہ روئے بود و نے حسن و ادا
 لے بدورت دعوی نہ زانگی
 عمرے چون در کنسار بہروردہ مرا
 با من سخن ز محنت دوران چه میزنی
 چه افسون خواند بودی شرور یار
 نہ صبر و دل نہ دل بسینہ نہ سینہ سالم ز زخم غمشت
 کشادہ زلف و کشیدہ خاطر چو پیگدہ شی ز گدایم
 نہ بیج در دل بجز وصال نہ بیج در جان بجز حالت
 شد چو زیر خاک بجنون جذب عشقش کار کرد
 اشک ریز بیابکوے لیلش آمد بیاد
 مگر نہ بادہ توحید جوشستی ماست
 من و طرفہ ماجراے کہ چو آفتاب ہر شب
 ہر چند بود کلام من راست

کے کار و وار ویت شمشیر تو اند کرد
 در حیرت کہ کشتہ چشمش چرا شد م
 لب میگزیم چو ابرخس مبتلا شد م
 حسرتے دارند شاہان در دل زور باہم
 رو بسا حل آورد گر کشتی طوفانیم
 مور با پائے بلخ آید پئے ہمما نیم
 در آدر دل و در آدر دل کہ تا در دو لم دانی
 جان درین راہ با ختن باید
 بیخودم کرد خوش نگاہی او
 کج کلا ہے گزرے کرد کہ از خود رفتم
 آنہرین بر ہمت والائے من
 بجنون مرید سلسلہ زلف لیلے است
 اے خوشا رویت کہ ہجو سادہ لوسے را نواخت
 از خود در است نزد عاتلان
 اینک تو بر کنسار و جدا کردہ چہ
 نعمت پرست ہستم و در شکر نعمتیم
 کہ آن وحشی ترا در دام آمد
 بیابا و بکن تماشاکہ کارم آخر کشید خجا
 بر آمد از تن چو سایہ جانہ پیت گرفتہ بعد متنا
 نہ بیج ویر بجز خیالت دلیم بجا توئی ہم آنجا
 ابراز نجد آمد و بر زب محبتوں گریست
 ابروی آمد ز سوسے بخد و بجنون یگر است
 خدا پرستی با عین خود پرستی ماست
 تہ خاک مرده باشم ہمہ روز سوزم از تب
 سو گند قد تو گے غور دم

ہستی بر او سے تو اسے عسر
 فرد امر و زچہ پر سی سخن از روز الست
 اسے کہ رو سے تو تنفس نصف ہنسار
 یک بوسے ہنسار شکن از تو خواستم
 خوشن این مجلس رندانہ ما
 بریدن میتواند گردنم را تیغ سیز تو
 گر کہ بستہ بکشتن من
 ترش روی کن با من پرستان
 عنزے گفتم و درے سفتم
 من در و دل جو را با فر و خواہم گفت
 من بندہ آنم کہ فواز و سر را پہ گاہی نگاہے
 نیست پنہان از تو احوال من اسے عالیجناب
 لے کاش از رہ حش خاک میشدم
 من و فکر خویش ہر دم کہ بخویشتن چہ کردم
 نہ بدوستان جنالم نہ بدخمشان عالم
 نہ عشق خویش نازی نہ بحسن کس نیازی
 نہ جنال غیر وارم نہ بخوے خویش با رم
 بحال فرزند آنم چہ لطف بود ترا

از تو خواہم گفت

حال دم و اسپین چہ پرسم
 گفتگو لے کہ ز من ماند خداوند و من
 رونت با ہم ز سوے تو ز ہنسار
 و شتام ہاے کلمح تو سیرم ز جان خود
 سلامت باد این سینا نہ ما
 وے توان برید از گردنم تیغ عنلامی را
 سربہ تینت خداست بسم اللہ
 کہ ترشی نشہ از مے می رہ باید
 لے صبا تا گوش او برسان
 ترسم کہ بدیوانہ ہوئی شود این آہم
 ہیشا گے ساز و کہ مست بگاہے سر را ہے
 ذرد وزہ قصہ ہر وزہ داند آفتاب
 تا تو پتاے چشم کسے پاک می شدم
 ز جنہاے خود بدر دم کہ بخویشتن چہ کردم
 من و گریہ بحالم کہ بخویشتن چہ کردم
 من و آہ جانگدازی کہ بخویشتن چہ کردم
 من و حیرتے بکارم کہ بخویشتن چہ کردم
 کہ ماند نام تو و روز باننش تالیب گور

تمت بالخیر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

شاعری و نیامین تصویف کو دلفریباں ایز کے موجب جس لئے پایہ چھدی قافظہ حسرت جامی ہونے ہیں اسی پایہ پر حافظ کے دلربا بیاں انداز نظر کی پیروی کرنے والے اور علی مشوق بہر ہونچا کر حافظ کے رنگ میں رنگ ملائیت والے سرزمین ہند میں پورب کے اعلیٰ طبیعتدار میر و متبرک تصبہ پھلواری کے مقدس بزرگ حضرت فروہین۔ یہ وہ نام ہے جس سے ہندوستان خصوصاً صوبہ بہار کے کم الیہ لوگ نکلیں گے جنہیں واقفیت نسوی اور کم ایسی جگہ ہوں جہاں یہ متبرک نام عزت کے ساتھ ریا نچا ہوا ہو۔ بلکہ حسن و قدرت کے ذریعہ لفظوں میں حافظ جامی سعدی خسرو یاو کے جلتے ہیں انہیں لفظ نہیں فر و الا اولیا کا متبرک نام بھی لیا جاتا ہے اور سطح شعرا کی جماعت میں فر و الا اولیا کی پاک ذات قدر کی نگاہ ہو دیکھی جاتی ہو اس سطح صوفیوں میں بلکہ اس سوکھ میں زیادہ آپکا اعزاز کیا جاتا ہے۔ اس لیے کہ جو پایہ آپ علی طبیعت داری کے سبب شاعری میں کھڑے ہوئے اس سے کہیں بڑھ کر تصوف میں ذاتی و خاندانی حیثیت جو آپ کو حاصل تھا، خاندانی حیثیت تو یہ تھی کہ آپ حضرت امام الشہداء سید الشجاع ذوالجناحین سیدنا پیر طار رضی اللہ عنہ کے بہترین احفاد سے تھے اور سونے پرستار گایہ کہ آپ کتاب طریقت تاج العارفین محمد و مرشد محمد محیب شاہ قادری قلندر جعفری زہبی پھلواری قدس سرہ کے پوتے تھے۔

ذاتی بزرگی تھی کہ خدائے فطرتی سلیم صامت خلق عظیم جامع صوبہ و فنون ادب اصنی تہات میں اپنی آپ ہی نظیر گویا فر و زبانی پیدا کیا تھا اور عزت کے ترنم نظریہ سبب سے عارفانہ تھی۔ عرض مرطے پر آپ کی ذات پاک قدر و عزت کی نگاہ سے دیکھ جانے کے قابل تھی۔

فر و الا اولیا مر کا سلسلہ نسب

حضرت سیدنا حضرت غیاث رضی اللہ عنہ تاجہ حسنین تہیں ہوتا ہے۔

حضرت مولانا شاہ محمد ابوالحسن بن شیخ العالمین شاہ محمد ثانی تریلی بن تاج العارفین شاہ محمد حبیب بستر بن شاہ ظہور اللہ بن کبیر الدین بن کنالدین بن محمد بن ابیر عصار اللہ جعفری زہبی پھلواری بن سدا شہید

اصول حدیث منقول فلسفہ ریاضی ہیئت ہندسہ کی ورق گردانی سے فراغت پا کر سید العلماء کے سایہ ناز شاگرد نہیں داخل ہو گئے۔

سید العلماء گورنمنٹ کی طرف سے سن ۱۲۰۰ھ بارہ سواٹھ ہجری میں محکمہ افتاء پر ممتاز تھے اور تین منسلع شاہ آباد گورنمنٹ کے منشی عدالت تھو جیسا ایک جگہ سے دوسری جگہ تبدیل ہو کر ترقی فرما کر اولیاء برابری کے ساتھ ہار تے دو سال کا سید العلماء آگے آکر آدھ میں ہی تمام کا اتفاق ہوا۔ مگر شاہ بندی اور فاتحہ فراغ آپ کا پھلوار میں ۱۲۰۰ھ بارہ سو گیارہ ہجری میں ہوا۔ فرما کر اولیاء کو فاتحہ فراغ علوم دینی کی مجلس میں غلیظہ آباد و دیگر اطراف کے علماء و فضلاء و طلبہ علم کا بہت بڑا مجمع ہوا تھا آپ کے اس بڑے حسن بیان کی علماء حاضرین نے تحسین فرمائی۔ علوم ضروریہ و دینیہ کے علاوہ علم زحل جفر تکسیر میں بھی فرما کر اولیاء کو کمال دست سے حاصل تھا۔ اور یہ فنون اپنے سبقاً کسی سے حاصل نہیں کیے تھے بلکہ مصطلحات فنون مذکورہ کثرت مطالعہ فرمانے کے بعد محض اپنی ذہانت سے خود ان فنون کو مستنبط کیا تھا۔

آپ کو زیادہ کام لینے کی حاجت پڑتی خاندان مجیبیہ میں شافی کا نقش زمانہ قدیم سے کتابوں میں لکھا ہوا تھا جو کاغذ پر لکھا گیا بنا کر مریض کے گھر میں معمولی چراغ کے بدور روشن کرنے سے تمامی امراض کے حق میں مفید ثابت ہوا۔ حق میں بھی اس کے نفع کا قائل ہوں۔ سو وقت تک میری یاد میں یہ آگونی مرض نہ آیا جسکی صحت کو لیے وہ نقش صحیح لکھ کر دیا گیا ہو اور صحت ہوئی ہو اور میرے اس بیان کی تائید میں بہت سے لوگ ہمزبان ہیں قبل میں نقش محض نقل کر کے عمل میں لایا جاتا تھا اور اسکے قواعد مضبوط ہونے کو سبب اسکو لکھنے میں لوگوں سے اکثر غلطی ہو جاتی تھی فرما کر اولیاء نے اسے قواعد کو رسالہ میں اکٹھا کر دیا اور نقش بھرنے کا نہایت آسان طریقہ تلمیذ کو دیا ہے جسکے کچھوں سے ہر حساب چلنے والا آسانی اس نقش کا خانہ بھر سکتا ہو۔

فرما کر اولیاء کے تلامذہ

فرما کر اولیاء کو تحصیل علوم کے زمانہ سے حمد سجاوگی تک برابر چلنے کا اتفاق ہو گیا استیفاء کسی ایک شخص کو کل کتابین پڑھانے کی نوبت نہ آئی۔ اور یہ اس لیے کہ اب حضرت شیخ العالمین کی طرف سے خانقاہ عالم پناہ مجیبی کے منظم اور کل امور کے نگہبان تھے۔ ہمسائوں کی خاطر دست انکی مدارات و ضروریات کا جو پوچھنا اعراس کا کل نظر آپ کے ذمہ تھا۔ اس لیے یہ سب کا وقت کھرا ہوا تھا۔

کہ ایک ہی طلب نہیں کہ ایک مرتبہ ہی کتاب میں پڑھانے کی نوبت نہ آئی۔ ایسا نہیں بلکہ ہر مرتبہ ہی مختلف علوم و فنون پڑھنے والے طلباء کو درجہ سے وہ ایک مرتبہ ایک کتابی درسیات پڑھانے کی نوبت آتی ہے۔ ایک تلامذہ میں مختصرات کو پڑھنے والوں کی تعداد زیادہ ہے۔ مگر مہلوات کے پڑھنے والوں میں چند آدمی وہ ہیں جنہیں سے کسی نے نصف اول سے زیادہ کتابیں آپس پڑھیں کسی نے نصف آخر و سب سے ایک یا دو کتابیں سب لوگوں کی سید العلامی سے ہوئی۔ ازاں بعد فروالاولیا کے خاص قرابت مندوں میں مولوی شاہ محمد ابوالقاسم پھلواوی و مولوی شاہ و صلی احمد پھلواوی ہیں ان دونوں ہی بزرگوں نے ابتدائی کئی کتابیں آپس ہی سے پڑھیں۔ غیر قرابت مندوں سے مولوی مفتی غلام قادر ساکن وہاٹی و مولوی غلام مجیب و مولوی اظہار الدین و مولوی لطیف علی زبیری مولوی شاہ کبیر الدین علیہ الرحمۃ شہسراہمی و مولوی سلیم اللہ رحیمین تھے سب ہی فروالاولیا کے چشمہ علم سے بقدر نصیب پڑھتے تھے سید العلماء کے فیضِ علم سے تمام و کمال مستفیض ہوئے۔

فروالاولیا کو تحصیل فراغِ علوم درستیہ کو بعد یکایک فنِ حدیث کا شوق پیدا ہوا۔ اس زمانہ میں حضرت محاتم المدینین مولانا شاہ محمد العزیز محدث دہلوی اس فن میں شہرہ آفاق ہو رہے تھے مخلوق اس سعادت کے حصول کے لیے آپ کی خدمت شریفین میں جوق جوق جا رہی تھی فروالاولیا کو بھی وہی جانے کا خیال پیدا ہوا۔ مگر تعلقات خانقاہ و قدم نکالنے نہ آیا فروالاولیا کو ابھی شدید پابندی کے سبب ملی نجانے کی سخت حسرت ہوئی اور ایک خط بنام شاہ صاحب بطلبت حدیث اپنی بعض مگر شایقین قصبہ کے طرف سے لکھ کر رکھا تھا کہ کسی جانے والے کے معرفت روانہ کر کے اتفاق وقت ایک عرصہ تک سفر و کسب کا کوئی چارے والا نہ نکلا۔ اور وہ خط پون ہی پڑا رہ گیا۔ اسی خط میں اپنے تحفہ اثنا عشریہ کی تعریف لکھی تھی اور اسکا صحیح نسخہ تعلیقات کے ساتھ طلب کیا تھا اور قصبہ کو بعض دو سر بزرگوں کی سند حاصل کرنے کی بھی خبر دی تھی اس خط کے کچھ سے معلوم ہوتا ہے کہ آپ کو تکمیل فن حدیث کا کتنا شوق تھا اور اس کے ہر لفظ سے اس فن کے ساتھ کیا ذوق و شوق شکتا ہے۔

صبح شہورہ عنقرآن شباب سوزائے تحصیل علوم عربیہ و سیرت مجیدہ و شتم علی الخدوس شوق سعادت اندوزی از علم حدیث کہ اجل العلوم و احکم المقاصد الاسلامیہ مہستا ہر ساعت بسر آن می آورد کہ حضور وافر النور حاضر شدہ ہر دوری و سعادت اندوزی نماید و ہند سے بہ شرف مجلس شریف

مشرف گشتہ مستفیض شود و ناز مطلوب گردد۔ لیکن از مقتضای ایام اتفاق نیست۔
 ناچار قصد کتاب علوم قرآنیہ میں دیکھو بعد از امتداد زمان از فضل و کرم آن مشرف
 حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ جل شانہ و علم احسانہ از جزو کشتی و درق گردانی فراغت حاصل ہو
 احمد رضا علی ذکات الصدوقہ والتمام علی رسولہ و حبیب محمد المصطفیٰ و آلہ و صحبہ اجمعین احوال پڑھنا
 شوق کسب سند علم حدیث شریف و سرشوریدہ ام شورش پیدا کرد و بران برانجست کہ جسد
 استقامتہ از خدمت کجا برکت نماید لیکن بچند وجوہ مجبوری دست داد و الحق ارادۃ اللہ غالب
 علی ارادۃ الناس۔ ناچار مطلق دخول درین زمرہ را عنایت انکاشتہ رسالت پنداشت
 بعض میرساند کہ تا حصول شرف ملازمت آنجناب افاضت آب شد حدیثی باسناد
 اجازت برہم کتابت کہ مرتجی علمائے محدثین سلف بود عنایت شود کہ درین زمرہ حساب
 کردہ شوم کہ وسیلہ نجات اخروی است۔ وچ عجب کہ تشنگان داوی شوق را آب نال
 مقصود آن حساب کرم سیراب فرمایند کہ سہ مستحق کرامت گناہگار ہستند۔
 و چون ثقات و ورع و طہ مشروطت بنا برہم رجوع دل بدگران نشدہ و عدم آن پیداشت
 کہ بلا واسطہ کسی اجازت از خدمت عالی گیرد۔ و بعضی بزرگان این قصہ را نیز ارادہ تحصیل
 این شرف تبصیر است و اغلب کائنات اللہ تعالیٰ عنقریب بہ تروع آید۔

جسب اس خط کو بھیجئے کی نوبت نہ آئی تو فرموا اولیٰ اسے طرفاً اجازت کے مطابق مکتب حدیث سے
 بخاری و مسلم کا مطالعہ شروع کیا اور آخر عمر تک حدیث شریف کا مشغول جاری رکھا گا ثابت من تحریر
 مولوی ابو الحویۃ الفلاری۔

در عمر نسبت سالی از تحصیل علوم فقہ و اصول علم دیکر از علوم فلسفہ و جہ مجربہ عنانی سید العلماء
 و امت برکاتہ فراغ حاصل فرمودہ بطلان مشکوٰۃ شریف و صحیح بخاری و مسلم از کتابت اشغال شدہ
 انھمی بجبارتہ

فروالاولیاء کی نصیحت

کسی خاص فن کے متعلق کوئی مستقل رسالہ لکھا نہیں جاتا۔ وریا سب سے چند کتاب محمد امجد شہزاد قاسم
 اور بعض ان رسالوں میں جو تحصیل علوم کے زمانہ میں آپ کے زیر رس لکھی جاتی ہیں تعلیم و علم طلب کیا جو
 لیکن مختلف فیہ مسائل کی تحقیقات میں چند تحریریں موجود ہیں جو ہنرمون کے سب سے ہر نے کے لکھا ہے

لیچور رسالہ کے ہو گئی ہیں۔

اذا نجا ایک سالہ جواز سماع مع ذرا میرین جو شاید آپ کے دیگر سالوں سے زیادہ بسیط ہو گا کیونکہ اسکے بعض اوراق میری نظر سے گذرے ہیں انکا عنوان تحریر و طرز بیان مبسوط ہونے کا پتہ دے رہا ہے۔

اسی نمونہ میں ایک عربی تحریر بھی موجود ہے جو مختصر ہے مگر بہت مدلل عنوان تحریر سے یہ بات ترشح ہوتی ہے کہ کسی نے عدم جواز سماع کا دعویٰ ہو کر اپنے دعوے کی دلیل میں امام عظیم رضی اللہ عنہ کا یہ قول ابتلیت بخذ صرة فصد برئتہا کیا تھا اور اسکی تائید میں شرح دکنایہ باب غنما کی چند عبارتیں نقل کر کے اپنی دعوے کو دلیل کی مستحکم زنجیر میں مضبوط کرنا چاہتا تھا فرسوال اولیاء نے انہیں عبارتوں سے جواز ثابت کر دکھایا۔ اس تحریر میں سائل مستدل کا جواب منطقی اصول سے دیا گیا ہے اور پر لطف بھی ہے۔ دل نہیں چاہتا کہ ناظرین حسن تحریر کے لطف محروم رہ جائیں اسلئے ذیل میں درج کر دیتا ہوں

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ حمد المن هو المحيب لكل ما سئل، والصلاة والسلام على من ارسل، والذين هم معه واوغم السبل اما بعد اعلموا ايها السائل ان الاحتجاج بعبارة صاحب شرح الوقاية من باب الاكل على حرمة الغناء كما تكلم به بعض الناس وقوع سمعك كلامهم مما لا يعباؤه ولا يصح بل تدل على حلة الغناء ما قال صاحب شرح الوقاية وهو هذه قوله مقتدى دعى الى وليمة فوجد ثمر لعلها او غنك لا يقدر على منعه يخرج البتة وغيره وان تعدوا اكل جائز اقول قد ثبت ان غير لمقتدى اذا دعى الى وليمة فيجاء غناء وجلس في مجلس اغناء اكل يجوز فلو كان الغناء حراما لكان في حق غير المقتدى ايضا محرما. والفرق في الحرمات بين المقتدى وغيره مما لم يحكم به الشرع قوله ولا يحضران علم من قبل اقول هذا المنع ليس محرما لما سبق ذكر الجواز لقوله جائز قوله قال ابو حنيفة ابتليت بعد مرة فصبرت اقول اي على ما ظهر من الغناء حيث في ذلك المجلس فظاهر ان الامام لا يصبر قط على الجلوس في مجلس لفساق والخمار وقت فتمرد وشربهم الخ فلو كان الغناء حراما لم يجلس في ذلك المجلس لبتة قوله ودل قوله على حرمة كل لسا هي لان الابتلاء يكون بالحرم اقول انحصار اطلاق الابتلاء في المحرم كلية وعلى الاطلاق ليس بثابت حتى يصح ان يقال الابتلاء لا يكون الا بالمحرم او يقال كل ابتلاء منحصر في المحرم فلا يصلح هذه المقدمة لا يكون كبرى لعدم كلبته فالقياس لا يفيد الا نتاج كما قلت الغناء من الابتلاء والابتلاء لا يكون

الاباحية المحرم فثبت ان الغنم لهم واذا العركن الكبرى كلية لم يثبت المطلوب واما
 عدم صدق الكبرى وهو قولنا الابتلاء لا يكون الاباحية المحرم فلان الابتلاء يستعمل في كل
 زمان مالا يلاي وحراما كان او حلالا كما في قوله تعالى اذ ابتلى ابراهيم ربه
 وفي الحديث المشهور اذ ابتلته ببلعتين وفي قول هذا الامام الاعظم ابن حنيفة
 ابتليت بالقضاء فاعرضت كما نقله الامام برهان الدين صاحب شرح المفصل
 فان القضاء ليس بجرام بل من اهم امور الشرع وقد اقبل عليه القاضي شريح
 اعراضا بيجنية وكان قاضي شريح افاقه واورع من الامام الاعظم وذهب اكثر
 الى كونه صحابيا من تأمل في قول الامام الاعظم يظهر له ما يظهر فانه رحمه الله صدر
 على الابتلاء بالغناء وقال صارت واعرض عن الابتلاء بالقضاء قال فاعرضت
 فيما وقع في الاعراض اولى بالحكمة مما ظهر فيه الصبر ولما لم يحكم على موقض
 الاعراض بالحكمة كيف يحكم بالحكمة في اثبت اختياره واصطباره فلما لم يثبت
 اختصاص الابتلاء بالحكمة والاحتجاج بالابتلاء على الحكمة في السبيل اية قوله اعلم
 انه لا يخلو انه ان علو قبل الحضور ان هناك لهو لا يجوز الحضور ان لو تعلو قبل
 الحضور ولكن يعلو بعد كانه كان قادرا على المنع منه وان لو كان قادرا وان كان
 الرجل مقتدي يخرج لئلا يقبدي الناس به وان لو كان مقتدي فان قعد وكن
 جائلان اجابة الدعوى سنة فلا تترك بسبب بدعة اصلح الجذرة يحضرها
 النياحة اقول اختلف في كون الدعوة سنة ذهب البعض الى انه مباح وذهب البعض
 الى استحبابها وقال بعضهم انها سنة غير مؤكدة حتى ان لا ياتون ركنها وختار
 بعضهم طريق السنة المؤكدة وقالوا الاول ان يكل عن بيته شيئا ويترك من
 الدعوى قائلا على شعبة لئلا يقع في فتن السنو وامثاله وان هذا لا يخلو
 لا يخلو عن نسيان والقابو بخلت عن حواصن نبتت فانه بخلاف في قوله
 مؤكدة عدم تركها بسبب بدعة محل رامل ولا يحصى عنها لا تخد باطة عند
 وعلى تقدير الحكم كونها بدعة فالخلاص في غاية الصعوبة والنياس على صفة
 الجنازة قد سمع الفارق لان حملها الجنازة فوض فان ذلك بوجود بدعة
 بخلاف امثال هذه السنن فان ضبط الوقت يوجب داعا له صوته است

قولہ قال ابو حنیفہ ابتلیت دونی مرتی فصبرت قالوا قولہ ابتلیت يدل على الحرمة
 اقول قولہ قالوا على ضعف القول وقولہ يدل على الحرمة حال الدلالة كما ترى و
 تبين لك ان الابدان ليس مختصاً بالحرمة فكيف يدل على الحرمة قولہ ويمكن
 ان يقال الصبر على الحرام لا إقامة السنة يجوز اقول هذا هو الذي ذكرنا بالقياس
 من الفارق قولہ قال الصبر الذي قال ابو حنیفہ ان يكون جالساً مع جماعة عن ذلك
 اللصع منكر الہ غير مشتغل ولا متلد ذبہ اقول الجلس في ذلك المجلس الحرام
 ولو مع اعراض انقلب لا تكار وعدم الاشتغال والتلد ذبہ منہ لقله تعالى
 وَلَا تَقْعُدُوا عَنَ الذِّكْرِ كَمَا تَكُونُ أَنتُمُ الظَّالِمِينَ ولا الجاز جليس لصلوة في مجلس
 الفسقاء والصبيہ فيما بينهم مع الاعراض وليس كذلك فلو ثبت الاكراه مع
 الامام الاعظم في المجلس واضطرارة في ذلك بسبب جبر الداعي وجوزة فعله
 يحتمل ان يكون جواز الجلس ولم يثبت الى الان فعلم بما ذكرنا ان ليس حرام
 وكان قوله "ابتليت" بالنظر الى ترك الاول فان الاول للمقتدى ان لا يشتغل
 بما دون الاول فان العوام لجهلهم عما فيه من ذكر الله تعالى ومحبتة يشتغلون
 به لجهوا اولعباً وفسقا متحاجين بسماع المجتهد المقتدى كما ذكر صاحب المفضل
 في شرحه في شرح قول بيجيفة رحمة الله ابتليت "فانهم وقد برؤ الله علم بالصواب
 اس مضمون كاطلا صفة بيه كمعترض كالبان بركا اريشوا قوم كسي ايسى دعوت وليمة من مدعو هو
 جہان گانا بجانا اور ديگر ہووونگے اسباب مہيا كيه گئے ہون۔ اور اسے روكنے كا بھی اختيار ہو
 تو اس دعوت كى شركت نكرے چلا آوے۔ اور جو لوگ مقتدا سے قوم سے نہیں ہن انكے ليے شركت میں
 كوئی مضائقہ نہیں۔ اگر مقتدا كو اس دعوت وليمة میں ہووونگے پورے علم سے تو انكوا سكي مطلقاً
 شركت نچا ہے۔
 فروال اوليا فرماؤ ہن كى شركت كا كوئی ايسا حكم بناو جو شوا اور مقتدا سے قوم كے ليے ممنوع
 غير مقتدا كے ليے مباح ہو جب ثابت ہوا تو خصوصیت الترك ولي" كے اعتبار سے ہون
 بخریت كى وجہ سے۔
 معترض كتا ہو كہ غير مقتدا كو شركت كا حكم ايسے ويا بتا ہوتا كہ سنت ترك نہو كيونكہ دعوت
 تہا كہ ناسنہن ہر جو بخت كو سبب ترك نكجائے كى جس طرح صلوة جوازہ كى شركت نوح